

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Emelie Karlsson

Är du ett barn eller en vuxen?

En utredning om ensamkommande ungas rättsliga ställning i
asylprocessen och en jämförelse mellan åldersbedömningen i Sverige
och Storbritannien

JURM02 Examensarbete

Examensarbete på juristprogrammet
30 högskolepoäng

Handledare: Titti Mattsson

Termin för examen: VT2014

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	3
FÖRORD	5
FÖRKORTNINGAR	6
1 INLEDNING	7
1.1 Bakgrund	7
1.2 Syfte och frågeställningar	8
1.3 Metoder och material	9
1.4 Teoretiskt angreppssätt	14
1.5 Avgränsningar	15
1.6 Några väsentliga begrepp	16
1.7 Forskningsläge	18
1.8 Disposition	19
2 ENSAMKOMMANDE UNGA OCH MATERIELL RÄTT	20
2.1 Inledning	20
2.2 Den unge anländer till Sverige	21
2.3 Barnets bästa i utlänningsärenden	22
2.4 Villkor för uppehållstillstånd	24
2.4.1 Internationell reglering dominerar den svenska asylrätten	24
2.4.2 Flyktingskap	24
2.4.3 Alternativt skyddsbehövande	26
2.4.4 Övrig skyddsbehövande	27
2.4.5 Synnerligen ömmande omständigheter	28
2.4.6 Särskilt vid ensamkommande barn	29
2.4.6.1 Flykting, alternativt och övrig skyddsbehövande	29
2.4.6.2 Synnerligen ömmande omständigheter	31
2.4.7 Dublinförordningen	32
2.4.8 Internt flyktalternativ	34
2.4.9 Verkställighetshinder	35
2.5 Sammanfattande reflektioner	36

3	ENSAMKOMMANDE UNGA I EN PROCESSRÄTTSLIG KONTEXT	38
3.1	Inledning	38
3.2	Några bevisrättsliga begrepp och principer	39
3.3	Det allmännas utredningsansvar och den unges ansvar för underlaget	41
3.3.1	Förvaltningsprocessrätlig utgångspunkt	41
3.3.2	Karaktäristiskt för migrationsprocessen	43
3.4	Tvivelmålets fördel	47
3.4.1	Förutsättningar för dess tillämpning	47
3.4.2	Skede för dess tillämpning	48
3.5	Sammanfattande reflektioner	50
4	ENSAMKOMMANDE UNGA OCH ÅLDERSBEDÖMNINGEN	53
4.1	Inledning	53
4.2	Metoderna för att bedöma ålder	54
4.2.1	Två läger i Europa	54
4.2.2	Sverige	57
4.2.2.1	Inledning	57
4.2.2.2	Från skriftlig bevisning till medicinsk undersökning	57
4.2.2.3	Mer om de medicinska metoderna	60
4.2.2.4	Ytterligare ett steg i riktning mot ett barnläkarförfarande	61
4.2.2.5	Åldern i processen	62
4.2.3	Storbritannien	64
4.3	Metoderna i bevisprövningen	66
4.3.1	En fråga om bevisvärdering	66
4.3.2	Icke-medicinska metoder – skriftlig bevisning	67
4.3.3	Icke-medicinska metoder – muntlig bevisning	68
4.3.3.1	Trovärdighet och tillförlitlighet	68
4.3.3.2	Ensamkommande ungas trovärdighet	69
4.3.4	Medicinska metoder	72
4.3.5	MIG 2014:1	72
4.4	Sammanfattande reflektioner	74
5	ANALYS	78
5.1	Inledning	78
5.2	Första frågan	78
5.3	Andra frågan	79
5.4	Tredje frågan	82
5.5	Fjärde frågan	83
	KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	86

Summary

Unaccompanied children who are fleeing war or persecution in their native country meet in the new country a migration process where the age is central for the legal examination of residence permit. The reasons for this are several. Among other things, individuals younger than eighteen are granted housing, education and medical care. If the age that the applicant claims is doubtful, an age assessment starts to investigate whether he or she is a child or an adult. Age is an independent examination but part of the main issue, need of protection in Sweden or not. The age examination is an uncertain assessment for the central authorities to pursue. The composition has partly a purpose to investigate the legal status of unaccompanied children in need of protection in Sweden, in substantive and procedural law and partly to investigate the methods of age assessment in Sweden and Great Britain. The purposes will be accomplished in a child rights perspective. Material have been selected and handled based on a dogmatic legal method, as far as possible. Age assessment is neither regulated in Sweden nor in Britain and for that reason other sources have been considered. The subject matter also gives rise to forensic psychological reasoning.

The starting point for decisions that involve minors is that their best interest must come first, which is regulated in both international and national law. Among other things, a child's right to speak defines the principal. There are however limitations of how far the decision-maker need to respect children's own opinions and that reduces their legal status. There is a child-friendly filter that influences the application of the protection grounds in the Alien Act. Minors situations do not need to be as severe as that of adults. Additionally circumstances that specially affect children are observed. Sweden's obligation to try an application is extensive when it has to do with unaccompanied children. Above that, it's only possible to return a minor to the country of origin if there is any adult who is able to take care of him or her. The regard to children in the procedural law comes from public administration procedural principles. It's the child that has the burden of proof whether the age is probable, but the principle benefit of the doubt has developed in the right of

asylum to ease the burden. The requirements for the principle to come into force are however, not entirely adequate for children by forensic psychological aspects. In the right of asylum the authorities' responsibilities to a satisfactory investigation are far-reaching. In spite of that and that the proof situation is difficult to the individual, the Migration Court of Appeal has ruled that medical methods are not included in the obligations of the authorities. This undermines the status of minors in the assessment of evidence and leads to age estimated on subjective grounds, which are neither legally secure nor consistent with what's best for the child.

In order to medically assess age in Sweden X-rays of teeth are carried out and not as in Great Britain by pediatricians. This although the National board of health and welfare has emphasized that a pediatric investigation has a greater value as evidence and is less intrusive for applicants. Even the Migration Court of Appeal has manifested that the value of evidence is higher with such a method. In my opinion it's necessary that Sweden introduce a consistent use of pediatric examination instead. According to my interpretation of the new Asylum Procedures Directive (which must be implemented before 2015) the need for a foreseeable use of medical methods is fortified with regard to the fact that medical methods are associated with a special evidence rule.

Sammanfattning

Ensamkommande unga som flyr undan krig eller förföljelse i sitt hemland möts i det nya landet av en migrationsprocess där åldern är central för prövningen av uppehållstillstånd. Anledningarna till det är flera. Bland annat tillerkänns personer under 18 år bostad, utbildning och sjukvård. Är den av sökanden påstådda åldern tveksam startar en åldersbedömning för att utreda om han eller hon är ett barn eller en vuxen. Ålder är en självständig prövning men är en del av skyddsfrågan. Åldersprövningen är en osäker företeelse för myndigheterna att ägna sig åt. Uppsatsen har dels till syfte att undersöka vilken rättslig ställning ensamkommande barn har när behov av skydd i Sverige prövas i materiell och processuell rätt och dels att utreda metoderna för att bedöma ålder i Sverige och Storbritannien. Syftena genomförs utifrån ett barnrättsperspektiv. Material har valts ut och hanterats utifrån en rättsdogmatisk metod, så långt det gått. Med anledning av att åldersbedömningen varken är reglerad i Sverige eller i Storbritannien har även andra källor beaktats. Ämnet ger även upphov till rättspsykologiska resonemang.

Utgångspunkten vid beslut som rör underåriga är att deras bästa ska komma främst, vilket regleras i både internationell och nationell rätt. Principen får bland annat sitt innehåll genom att barnet får komma till tals. Emellertid uppställs begränsningar av hur långt beslutsfattaren behöver ta hänsyn till barns egna åsikter, vilket hämmar deras ställning. Det finns ett barnvänligt filter som påverkar tillämpningen av skyddsgrunderna i UtL, underårigas situationer behöver inte vara lika svåra som vuxnas. Dessutom uppmärksammas särskilda omständigheter som direkt riktar sig mot barn. Sveriges skyldigheter att pröva en ansökan är långtgående när det rör ensamkommande unga. Det är därutöver endast möjligt att skicka tillbaka en underårig till sitt ursprungsland, om det finns någon vuxen som har möjlighet att ta emot honom eller henne. Hänsynen till barn i den processuella rätten utgår från förvaltningsprocessuella principer. Det är barnet som har bevisbördan för att åldern är sannolik men principen om tvivelsmålets fördel har utvecklats i asylrätten för att lätta på bördan. Kraven för att principen ska aktualiseras är emellertid ur rättspsykologiska aspekter

inte helt lämpliga i barnsituationer. I asylrätten är myndigheternas ansvar för en tillfredsställande utredning långtgående. Trots det och att bevisläget är besvärligt för den enskilde har Migrationsöverdomstolen slagit fast att medicinska metoder inte ingår i myndigheternas skyldighet. Detta underminerar underårigas ställning i bevisprövningen och leder till att ålder bedöms på subjektiva grunder, vilket varken är rättssäkert eller förenligt med barnets bästa.

I syfte att medicinskt bedöma ålder i Sverige genomförs röntgen av tänder och inte som i Storbritannien genom barnläkarundersökningar. Detta trots att Socialstyrelsen sökt trycka på att en pediatrik undersökning har ett högre bevisvärde och är mindre ingripande för sökande. Även Migrationsöverdomstolen har konkretiserat att bevisvärdet är högre med en sådan metod. Det är enligt min bedömning nödvändigt att Sverige inför en konsekvent användning av barnläkarundersökningar istället. Behovet av en förutsebar användning av medicinska metoder förstärks av att det nya asylprocedurdirektivet (som ska vara implementerat innan 2015) enligt min tolkning är förenad med en särskild lättnadsregel.

Förord

Sedan flera år tillbaka har jag haft som mål att bli jurist. Nu sitter jag och skriver på förordet till mitt examensarbete och allting blir genast verkligt. Resan har vissa stunder känts omöjligt lång, snårig och hopplös, och andra som ett privilegium. Tänk, jag lyckades inte bara *komma in* på juristprogrammet utan jag *klarade* dessutom av alla provningar, *ofattbart!* Tiden i Lund har gjort att jag verkligen förstår betydelsen av kunskap. Det har alltså tagit mig drygt tjugo år att inse det som filosofen Francis Bacon insåg för ungefär 400 år sedan, *kunskap är makt*.

Det är många som har trott på mig, i synnerhet under perioder då jag själv inte har gjort det. Först och främst vill jag rikta ett stort tack till min handledare professor Titti Mattson för hennes engagemang men särskilt för hennes tillgänglighet, vilket upplevs livsnödvärdigt under ex-jobbstiden. Även tack till Göran Lundahl¹ som lät mig närvara under hans föreläsningar i migrationsprocessrätt i Lund under våren. Likaså har barnläkaren och professorn Anders Hjern varit mig behjälplig och jag är oerhört tacksam för att han tog sig tid, tack. A special thank you to professor Sir Al Aynsley-Green who contributed with comprehensive and thoughtful information about age assessments in The UK. I'm grateful for his revised data on the approach to medical methods in Britain.

Mina älskade föräldrar Pernilla och Kennedy och min underbare bror Robin finns alltid där för mig och det går inte att nog tacka dem. Även min mest trogna vän, Nalle, förtjänar ett tack, eller åtminstone ett hundben. Han har hängivet legat under skrivbordet under hela våren och varit lika involverad i skrivandet som jag. Jag har därför flera långpromenader att ta igen. Slutligen, min Daniel. Du förtjänar en medalj, en uthållighetsmedalj. Du har inte bara accepterat mina prioriteringar, utan du har dessutom stöttat dem fullt. *S'agapo*.

Emelie Karlsson

¹ Hovrättslagman på Hovrätten över Skåne och Blekinge samt före detta Chefsrådman på Migrationsdomstolen vid Förvaltningsrätten i Malmö.

Förkortningar

Col.	Column, på svenska kolumn
Dnr	Diarienummer
Ds	Departementsserien
EG	Europeiska gemenskaperna
EU	Europeiska unionen
EUT	Europeiska unionens officiella tidning
FL	Förvaltningslagen (1986:223)
FN	Förenta Nationerna
FPL	Förvaltningsprocesslagen (1971:291)
LMA	lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.
Prop.	Proposition
Red.	Redaktör
RCPCH	The Royal College of Paediatrics and Child Health
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SOU	Statens offentliga utredningar
UK	United Kingdom
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees
UNICEF	United Nations Children's Fund
UtIF	Utlänningsförordningen (2006:97)
UtIL	Utlänningslagen (2005:716)
Vol.	Volume, på svenska volym

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Ensamkommande barn är en särskilt utsatt grupp i migrationsprocessen. Anledningarna till det är såväl sociala som juridiska. Barn är den grupp som utsätts värst av krig och förföljelser i hemlandet och tvingas därmed att leva med traumatiska upplevelser. Dessutom är barn som anländer till Sverige utan vuxet sällskap utelämnade åt svenska myndigheter, som har att fatta beslut om deras framtid.

När barn och ungdomar flyr görs det normalt med syfte att överleva. Sverige är ett vanligt europeiskt tillflyktsland och under 2013 mottog Migrationsverket 3852 nya asylansökningar från ensamkommande barn.² Som en del av flykten initieras i mottagarlandet en rättslig prövning. För att erhålla uppehållstillstånd i Sverige, alltså en rätt att få stanna, krävs att den unges skäl för flykten läggs fram. En del av prövningen är att sökanden ska bevisa sin identitet, bland annat sin ålder. Rätten till skydd är visserligen inte knuten till någon bestämd åldersgräns men ansökningar från personer under 18 år ska hanteras utifrån särskilda regler och principer.³ Åldern får således stor betydelse inom migrationsrätten, vilket även förstärks av att underåriga har rätt till samhällets tjänster i form av kostnadsfri skolgång, sjuk- och tandvård.⁴ Medicinska utredningar för att bedöma ålder gjordes i 134 fall mellan maj och augusti 2013.⁵

Trots att åldern är central för prövningen av behovet av uppehållstillstånd är emellertid metoderna för att bedöma hur gammal en sökande är, osäkra. Detta bottnar framförallt i att vetenskapliga metoder för att utröna ålder är förenade med felmarginaler. Migrationsöverdomstolen har nyligen i mål, MIG 2014:1,

² Migrationsverkets statistik för 2013: Inkomna ansökningar om asyl, 2013, tillgänglig på <http://www.migrationsverket.se>. Hämtad den 5 maj 2014.

³ Prop. 1996/97:25, s. 228; Flyktinghandboken, p. 213.

⁴ 4–5 §§ lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.; 29 kap. 2 § 2 st. skollagen (2010:800); 4 kap. 1 a § skolförordningen (2011:185).

⁵ Migrationsverket, Rapportering av statistik angående åldersbedömningar ensamkommande barn under 2013, s. 2.

konkretiserat åldersbedömningen i Sverige. I synnerhet är förhållandet mellan sökandens och det allmännas ansvar för utredningen när medicinska metoder aktualiseras samt tillvägagångssättet i åldersbedömningen⁶, föremål för behandling.

Ett stort antal människor kan relatera till ett eller flera tillfällen under sin uppväxt då åldern har ifrågasatts. Ett exempel är när en busschaufför betvivlar en passagerares ålder. Åldern har i det sammanhanget betydelse för att erhålla ett rabatterat biljettpreis. Genom att visa upp en legitimation är lösningen på problemet tämligen enkel, åtminstone för medborgare i EU. Annorlunda förhåller det sig för barn och ungdomar som utan någon vuxen flyr för sina liv, från ett tredje land till unionen. Det är för det *första* ytterst ovanligt att barnen får med sig handlingar som kan bevisa deras ålder, flykten var kanske hastig och oplanerad. För det *andra* är det inte självklart att världens alla stater har en tillfredsställande myndighetsorganisation som har möjlighet att registrera samtliga barn som föds inom ländernas gränser.⁷ Underåriga som påstår sig ha en viss ålder men som ifrågasatts av Migrationsverket, intar därmed en ännu svårare position. Det är nu inte frågan om att visa upp en legitimationshandling och därmed få halva priset på en bussbiljett, utan nu har åldersproblemet intagit en helt annan dimension – individernas framtid ligger i händerna på statliga myndigheter.

1.2 Syfte och frågeställningar

Uppsatsen har två syften. Det första är att ur både ett materiellt och processuellt hänseende undersöka ensamkommande barns rättsliga ställning, när behov av skydd i Sverige prövas och åldern ifrågasatts. Det andra är att utreda vilka metoder som används för att bedöma ålder i Sverige och Storbritannien. Syftena ska genomföras utifrån ett barnrättsperspektiv. Utgångspunkten är att processuella bestämmelser och principer inte har någon självständig juridisk betydelse, utan tillämpas i ett materiellt sammanhang. Genom att redogöra för

⁶ I framställningen används begreppet *åldersbedömning* och *åldersutredning* när metoderna för att avgöra ålder beskrivs. I EU-rätten tillämpas istället *åldersbestämning*, vilket kan kritiseras då det inte finns någon metod som kan läsa ut en exakt ålder.

⁷ Hjern, A., Brendler-Lindqvist, M. och Norredam, M.: "Age assessment of young asylum seekers". I: *Acta Pædiatrica* 2012, vol. 101 s. 4.

regleringen av de materiella förutsättningarna för att få stanna i Sverige underlättas således förståelsen för den processuella rätten. När åldern betvivlas av Migrationsverket finns det några metoder för myndigheterna och den enskilde att tillgå, för att stärka utredningen. Vid tillämpningen av metoder för att bedöma ålder kan EU:s medlemsstater i huvudsak delas in i två grupper, barnläkar- respektive röntgeninspirerade stater. Det är tydligt att det brittiska tillvägångssättet karaktäriseras av barnläkarutredningar. Var det svenska förfarandet kan placeras in är inte lika klart. Storbritannien är därför ett intressant jämförelseland för att undersöka vilket hållning som den svenska åldersbedömningen intar. För att söka uppnå syftet ska följande frågeställningar besvaras.

- Vilken betydelse har åldern vid prövningen av uppehållstillstånd på grund av skyddsgrunderna, Dublinförordningen, principen om intern flyktmöjlighet och verkställighetshinder?
- Hur förhåller sig Migrationsverkets samt migrationsdomstolarnas utredningsansvar till det ensamkommande barnets eget ansvar för beslutsunderlaget, när åldern ifrågasätts?
- Hur förhåller sig det svenska tillvägångssättet för att bedöma ålder till metoderna i Storbritannien, och vilken inverkan skulle det brittiska förfarandet få för åldersbedömningen i Sverige, ur bevisprövningshänseende?
- Vilken betydelse har en trovärdig utsaga i bevisprövningen och hur påverkar det ensamkommande ungas framgång i processen?

1.3 Metoder och material

Med anledning av att uppsatsen består av två delar, ensamkommande barns rättsliga ställning i materiell och processuell rätt vid skyddsprövningen samt åldersbedömningen i Sverige och Storbritannien, kommer metoder och material att beskrivas enligt motsvarande fördelning nedan.

Till den *första* delen har ett rättsdogmatiskt tillvägångssätt använts när material valts ut och hanterats. I litteraturen förekommer olika definitioner av

metodens innebörd och dess betydelse för rättsvetenskapen. Konsensus råder emellertid om att frågeställningarna i en rättsdogmatiskt präglad uppsats ska söka besvaras genom att lag, rättspraxis, förarbeten samt doktrin struktureras och utforskas.⁸ De fyra rättskällorna är således föremål för behandling när den materiella och processuella rätten skildras. Ämnesområdet är intimt förenat med såväl EU-rätt som folkrätt. Det är därmed otillfredsställande att avgränsa materialinsamlingen till svenska källor. Med anledning av Sveriges medlemskap i EU⁹, är dess rättsakter och praxis accepterade rättskällor och ingår därför i den rättsdogmatiska systematiken. Som ett led i EU:s gemensamma flyktingpolitik har asylprocedurdirektivet¹⁰, skyddsgrundsdirektivet¹¹ och Dublinförordningen skapats. Rättsakterna är auktoritära inom asylrätten och har därmed utgjort viktiga utgångspunkter för uppsatsens första del. Dublinförordningen kompletteras av EU-domstolens avgörande C-648/11 när det är fråga om ensamkommande barn.

Annat betydelsefullt material är FN:s konvention om barnets rättigheter¹², 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning¹³ och UNHCR:s¹⁴ flyktinghandbok¹⁵ och riktlinjer¹⁶. Konventionerna är folkrättsligt bindande för Sverige och det råder följaktligen inget tvivel om att de är accepterade rättskällor. UNHCR:s flyktinghandbok och riktlinjer fungerar dels som

⁸ Kleineman, J.: ”Rättsdogmatisk metod”. I: *Juridisk metodlära (red. Mauro Zamboni)*, Lund 2013, s. 21; Peczenik, A.: *Juridikens teori och metod. En introduktion till allmän rättslära*, Stockholm 1995, s. 33; Peczenik, A.: ”Juridikens allmänna läror”. I: *Svensk Juristtidning* 2005, s. 249–250.

⁹ Lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen.

¹⁰ Rådets direktiv 2005/85/EG av den 1 december 2005 om miniminormer för medlemsstaternas förfaranden för beviljande eller återkallande av flyktingstatus.

¹¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet (omarbetning).

¹² Antagen av FN:s generalförsamling den 20 november 1989 (kallad barnkonventionen).

¹³ 1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning med tillhörande 1967 års New York-protokoll om flyktingars rättsliga ställning. Protokollet tar bort den begränsning i tid och rum som ingår i artikel 1.A.2 i 1951 års konvention (dokumenten går här under samlingsnamnet flyktingkonventionen).

¹⁴ United Nations High Commissioner for Refugees och på svenska FN:s flyktingkommissariat.

¹⁵ UNHCR:s handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning från 1977 enligt 1951 års konvention och 1967 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställning (kallad flyktinghandboken), tillgänglig på <http://www.refworld.org>. Hämtad den 25 januari 2014.

¹⁶ I uppsatsen kommer tre riktlinjer från UNHCR att behandlas, vilka här har kommit att kallas riktlinjer vid asylsökande barn, riktlinjer vid ensamkommande barn och riktlinjer vid internt flyktalternativ. Riktlinjernas fullständiga namn redogörs efterhand som de kommer.

tolkningshjälp vid tillämpningen av flyktingkonventionen och dels som rådgivande dokument inom flyktingområdet i övrigt. Handlingarna är alltså i sig inte bindande för svenskt vidkommande men trots det, centrala och etablerade källor. Migrationsöverdomstolen har i ett uppmärksammat avgörande lyft fram handboken som en rättskälla i svensk rätt.¹⁷ Motsvarande markering har inte gjorts av riktlinjernas betydelse, vilka dock återkommer i Migrationsöverdomstolens avgöranden.¹⁸

Utöver litteratur som antologin ”Prövning av migrationsärenden. Bevis 8” samt Per Olof Ekelöfs rättegångsböcker, har den svenska litteraturen kompletterats med bland annat Guy S. Goodwin-Gill¹⁹ och Jane McAdams²⁰ synpunkter i ”The refugee in international law” och James A. Sweeneys²¹ artikel ”Credibility, Proof and Refugee Law”. Författarna är etablerade forskare och praktiskt verksamma inom asyl- och migrationsområdet. Syftet är att söka tillföra ett bredare och internationellt perspektiv på ämnet. Även UNICEF:s ”Handbok om barnkonventionen” har varit en värdefull informationskälla för att ge barnkonventionens bestämmelser ett tydligare innehåll.

Med anledning av att metoderna för att åldersbedöma är oreglerade i både svensk och brittisk rätt, används inte en traditionell rättsdogmatisk metod till uppsatsens *andra* del. Ändamålet är dock att så långt som möjligt utreda och systematisera rättskällor. Myndigheterna i Sverige och Storbritannien har att förhålla sig till vissa generella villkor när ålder utreds, vilka kommer till uttryck i både EU-rätt och domstolspraxis. Även förarbeten och flyktinghandboken har använts som informationskällor. I övrigt har det visat sig nödvändigt att söka annat material för att erhålla en korrekt bild. Med hänsyn därtill undersöks respektive stats åldersbedömning utifrån myndighetsrekommendationer, rapporter samt medicinsk litteratur. I Sverige har både Socialstyrelsen och Migrationsverket utvecklat riktlinjer i syfte att skapa ett enhetligt tillvägagångssätt, vilka har haft stor betydelse för framställningen. Även Svenska Barnläkarföreningens förslag från september 2013 om förändringar av tillämpningen av medicinska metoder, har varit ett

¹⁷ MIG 2006:1.

¹⁸ Se bland annat MIG 2014:1.

¹⁹ Professor i internationell flyktingrätt vid Oxfords universitet.

²⁰ Professor vid den juridiska fakulteten vid UNSW i Australien.

²¹ Professor vid den juridiska fakulteten vid Lancaster universitet.

viktigt inslag. Angående Storbritannien har rekommendationer utarbetade av UK Border Agency och The Royal College of Paediatrics and Child Health²² undersökts. Detta för att konkretisera systematiken mellan brittiska myndigheter samt förhållningssättet till medicinska metoder. Det brittiska rättsfallet har valts ut med hjälp av välgörenhetsorganisationen Coram Children's Legal Centre²³ som på sin hemsida publicerar och uppdaterar betydelsefulla rättsfall ur åldersbedömningssynpunkt.

Ämnet är nära förenat med den medicinska vetenskapen. Därför består materialet i övrigt av rapporter och artiklar skrivna av barn- och röntgenläkare och andra med praktisk erfarenhet av åldersbedömningar. Utgångspunkten för framställningen är artiklar skrivna av bland annat professor Anders Hjern²⁴ och professor Sir Al Aynsley-Green²⁵, vilka tillför framställningen ett barnläkarperspektiv. Även professor Heaven Crawleys²⁶, professor Henriette D.C. Roscam Abbings²⁷ och professor Andreas Schmelings²⁸ arbeten och synpunkter utreds. Schmeling bidrar med ett röntgenrelaterat förhållningssätt till att bedöma ålder.

Tidigare under våren kom jag på rekommendation från min handledare professor Titti Mattsson, i kontakt med professor Anders Hjern. Hjern har arbetat med åldersfrågan under många år och var vänlig nog att dela med sig av tillgängliga dokument med direkt betydelse för mitt ämnesområde. Kontakten med honom blev således startskottet för min materialinsamling över åldersbedömningen i Sverige men även över motsvarande förfarande i Storbritannien.

I litteraturen saknas en definitiv bekräftelse på att Storbritannien exkluderar röntgenmetoder för att utröna en individs ålder i samband med en ansökan om uppehållstillstånd. Utredningen kompletteras därför med information genom

²² RCPCH har ansvar för att utbilda barnläkare i Storbritannien.

²³ Hemsidan finns på: <http://www.childrenslegalcentre.com>.

²⁴ Professor vid Centre for Health Equity Studies (CHESS) vid Karolinska institutet, Stockholms universitet.

²⁵ Före detta förste Children's Commissioner (jämför med vår Barnombudsman) samt professor i barnhälsa vid University College i London.

²⁶ Professor i internationell migrationsrätt vid Swansea University, Wales, Storbritannien.

²⁷ Professor Emeritus of Health Law, Nederländerna.

²⁸ Professor vid rättsmedicinska institutet vid Charité-Universitätsmedizin i Berlin.

mailkontakt med professor Sir Al Aynsley-Green. Sir Aynsley-Green har besvarat mina funderingar genom att dela med sig av sin egen kunskap och erfarenhet, samt genom att rådfråga kollegor som Heaven Crawley och Nick Lessof²⁹.

I den svenska åldersbedömningen kan både icke-medicinska – skriftlig och muntlig bevisning – samt medicinska tillvägagångssätt – exempelvis röntgen av tänder, aktualiseras. Vilket genomslag respektive metod har i bevisprövningen är visserligen en fråga om bevisvärdering, och tillhör uppsatsens processrättsliga del men har av pedagogiska skäl placerats i slutet av uppsatsens andra del. Avsnitt 4.3.3. präglas av både en rättsdogmatisk och en rättspsykologisk metod. Ensamkommande barns möjligheter att uttrycka sig har stor betydelse för bedömningen av om de ska ha framgång med sin ansökan om uppehållstillstånd. Ämnesvalet ger därför även upphov till att studera ensamkommande barns situation i bevisprövningen ur ett psykologiskt perspektiv. Både svenskt och internationellt material grundar framställningen. På så sätt har jag erhållit en geografisk spridning på källorna. Framför allt professor Pär Anders Granhags³⁰ verk ”Vittnespsykologi” och professor Philip Spinhovens³¹ studie ”Inconsistencies in the self-report of traumatic experiences by unaccompanied refugee minors” som bygger på barn mellan 12 och 18 år, har legat till grund. Syftet är att introducera ämnet för läsaren och beskrivningen är kortfattad. Avsikten är inte att tillämpa en fullständig rättspsykologisk metod då utrymme saknas för att genomföra empiriska undersökningar. Det anses annars utmärka ett sådant vetenskapligt tillvägagångssätt.³²

Gemensamt för uppsatsens båda delar är metoden för urvalet av svenska rättsfall. Jag har konsekvent sökt avgöranden från Migrationsöverdomstolen. Med anledning av att kritik har riktats mot den tidigare Utlänningsnämndens beslutsfattande, har nämndens avgöranden exkluderats. Praxis från överdomstolen har hämtats från Sveriges domstolars sökmotor ”Vägledande

²⁹ Konsulterande barnläkare vid Great Ormond Street Hospital for Children, England, Storbritannien.

³⁰ Professor i psykologi på psykologiska institutionen vid Göteborgs universitet.

³¹ Professor i klinisk psykologi vid Leidens universitet.

³² Gräns, M.: ”Användningen av andra vetenskaper”. I: *Juridisk metodlära* (red. Mauro Zamboni), Lund 2013, s. 423–424.

avgöranden³³ och från ”InfoTorg Juridik”³⁴. Sökorden har bland annat varit: ensamkommande, åldersbedömning och underårig. De mest centrala rättsfallen är MIG 2006:1, MIG 2007:12 och MIG 2014:1.

1.4 Teoretiskt angreppssätt

Avsikten är att uppsatsen ska präglas av både ett rättssäkerhetsperspektiv och ett barnperspektiv. Något bör därför sägas om innebörden av dessa. *Rättssäkerhetsbegreppet* kan bestå av flera olika beståndsdelar som dessutom är mer eller mindre framträdande beroende på vilket rättsområde som aktualiseras. Innebörden av perspektivet kan därmed i viss mån anpassas till den kontext vari den ska verka. I doktrin delas rättssäkerheten upp i ett formellt avseende – det allmännas makt ska begränsas av lag – och i ett materiellt – mänskliga rättigheter och andra moraliska normer måste därutöver respekteras.³⁵ Det är den materiella rättssäkerheten som är avsedd att genomsyra uppsatsen. Ett beslut i åldersfrågan av Migrationsverket eller migrationsdomstolarna ska sålunda både vara förutsebart och fästa avseende vid olika värden som bedöms nödvändiga i en rättsstat. Detta gäller både vid tillämpningen av materiella bestämmelser och processuella regler och principer. Med hänsyn till att ensamkommande barn intar ett underläge i bevisprövningen, är det särskilt viktigt att processrättsliga regler uppnår rättssäkerhetskrav som även kommer barn tillgodo, ett *barnperspektiv* avses. Till följd av barnkonventionens bestämmelser finns nämligen ett globalt accepterat barnperspektiv med ändamål att understryka barns värden, vilket utvecklas närmare i avsnitt 2.3.³⁶ Rättssäkerhetskraven – förutsebara beslut, en tillfredsställande fördelning av utredningsansvaret och genomförandet av en kontradiktorisk process – kommer därmed att undersökas utifrån ett barnperspektiv.³⁷

³³ Sökmotorn hämtas på: <http://www.rattsinfosok.dom.se/lagrummet/index.jsp>.

³⁴ InfoTorg Juridik hämtas på: <https://www5-infotorg-se>.

³⁵ Peczenik 1995, s. 11–12; Zila, J.: ”Om rättssäkerhet”. I: *Svensk Juristtidning* 1990, s. 286, 300.

³⁶ SOU 1997:116, s. 137–138. Att ett barnperspektiv är ett rättssäkerhetskrav konkretiseras i asylprocedurdirektivet skäl 14.

³⁷ Jfr Mattsson, T.: *Barnet och rättsprocessen*, Lund 2002, s. 30–31; Vahlne Westerhäll, L.: ”Statlig och kommunal styrning av social trygghet. Försörjningsbehov som en

Med anledning av att perspektiven är intimt förenade med varandra kan det vara mer korrekt att tala om *ett* istället för *två* perspektiv, och därför har samlingsnamnet *barnrättsperspektiv* valts för att konkretisera uppsatsens angreppssätt.

1.5 Avgränsningar

I uppsatsens första del är den materiella utredningen begränsad till situationer då barn ansöker om uppehållstillstånd på grund av behov av skydd. Följaktligen behandlas inte förutsättningarna vid andra grunder för uppehållstillstånd, till exempel anknytning till en person bosatt i Sverige. Undersökningen av processuella regler och principer är avgränsad till situationer när en sökandes ålder ifrågasätts av Migrationsverket. Avsikten är inte att fullständigt redogöra för bevisprövningen i migrationsärenden utan i framställningen skildras endast aspekter vilka har direkt betydelse för ensamkommande barns rättsliga ställning.

I uppsatsens andra del är metoderna för att bedöma en individs ålder begränsade till tillvägagångssätten i Sverige och Storbritannien. Det finns två konkurrerande sätt att se på medicinsk åldersbedömning inom EU, nämligen dels ett engelskt barnläkarinspirerat förhållningssätt och dels ett röntgeninspirerat. Den avgörande skillnaden mellan dessa är att det tidigare, till skillnad från det senare, intar en restriktiv hållning till röntgen av skelett och tänder. Vid första anblick kan såväl Sverige som Storbritannien betraktas som anhängare av en barnläkarrelaterad metodik, men som kommer att framhållas nedan är tillämpningen mer komplex än så. I praktiken verkar Sverige istället inta en röntgeninspirerad hållning till medicinska metoder. I samband med användningen av medicinsk åldersbedömning aktualiseras grundläggande rättigheter, vilka kommer att beröras i korthet. De etiska värderingarna som i synnerhet präglar den medicinska och odontologiska vetenskapen utelämnas helt. Notera att framställningen är begränsad till utlänningar som flytt från länder utanför Europa.

rättssäkerhetsfråga”. I: *Rättssäkerhetsfrågor inom socialrätten* (red. Lotta Vahlne Westerhäll), Stockholm 2002, s. 39.

Det händer att barn som anländer till Sverige inledningsvis kommer i kontakt med polismyndigheten, som därmed ombesörjer ärendet under vissa omständigheter. Polisens handläggning ligger emellertid utanför ramen för uppsatsen. EU:s medlemsstater använder en fingeravtrycksregistrering, Eurodac-systemet, på samtliga sökande över 14 år för att underlätta arbetet enligt Dublinförordningen.³⁸ Systemet ger upphov till en lägre åldersgräns än den gräns, 18 år, som i övrigt har betydelse i prövningen. Detta torde påverka tillämpningen och tolkningen av metoderna i åldersbedömningen och har av utrymmesskäl därför utelämnats.

Trots avgränsningarna innebär det breda syftet att uppsatsen blir lång. Detta är motiverat för att få fram barnrättsperspektivet, vilket kräver att framställningens olika delar får ta plats.

1.6 Några väsentliga begrepp

I uppsatsen återkommer flera begrepp och uttryck och det är därför betydelsefullt att klargöra deras innebörd.

Med *rättslig ställning* avses primärt individers möjligheter att i rättsliga sammanhang föra sin talan, med eller utan ombud. I huvudsak saknar underåriga en självständig processbehörighet och måste istället ha en ställföreträdare.³⁹ För ensamkommande barn i migrationsprocessen intar det offentliga biträdet den rollen om inte en god man hunnit förordnas.⁴⁰ Även talerätten har betydelse för den traditionella tolkningen av begreppet rättslig ställning, mer om detta i avsnitt 3.3.2. I uppsatsen har emellertid begreppet fått en vidare innebörd. Här avses även frågan vilken *hänsyn* det allmänna tar till ensamkommande barn och deras situation, ur ett barnrättsperspektiv.

Personer under 18 år är *barn* enligt artikel 1 i barnkonventionen. Sverige har valt att följa den folkrättsliga åldersgränsen. Även EU följer konventionen på

³⁸ Rådets förordning (EG) nr 2725/2000 av den 11 december 2000 om inrättande av Eurodac för jämförelse av fingeravtryck för en effektiv tillämpning av Dublinkonventionen.

³⁹ Wennergren, B.: *Förvaltningsprocess*, Stockholm 1995, s. 94–95.

⁴⁰ 18 kap. 3 § UtL.

migrationsrättens område men talar istället om *underåriga*.⁴¹ För Sveriges del regleras gränsen mellan barn och vuxen i 1 kap. 2 § Utlänningslagen (2005:716), UtL. Både barn och ungdomar kan karaktäriseras som personer under 18 år och därför har begreppet *unga* valts för att konkretisera att även ungdomar, alltså tonåringar under 18 år avses i framställningen. Dock används även orden barn, ungdomar, underåriga, sökande, individer och personer för att variera texten. Det är lämpligare att använda de tre senare begreppen när framställningen redogör för allmänna förhållanden samt för processen när Migrationsverket ifrågasätter en sökandes ålder. I de situationerna finns det ingen anledning att specificera målgruppen till unga och i synnerhet inte när det är oklart om den anlända utlänningen faktiskt är under 18 år.

Ensamkommande unga är individer som anländer till Sverige utan vårdnadshavare, släkting eller annan vuxen som har ansvar för barnen, enligt lag eller sedvänja i ursprungslandet. Även ett barn som överges när han eller hon befinner sig i Sverige, av en person enligt ovan, betraktas som ensamkommande.⁴²

Med *ursprungsland* avses det land från vilket sökanden flytt och som utgör en stat där han eller hon är medborgare eller hade sin hemvist, om vederbörande är utan medborgarskap.⁴³ Även begreppen hemvist- och medborgarskapsland kan komma att användas för att variera framställningen.

I uppsatsen behandlas fyra grunder som en utlänning kan åberopa för att beviljas uppehållstillstånd, nämligen flyktingskap, alternativt skyddsbehövande, övrig skyddsbehövande samt synnerligen ömmande omständigheter. En sökande som erhåller uppehållstillstånd genom att karaktäriseras som flykting eller alternativt skyddsbehövande, har fått det som internationellt kallas för *asyl*.⁴⁴ En ansökan där skyddsgrunden övrig skyddsbehövande åberopas ska enligt svensk rätt handläggas som en

⁴¹ Skyddsgrundsdirektivet, art. 2.k.

⁴² Skyddsgrundsdirektivet, art. 2.1; 1 § 5 st. lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA); Barnrättskommittén, General Comment No. 6 on the treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin, 2005, p. 7, (kallad General Comment No. 6), tillgänglig på <http://www.refworld.org>. Hämtad den 22 februari 2014.

⁴³ Skyddsgrundsdirektivet, art. 2.n.

⁴⁴ Se 1 kap. 3 § och 5 kap. 1 § UtL.

asylansökan.⁴⁵ Rätt att stanna i Sverige på grund av att synnerligen ömmande omständigheter är förhållanden är inte detsamma som att asyl tilldelats, men kan innebära att sökanden får uppehållstillstånd på grund av att skydd behövs av humanitära skäl. Grunden kommer därmed att ingå i begreppet asyl när samtliga fyra skyddsgrunder avses i framställningen.

Pediatrik undersökning är den medicinska termen för barnläkarundersökning.

1.7 Forskningsläge

Forskning som tangerar de rättsområden som behandlas i uppsatsens första del – ensamkommande ungas rättsliga ställning i den materiella och processuella rätten – är av varierande omfattning. Flera verk går att finna med mer grundläggande information om den materiella rätten samt handläggningen av ärenden, vilka är riktade till verksamma aktörer inom migrationsområdet. Ett exempel är Eva von Schéeles och Ingemar Strandbergs bok ”Ensamkommande barns rätt”. Bevisfrågor och särskilt förhållandet mellan allmän förvaltningsdomstols utredningsansvar samt den enskildes upplysningsplikt har varit föremål för utförliga studier av etablerade jurister som Bertil Wennergren, Rune Lavin, Gustaf Petrén, Ulrik von Essen, listan kan göras lång. Annorlunda förhåller det sig med migrationsprocessrätten, vilken inte varit lika aktuell i den juridiska diskussionen som den allmänna förvaltningsprocessrätten har varit. Antologin ”Prövning av migrationsärenden. Bevis 8” skriven av bland annat Christian Diesen är relativt ensam om att på ett fördjupande plan skildra bevisprövningen av migrationsärenden i Sverige. Boken saknar emellertid ettpräglat barnrättsperspektiv.

Vetenskaplig forskning om uppsatsens andra del – åldersbedömningen i Sverige och Storbritannien – kännetecknas av medicinska undersökningar av etablerade barn- och röntgenläkare, som Anders Hjern, Sir Al Aynsley Green och Heaven Crawley. Professor Gregor Noll vid Lunds universitet arbetar med

⁴⁵ Se 1 kap. 12 § UtL.

ett delprojekt kallat ”Åldersbedömningar i asylprocessen”.⁴⁶ Jag väntar med spänning på att få se resultatet av denna utredning.

Det finns följaktligen ingen rättsvetenskaplig forskning som förenar hänsynen till ensamkommande barn i migrationsrätten, i synnerhet inte i förhållande till bevisprövningen med metoderna för ålderbedömningen. Eva Nilssons verk ”Barn i rättens gränsländ” beskriver på ett generellt plan barn i förhållande till migrationsrätten ur ett barnperspektiv och ligger därför nära uppsatsens ämnesområde. Examensarbetet ”Ensamkommande barn? Åldersbedömningar i asylprocessen” skriven av Martin Johansson undersöker åldersutredningar ur ett bevisteoretiskt perspektiv.

1.8 Disposition

Uppsatsens första del inleds med att i kapitel två undersöka ensamkommande unga och materiell rätt, när skydd söks i Sverige. Här hanteras ålderns betydelse för rätten till uppehållstillstånd. Den första delen fortsätter in i kapitel tre men framställningen övergår till ålderns betydelse för processuella regler och principer. I kapitel fyra utreds uppsatsens andra del, åldersbedömningarna i Sverige och Storbritannien. Kapitlet börjar med en beskrivning av tillvägagångssätten i Europa, för att därefter kunna precisera vilka metoder som karakteriserar de svenska och brittiska förfarandena. Slutligen placeras åldersbedömningen i Sverige in i en processuell kontext och här redovisas Migrationsöverdomstolens senaste avgörande MIG 2014:1, angående åldersutredningen i bevisprövningen.

Sist i varje kapitel presenteras sammanfattande reflektioner för att tydliggöra vissa delar och analysera kring frågeställningarna i den utsträckning som är nödvändigt för den fortsatta läsningen. I kapitel fem följer en mer ingående analys, vilken är strukturerad i den ordning som frågeställningarna presenteras ovan.

⁴⁶ Projektet ingår i Lund/Uppsala Migration Law Network. Information finns tillgängligt på <http://migrationlawnetwork.org>. Hämtad den 5 maj 2014.

2 Ensamkommande unga och materiell rätt

2.1 Inledning

Uppsatsens första del inleds nu med en undersökning av ensamkommande ungas rättsliga ställning i förhållande till de materiella reglerna för uppehållstillstånd, när barn påstår att skyddsskäl finns för att få stanna i Sverige. De processuella reglerna och principerna presenteras i tredje kapitlet och delvis i fjärde.

Innan de materiella kraven för uppehållstillstånd presenteras ska mottagandet av ett barn i Sverige kort redogöras för i avsnitt 2.2. Detta för att placera ensamkommande unga i ett migrationsrättsligt sammanhang. Dessutom följer inledningsvis i avsnitt 2.3 en beskrivning av barnkonventionens innehåll och tillämpning, för att konkretisera barnperspektivet. Konventionens bestämmelser, och i synnerhet principen om barnets bästa, är minst lika väsentliga för tillämpningen av de processuella regleringarna och för tillvägagångssättet i åldersbedömningen. Av praktiska skäl har emellertid avsnittet placerats redan i det här kapitlet.

Bakgrunden till att en underårig söker sig utanför sitt hemland kan följa precis samma mönster som en vuxen persons anledning till sin flykt. Detta avspeglas i lagtexten då både barn och vuxna omfattas av samma grunder för uppehållstillstånd.⁴⁷ Trots avsaknaden av en grund avsedd endast för barn anses det inte finnas något behov av ett särskilt anpassat lagrum för personer under 18 år.⁴⁸ Nedan följer i avsnitt 2.4 därför först en redogörelse av de grundläggande kraven som uppställs för att en nyanländ person som flytt till Sverige ska erhålla uppehållstillstånd. Emellertid aktualiserar ansökningar från ensamkommande unga särskilda ställningstaganden, vilka behandlas separat i avsnitt 2.4.6. Därefter undersöks, i avsnitt 2.4.7, tillämpningen av

⁴⁷ Flyktinghandboken, p. 213; prop. 2004/05:170, s. 194.

⁴⁸ Prop. 2009/10:31, s. 104.

Dublinförordningen, som reglerar vilken medlemsstat det är som har att pröva en ansökan om skyddsbehov. Det är nämligen inte självklart att en ansökan om uppehållstillstånd ska prövas i Sverige bara för att den har kommit in till svenska myndigheter.

Enligt en internationellt vedertagen princip kan det under vissa förutsättningar krävas av en utlänning att han eller hon flyr till ett annat område inom ursprungslandet. Principen om intern flyktmöjlighet har således betydelse för utsikterna att erhålla uppehållstillstånd i Sverige och regleras i avsnitt 2.4.8. Slutligen ska något sägas om reglerna om verkställighetshinder. Trots att ett beslut om att avslå en ansökan har fattats finns det ändå vissa möjligheter att få stanna i Sverige. Bestämmelserna om verkställighetshinder utgör det yttersta skydds nätet och beskrivs i avsnitt 2.4.9.

2.2 Den unge anländer till Sverige

Startskottet för en prövning av en underårig persons möjligheter att få stanna i Sverige är när han eller hon befinner sig på svensk mark och får kontakt med Migrationsverket. Polisen, socialtjänsten eller liknande kan vara utlänningens första möte med myndigheter och har ansvar för att uppmärksamma verket på det nyanlända barnet.⁴⁹ Under tiden som en ansökan om uppehållstillstånd handläggs av myndigheten ska ett ensamkommande barn hänvisas till en kommun som får i uppgift att ordna ett boende till honom eller henne.⁵⁰ Det är en förutsättning för en god handläggning att beslutsfattare på myndigheten har god vetskap om barn och deras situationer.⁵¹

Migrationsverket fungerar som första prövningsinstans vid ansökningar om uppehållstillstånd. Om myndighetens beslut överklagas övertar migrationsdomstolen ärendet i egenskap av andra instans. Målet kan slutligen överklagas till Migrationsöverdomstolen. För prövning i överdomstolen krävs prövningstillstånd.⁵²

⁴⁹ von Schéele, E., och Strandberg, I.: *Ensamkommande barns rätt*, Stockholm 2013, s. 15.

⁵⁰ 3 § 2 st. LMA.

⁵¹ Asylprocedurdirektivet, art. 17.4.

⁵² 14 kap. 3 § och 16 kap. 9, 12 §§ UtL.

2.3 Barnets bästa i utlänningsärenden

Svaret på frågan om barn har några rättigheter gick från ett klart nekande till att under 1900-talets början allt mer diskuteras i positiv anda i juridikens finrum. Snart kom debatten att återspeglas i internationella överenskommelser.⁵³ År 1989 antogs barnkonventionen vars syfte är att bekräfta att barns rättigheter är en global angelägenhet.⁵⁴ Sverige godkände konventionen ett år senare utan några restriktioner.⁵⁵ Konventionen ska hanteras som en helhet och tillämpas utifrån de fyra principerna: inget barn ska utsättas för diskriminering; barnets bästa ska genomsyra samtliga beslut som rör underåriga; barn har rätt till livet; och barn har rätt att få sin röst respekterad. Principerna regleras i artiklarna 2, 3, 6 och 12 i konventionen.⁵⁶ En särskild FN-kommitté har i uppgift att granska konventionsstaternas förverkligande av barns rättigheter genom att ta emot rapporter om läget i staterna samt ge förslag och rekommendationer på vilka åtgärder som kan förbättra situationen i enskilda stater.⁵⁷ Konventionen är ett folkrättsligt bindande dokument, men konsekvenser av en överträdelse stannar vid påtryckningar.⁵⁸

Enligt artikel 3 i konventionen ska barnets bästa komma främst vid alla beslut som offentliga myndigheter eller privata aktörer samt lagstiftande organ fattar om ungdomar under 18 år. En beskrivning av den närmare innebörden av artikeln saknas i konventionen. Enligt UNICEF⁵⁹ är de övriga huvudprinciperna betydelsefulla utgångspunkter för att ge principen om barnets bästa ett innehåll såväl i det enskilda fallet som generellt.⁶⁰ För att veta vad som är bäst för barnet förutsätts att barnets ståndpunkter inte bara lyssnas på, utan att de även i förhållande till åldern och mognaden respekteras. Det blir då nödvändigt att hantera den underåriges uppfattningar utifrån det förhållande som han eller hon befinner sig i.⁶¹ Begreppen ålder och mognad får inte

⁵³ Schiratzki, J.: *Barnets bästa i ett mångkulturellt Sverige – en rättsvetenskaplig undersökning*, Uppsala 2005, s. 45–46.

⁵⁴ *Handbok om barnkonventionen* (red. Kristina Holm), UNICEF, Stockholm 2008, s. 9.

⁵⁵ Prop. 1989/90:107, s. 3, 27.

⁵⁶ UNICEF 2008, s. 48.

⁵⁷ Barnkonventionen, art. 43–45.

⁵⁸ UNICEF 2008, s. 13.

⁵⁹ FN:s barnfond.

⁶⁰ UNICEF 2008, s. 48.

⁶¹ Prop. 2009/10:232, s. 13.

innebära att riktigt små barn systematiskt inte hörs, utan påverkar istället betydelsen som uttalandena kan få.⁶²

Även enligt artikel 24 i Europeiska unionens stadga⁶³ ska en barnanpassad prövning av beslut som rör underåriga tillämpas. Skyddsgrundsdirektivet uppställer barnets bästa som en grundläggande utgångspunkt vid tillämpningen av direktivet genom att hänvisa till barnkonventionens artikel 3. Även familjesammanhållning, välfärd, utveckling, trygghet, säkerhet samt barnets egna åsikter i förhållande till åldern och mognaden, pekas ut som särskilda faktorer för att bedöma vad som är bäst för den underåriga.⁶⁴ Vid tillämpningen av asylprocedurdirektivet anges också barnets bästa som ett centralt uttryck, dock utan att ge principen något innehåll eller hänvisa till andra dokument som kan ge den det.⁶⁵

Enligt 1 kap. 10 § UtL ska utlänningsärenden som rör underåriga tillämpas utifrån principen om barnets bästa. Bestämmelsen syftar till att barnperspektivet ska få ett tydligare uttryck i migrationsprocessen. Barnets hälsa och utveckling preciseras som två av flera faktorer att ta hänsyn till i bedömningen av vad som är bäst för barnet. Med anledning av att utlänningslagstiftningen aktualiserar flera olika intressen ska principen vägas mot andra omständigheter. I förarbetena exemplifieras avvägningen med att en stor mängd av världens barn skulle få en bättre tillvaro av att bo i Sverige. Med hänsyn till att Sverige inte har någon fri invandring kan inte alla underåriga som ansöker om uppehållstillstånd få stanna, endast på grund av att de är under 18 år och kommer från en fattig del av världen. Istället ska principen prägla tillämpningen av de krav som uppställs för att bevilja en ansökan om uppehållstillstånd.⁶⁶

⁶² UNICEF 2008, s. 125–126, 136.

⁶³ Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna den 7 december 2000, anpassad den 12 december 2007.

⁶⁴ Skyddsgrundsdirektivet, skäl 18.

⁶⁵ Asylprocedurdirektivet, skäl 14.

⁶⁶ Prop. 1996/97:25, s. 245–247.

2.4 Villkor för uppehållstillstånd

2.4.1 Internationell reglering dominerar den svenska asylrätten

Förutsättningen för att en individ som flytt sitt hemland utanför EU ska få vistas i Sverige är att han eller hon innehar ett uppehållstillstånd.⁶⁷ För att ett sådant ska beviljas en utlänning som söker skydd krävs att någon av grunderna flyktingskap, alternativt skyddsbehövande, övrig skyddsbehövande eller bestämmelsen om synnerligen ömmande omständigheter är applicerbar på den sökandes situation. Den svenska migrationsrätten måste emellertid tillämpas i en internationell kontext. Flyktingkonventionen är utgångspunkten för den svenska rätten från två olika inkörsportar. Konventionen är dels folkrättsligt bindande för Sverige och dels har EU sökt skapa en tolkning av dokumentet som är gemensam för samtliga medlemstater.⁶⁸ I unionens strävan att förena staternas migrations- och asylpolitik har bland annat skyddsgrundsdirektivet skapats. Detta för att harmonisera vilka villkor som ska präglade prövningen av uppehållstillstånd på grund av flyktingskap eller alternativt skyddsbehövande.⁶⁹ En annan av EU skapad rättsakt är asylprocedurdirektivet, vilken har till ändamål att enhetliga handläggningen när asyl prövas.⁷⁰

2.4.2 Flyktingskap

En individ som befinner sig på flykt från sitt medborgarskapsland kan enligt 4 kap. 1 § UtlL erhålla skydd i Sverige om vederbörande känner välgrundad fruktan för förföljelse med hänsyn till etnicitet, nationalitet, religiös eller politisk åskådning eller på grund av kön, sexuell läggning eller annan tillhörighet till någon samhällsgrupp. Förutsättningen är att den sökande inte kan, eller vågar med anledning av sin fruktan, erhålla ursprungslandets skydd. Det saknar betydelse för bedömningen huruvida det är landets myndigheter

⁶⁷ Se 2 kap. 6 § UtlL. Här bortses från eventuella visum.

⁶⁸ Wilton Wahren, A.: ”Introduktion till migrationsrätten”. I: *Prövning av migrationsärenden. Bevis 8 (antologi)*, Stockholm 2012, s. 19.

⁶⁹ Skyddsgrundsdirektivet, skäl 12.

⁷⁰ Asylprocedurdirektivet, skäl 5.

eller enskilda som utför förföljelsen. Även en statslös person betraktas som flykting om han eller hon befinner sig utanför sitt vanliga vistelseland och uppfyller kraven som redovisats ovan. Flyktingbegreppet i UtlL svarar mot såväl artikel 1.A.2 i flyktingkonventionen som artikel 2.d i skyddsgrundsdirektivet. Den EU-rättsliga regleringen bygger på konventionens definition av flyktingskapet.⁷¹ I flyktingkonventionen konkretiseras inte hur bestämmelsen ska tolkas och tillämpas. Istället är det internationellt etablerat att den närmare innebörden av begreppet flykting samt förfarandet vid prövningen, i huvudsak hämtas från flyktinghandboken.⁷²

I kravet på att den sökande känner en välgrundad fruktan för förföljelse ingår en subjektiv och objektiv bedömning.⁷³ Enligt flyktinghandboken utgör rekvisitet *fruktan* den subjektiva beståndsdelens genom att en individuell bedömning av den enskildes personlighet samt egna uppfattningar och upplevelser görs.⁷⁴ Vad den sökande fruktar måste emellertid ha någon form av substans och rekvisitet *välgrundad* är därför ett nödvändigt objektiva inslag.⁷⁵ I bedömningen ingår därmed att värdera den sökandes berättelser utifrån faktisk kunskap om till exempel förhållandet i medborgarskapslandet.⁷⁶

I UtlL saknas en uttrycklig förklaring av begreppet *förföljelse*. Vid genomförandet av skyddsgrundsdirektivet konstaterade regeringen att Sverige följer den internationella tolkningen av rekvisitet i flyktingkonventionen. Med anledning av att direktivets utformning av begreppet förföljelse utgår från regleringen i konventionen ansågs Sverige uppfylla sina EU-rättsliga förpliktelser i den delen.⁷⁷ Enligt internationella bestämmelser och principer är allvarliga brott mot mänskliga rättigheter uttryck för förföljelse, under förutsättning att de är av en kvalificerad karaktär.⁷⁸ I skyddsgrundsdirektivet uppställs bland annat våld av fysiskt, psykiskt och sexuellt slag, diskriminerande och oproportionerliga åtal eller straff samt åtgärder som

⁷¹ Skyddsgrundsdirektivet, skäl 4, 22; prop. 2009/10:31, s. 99.

⁷² Prop. 2009/10:31, s. 80.

⁷³ Flyktinghandboken, p. 38.

⁷⁴ Flyktinghandboken, p. 40–41.

⁷⁵ Flyktinghandboken, p. 37–38.

⁷⁶ Flyktinghandboken, p. 42.

⁷⁷ Prop. 2009/10:31, s. 101–103.

⁷⁸ Flyktinghandboken, p. 51–52; skyddsgrundsdirektivet, art. 9.1.a; prop. 1996/97:25, s. 90.

särskilt riktar sig mot barn, som förföljelsegrundande omständigheter.⁷⁹ Vidare ställs krav på att en diskriminerande handling måste vara av en ansenligt skadlig natur, vilket aktualiseras vid betydande begränsningar av möjligheterna till intjänande av inkomst, religionsutövande samt rätten till utbildning.⁸⁰ Även förseelser som isolerade inte är tillräckliga för att strida mot mänskliga rättigheter kan tillsammans betraktas som förföljelse.⁸¹

För att karaktäriseras som flykting krävs ett orsakssamband mellan den fruktade förföljelsen och flyktinggrunderna, som uppställts enligt ovan.⁸² Bedömningen av flyktingskap ska göras utifrån situationen vid tidpunkten när ansökan behandlas av Migrationsverket.⁸³ Det är ingen nödvändighet att den sökande redan har blivit utsatt för förföljelse utan behovet av skydd ska föreligga i framtiden.⁸⁴ Förhållandet att den sökande varit föremål för förföljelse utgör emellertid en presumtion för att risken för förföljelse finns vid ett återvändande till hemlandet.⁸⁵

2.4.3 Alternativt skyddsbehövande

Om en utlännings situation inte är tillräcklig för att uppfylla flyktingbestämmelsen prövas behovet mot den alternativa skyddsgrunden enligt 4 kap. 2 § UtIL.⁸⁶ Bestämmelsen motsvarar artiklarna 2.f samt 15 i skyddsgrundsdirektivet. Det krävs precis som i 4 kap. 1 § UtIL att den sökande befinner sig utanför medborgarskaps- eller vistelselandet och att han eller hon inte kan eller vågar ta del av landets eget skydd. Orsaken till flykten ska vara att det finns en grundad anledning att vid ett återvändande riskera att utsättas för dödsstraff, olika former av kroppsstraff eller annan omänsklig eller förnedrande behandling. Därutöver omfattas individer som med anledning av

⁷⁹ Skyddsgrundsdirektivet, art. 9.2.

⁸⁰ Flyktinghandboken, p. 54.

⁸¹ Skyddsgrundsdirektivet, art. 9.1.b; flyktinghandboken, p. 53, 55.

⁸² Skyddsgrundsdirektivet, art. 10; flyktinghandboken, p. 66–86.

⁸³ Wikrén, G. och Sandesjö, H., Utlänningslagen (1 sept. 2013, *Zeteo*), kommentaren till 4 kap. 1 § under rubriken Vistelse utanför hemlandet.

⁸⁴ Prop. 2009/10:31, s. 101; MIG 2007:16; flyktinghandboken, p. 42.

⁸⁵ Skyddsgrundsdirektivet, art. 4.4; prop. 2005/06:6, s. 9; flyktinghandboken, p. 45.

⁸⁶ Se skyddsgrundsdirektivet, art. 2.f. I direktivet kallas grunden för subsidiärt skyddsbehövande.

hänsynslöst våld på grund av yttre eller inre väpnad konflikt, riskerar allvarlig och personlig skada.

2.4.4 Övrig skyddsbehövande

Genom 4 kap. 2 a § UtIL tillerkänner Sverige ytterligare en grupp människor på flykt skydd, som övrig skyddsbehövande. Den mer generösa tillämpningen är möjlig med anledning av att direktivet endast uppställer miniminivåer.⁸⁷ Den sökande ska känna en välgrundad fruktan för att utsättas för allvarliga övergrepp under en rådande yttre eller inre väpnad konflikt eller under svåra motsättningar i landet i övrigt. Dessutom omfattas utlänningar som flytt från en miljökatastrof. Precis som vid skyddsgrunderna ovan spelar det ingen roll om det är landets egna myndigheter eller enskilda som på olika sätt möjliggör att risken för övergrepp aktualiseras.

Innebörden av *välgrundad fruktan* är densamma som i flyktingbestämmelsen. Det är av vikt att uppmärksamma att beviskravet för flyktingskap samt övrig skyddsbehövande är högre än vid alternativt skyddsbehövande, där kravet är att det finns en *grundad anledning att anta*. Migrationsöverdomstolen har definierat en *inre väpnad konflikt* som en motsättning mellan beväpnade regeringsstyrkor och en organiserad grupp eller mellan olika inhemska grupper. Stridigheten ska vara utbredd och inte utgöra endast en inre orolighet eller enstaka våldshandlingar. För civilbefolkningen ska våldet vara skoningslöst och omfattningen ska ge grundad anledning att förmoda att en närvaro utgör en direkt risk för ett allvarligt och personligt hot. Stridigheten måste vara utdragen i tiden samt pågående.⁸⁸ När inte mänskliga rättigheter respekteras på grund av ett politiskt osäkert rättssystem i ett land, kan *svåra motsättningar* i lagens mening aktualiseras. Motsättningarna kan bero på såväl nationella som internationella konflikter utan att det rör sig om en väpnad konflikt. De befärade *övergreppen* ska vara av allvarlig karaktär och i förarbetena uppställs som exempel: när en individ tilldelats ett avsevärt högt straff i förhållande till ett begånget brott, sexuella övergrepp samt utstötning från samhället.⁸⁹

⁸⁷ Skyddsgrundsdirektivet, art. 3; prop. 2009/10:31, s. 118.

⁸⁸ MIG 2009:27.

⁸⁹ Prop. 2004/05:170, s. 274.

2.4.5 Synnerligen ömmande omständigheter

Föreligger inte skäl att ge en utlänning uppehållstillstånd med hänsyn till grunderna ovan kan det ändå finnas vissa undantagsmöjligheter enligt 5 kap. 6 § första stycket UtlL. Bestämmelsen går ut på att utifrån humanitära aspekter bestämma om utlänningen bör tillåtas att stanna i Sverige därför att synnerligen ömmande omständigheter är förhanden.⁹⁰ Beslutet ska fattas med utgångspunkt i en helhetsbedömning av den sökandes personliga förhållanden, särskilt med hänsyn till hälsa, anpassning till Sverige samt situationen i hemlandet.⁹¹ En utlänning med en allvarlig sjukdom av antingen fysisk eller psykisk karaktär eller med ett funktionshinder av särskilt allvarligt slag kan således tilldelas ett uppehållstillstånd på den här grunden. Förutsättningen är emellertid att det anses rimligt att Sverige står för vården med anledning av såväl ekonomiska aspekter som förväntningar på att insatserna leder till en märkbar samt bestående förbättring av hälsan, eller i yttersta fall är livsnödvändig. Dessutom ska möjligheterna till vård i hemlandet eller i ett annat land som den sökande kan skickas till beaktas. Omständigheten att Sverige kan erbjuda bättre vård än medborgarskaps- eller vistelselandet är inte tillräckligt för ett uppehållstillstånd.⁹²

Vid bedömningen av utlänningens anpassning till Sverige ska endast laglig tid beaktas, alltså från dagen då ansökan om uppehållstillstånd skickas in, till dagen då beslut slutligen fattas. Om den sökandes vistelsetid är långvarig på grund av en utdragen handläggning fordras att det inte beror på honom eller henne utan på myndigheten själv som prövar frågan.⁹³ Avgörande är att ställa anknytningen till Sverige i relation till utlänningens förhållande till sitt hemland.⁹⁴ I förarbetena konkretiseras inte innebörden av rekvisiten, *situation i hemlandet*. Gerhard Wikrén och Håkan Sandesjö uttalar att risk för social utstötning vid ett återvändande kan utgöra ett förhållande som vid en helhetsbedömning av övriga omständigheter är synnerligen ömmande.⁹⁵

⁹⁰ Prop. 2004/05:170, s. 184–185, 279.

⁹¹ Prop. 2004/05:170, s. 188–189, 280.

⁹² Prop. 2004/05:170, s. 190.

⁹³ Prop. 2004/05:170, s. 190.

⁹⁴ Prop. 2004/05:170, s. 280.

⁹⁵ Wikrén och Sandesjö, Utlänningslagen (1 sept. 2013, *Zeteo*), kommentaren till 5 kap. 6 § under rubriken Situationen i hemlandet.

2.4.6 Särskilt vid ensamkommande barn

2.4.6.1 Flykting, alternativt och övrig skyddsbehövande

Bedömningen av barns rätt till uppehållstillstånd kan aktualisera särskilda avvägningar i de befintliga grunderna med hänsyn till principen om barnets bästa. I synnerhet flyktingdefinitionen har varit föremål för internationella åtgärder i en strävan att erhålla en mer barnvänlig asylprocess i de nationella staterna.⁹⁶ Barnperspektivet har fått ett mer blygsamt utrymme i anslutning till alternativt respektive övrig skyddsbehövande. Med anledning av att rekvisiten välgrundad fruktan i 4 kap. 2 a § UtIL ska tillämpas i enlighet med tolkningen i flyktingdefinitionen är det inte främmande att påstå att det som sägs nedan har viss betydelse även för regleringen angående övrig skyddsbehövande.⁹⁷

Bedömningen av om ett ensamkommande barn känner välgrundad fruktan för att förföljas ska enligt flyktinghandboken ske utifrån den intellektuella utvecklingen och mognaden hos barnet. I prövningen av flyktingkapet blir betydelsen av den sökandes egna upplevelser och känslor över sin fruktan således beroende av hur mogen han eller hon upplevs vara.⁹⁸ Vid den praktiska användningen av flyktinghandboken har särskilda riktlinjer tillkommit för att hjälpa bland annat verksamma jurister och socialarbetare att tolka flyktingdefinitionen i en mer barnvänlig riktning.⁹⁹ Instruktionerna är ett led i arbetet med att få tillämpningen av begreppet flykting att överensstämma med barnkonventionens bestämmelser.¹⁰⁰ Enligt riktlinjerna kan en bristande mognadsutveckling påverka barns möjligheter att inför beslutande myndigheter förklara sin situation. Risken är att underåriga antingen förminskar eller överdriver sina upplevelser eller rädslor.¹⁰¹ Myndigheterna har att fastställa mognadsnivån utifrån den sökandes personlighet samt familje- och

⁹⁶ Se bland annat riktlinjer vid asylsökande barn och riktlinjer vid ensamkommande barn (not 99) samt flyktinghandboken.

⁹⁷ Prop. 2004/05:170, s. 274.

⁹⁸ Flyktinghandboken, p. 214.

⁹⁹ UNHCR:s Guidelines on international protection: Child Asylum Claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees (kallad riktlinjer vid asylsökande barn); UNHCR:s Guidelines on Policies and Procedures in Dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum (kallad riktlinjer vid ensamkommande barn). Tillgängliga på <http://www.unhcr.se> och hämtade den 4 februari 2014.

¹⁰⁰ Riktlinjer vid asylsökande barn, p. 5.

¹⁰¹ Riktlinjer vid asylsökande barn, p. 2, 11.

kulturtillhörighet.¹⁰² Enligt handboken utgör 16 år ett riktmärke för när erforderlig mognad uppnås hos individer, under förutsättning att inget talar för något annat.¹⁰³ Går det inte att avgöra om en välgrundad fruktan för förföljelse är förhanden med anledning av en bristande mognad hos barnet, ska de objektiva inslagen i bedömningen få större genomslag än vad som annars hade varit fallet.¹⁰⁴

Enligt doktrin är kriteriet om intellektuell utveckling och mognad ett resultat av att flyktingskapet och inte principen om barnets bästa är avgörande i flyktinghandboken för rätten till asyl.¹⁰⁵ Guy S. Goodwin-Gill och Jane McAdam anser att kriteriet är vilseledande ur flera aspekter. Barn kan känna fruktan i samma utsträckning som vuxna, och en bristande mognad innebär endast begränsade möjligheter för en underårig att förstå bakgrunden till sin rädsla. Således saknas det ett direkt samband mellan en individs mognadsnivå och en faktisk välgrundad fruktan för förföljelse. Sedan införandet av barnkonventionen får betydelsen av mognadsnivån enligt Goodwin-Gill och McAdam stå tillbaka för principen om barnets bästa. Författarna betonar att principen innebär att alla beslut som handlar om barn ska fattas mot bakgrund av vad som är bäst för barnet och att samtliga omständigheter i det enskilda fallet därmed ska beaktas – såväl subjektivt som objektivt.¹⁰⁶

Vid tolkningen av välgrundad fruktan för förföljelse är det enligt UNHCR:s riktlinjer särskilt viktigt att undersöka om ett barn lider av psykiska men som förhöjer risken för att den unge råkar ut för skador i framtiden. Även händelser i ursprungslandet som inte varit adresserade till den underårige kan innebära att han eller hon ändå har en välgrundad fruktan, som till exempel mord på vårdnadshavarna inför ögonen på barnet.¹⁰⁷

Även vid bedömningen av förföljelserekvisitet ska särskild hänsyn tas till ansökningar från personer under 18 år. Som exempel på barnspecifika förföljelser uppställs i internationella riktlinjer könstympling, rekrytering av

¹⁰² Flyktinghandboken, p. 214, 216.

¹⁰³ Flyktinghandboken, p. 215.

¹⁰⁴ Flyktinghandboken, p. 217.

¹⁰⁵ Goodwin-Gill, G. och McAdam, J.: *The refugee in international law*, Oxford 2007, s. 130.

¹⁰⁶ Goodwin-Gill och McAdam 2007, s. 130–131.

¹⁰⁷ Riktlinjer vid asylsökande barn, p. 16–17.

barnsoldater, tvångsäktenskap samt trafficking.¹⁰⁸ För att utgöra förföljelse i flyktingdefinitionens mening ställs inte samma krav på omfattningen på förföljelsen för barn som för vuxna. Således kan till exempel ett hot som inte når upp till en kvalificerad förföljelse för vuxna personer göra det för barn.¹⁰⁹ Vid riskbedömningen ska utöver ålder även faktorer som familjebakgrund, klasstillhörighet, hälsa samt utbildning hos barnet beaktas.¹¹⁰ En förutsättning för att erhålla flyktingstatus är att förföljelsen beror på någon av de redan uppräknade förföljelsegrunderna. Enligt internationell rätt kan unga som delar samma öde – till exempel *gatubarn* – utgöra en samhällsgrupp och därmed en förföljelsegrund i flyktingdefinitionens mening.¹¹¹ Underåriga utan någon förälder eller något annat skyddsnet löper en större risk att utsättas för barnrelaterad förföljelse då de utgör enkla måltavlor.¹¹² Märk väl att det inte räcker med att vara barn för att få rätt att stanna i Sverige, utan det är i sammanhanget av skyddsgrunderna som underåriga kan erhålla uppehållstillstånd.¹¹³

2.4.6.2 Synnerligen ömmande omständigheter

Även när ett barn ansöker om uppehållstillstånd ska grunderna i 4 kap. UtL prövas innan 5 kap. 6 § UtL kan aktualiseras. Barns utsatthet uppmärksammas särskilt i undantagsregelns andra stycke genom att inte samma allvar och tyngd krävs i ett barns situation, som i en vuxens, för att ömmande omständigheter ska vara förhanden.¹¹⁴ Prövningen består, precis som enligt första stycket, av en helhetsbedömning av samtliga omständigheter som rör barnet. Den avgörande skillnaden är att de grunder som åberopas inte behöver ha samma kraft som när motsvarande skäl anförs av en vuxen.¹¹⁵ I förarbetena uppmärksammas att barn har en tendens att snabbt rätta sig efter strukturen i ett nytt samhälle, men det förhållandet är inte tillräckligt för uppehållstillstånd.¹¹⁶ Frågorna som har betydelse är hur den underåriges utsikter och de sociala

¹⁰⁸ Riktlinjer vid asylsökande barn, p. 18.

¹⁰⁹ Riktlinjer vid asylsökande barn, p. 10.

¹¹⁰ Riktlinjer vid asylsökande barn, p. 12.

¹¹¹ Riktlinjer vid asylsökande barn, p. 50–52.

¹¹² Riktlinjer vid asylsökande barn, p. 12.

¹¹³ Prop. 1996/97:25, s. 247; prop. 2009/10:31, s. 103; riktlinjer vid asylsökande barn, p. 4.

¹¹⁴ Prop. 2004/05:170, s. 194–195.

¹¹⁵ Prop. 2004/05:170, s. 281.

¹¹⁶ Prop. 2004/05:170, s. 191, 195.

förhållandena ser ut i ursprungslandet samt om hot finns mot barnets utveckling vid ett återvändande.¹¹⁷ Ändamålet med regleringen är dels att förtydliga att barns bästa enligt 1 kap. 10 § UtL ska genomsyra beslut som grundar sig på humanitära aspekter och dels att konkretisera hur kravet på barns bästa ska tillgodoses vid tillämpningen av bestämmelsen.¹¹⁸

Migrationsöverdomstolen har i ett avgörande tillerkänt en underårig ensamkommande pojke uppehållstillstånd, på grund av att hans situation bedömdes som synnerligen ömmande. Huvudorsaken var att pojken led av svår posttraumatisk stress och depression delvis till följd av förlusten av sina föräldrar, samt att han saknade all kontakt med sitt hemland.¹¹⁹ I ett annat mål blev utgången den motsatta, trots att det var visat att barnet – i det här fallet en flicka – var deprimerad, något som tog sig uttryck i självmordstankar. Överdomstolen ansåg dock inte att det var visat att flickan inte hade någon kontakt med sina föräldrar i hemlandet. Istället ansågs kopplingen till hemlandet starkare än till Sverige. Därutöver ansågs barnets behov av vård, omsorg samt utbildning kunna erhållas i ursprungslandet. Domstolen ansåg därför att det var bäst för flickan att flytta tillbaka till sina föräldrar.¹²⁰ Utgången i det första fallet följer statistik från en utredning som skapats på uppdrag av regeringen. Enligt utredningen är den vanligaste anledningen till att undantagsbestämmelsen blir tillämplig – när ensamkommande barn är föremål för bedömning – att rekvisiten *situation i hemlandet* är uppfyllda.¹²¹

2.4.7 Dublinförordningen

EU har genom Dublinförordningen¹²² sökt skapa ett system för vilken medlemsstat som har ansvaret för prövningen av en asylansökan, som en utlänning från ett tredjeland lämnat in i en EU-stat. Förordningen är en

¹¹⁷ Prop. 2004/05:170, s. 281.

¹¹⁸ Prop. 2004/05:170, s. 194–195.

¹¹⁹ MIG 2009:9.

¹²⁰ MIG 2009:8.

¹²¹ Ds 2011:14, s. 13, 17, 150.

¹²² Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 604/2013 av den 26 juni 2013 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig för att pröva en ansökan om internationellt skydd som en tredjelandmedborgare eller en statslös person har lämnat in i någon medlemsstat (omarbetning).

omarbetning av en tidigare version¹²³ och gäller vid asylansökningar som inkommer från och med den 1 januari 2014. För ansökningar som kommit in före årsskiftet gäller den tidigare förordningen i vanlig ordning.¹²⁴ Syftet med den nya förordningen är att vara tydligare och effektivisera tillämpningen av Dublinförordningen och därmed även enskildas möjligheter att erhålla uppehållstillstånd enligt skyddsgrundsdirektivet.¹²⁵ En av åtgärderna som har genomförts är att bekräfta den praxis som hanterar principen om barnets bästa i asylprocessen.¹²⁶

För att slå fast vilken medlemsstat som har ansvaret för en ansökan om internationellt skydd finns särskilda bedömningsgrunder i kapitel III, vilka måste granskas i den ordning som de uppställs i förordningen. Faller ansvaret på någon annan medlemsstat än Sverige ska utlänningen överföras dit utan att fallet prövas av svenska myndigheter.¹²⁷ Genom att skyldigheten för ensamkommande barn regleras först i kapitlet, markeras vikten av att skydda underåriga som flytt sitt hemland utan sällskap av någon vuxen.¹²⁸ Har barnet en familjemedlem, ett syskon eller en släkting i någon av EU:s medlemsstater ansvarar den staten för den underåriges asylansökan, under förutsättning att det är bäst för barnet.¹²⁹

EU-domstolen har i ett förhandsavgörande preciserat vilken medlemsstat som har skyldighet att pröva en ansökan när en underårig saknar en familjemedlem eller liknande i någon stat, eller då den anhörige inte befinner sig i EU på laglig väg.¹³⁰ Enligt artikel 8.4 i Dublinförordningen (dåvarande artikel 6.2) är ansvarig stat den där barnet lämnat in sin asylansökan. Bakgrunden till förhandsavgörandet var tre personer, samtliga under 18 år, som ansökte om internationellt skydd hos myndigheterna i Storbritannien, samtidigt som det

¹²³ Rådets förordning (EG) nr 343/2003 av den 18 februari 2003 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan som en medborgare i tredjeland har gett in i någon medlemsstat.

¹²⁴ Dublinförordningen, art. 49.

¹²⁵ Dublinförordningen, skäl 9.

¹²⁶ Dublinförordningen, skäl 9, 13.

¹²⁷ Wilton Wahren 2012, s. 25.

¹²⁸ Dublinförordningen, art. 7–8. Se även den tidigare Dublinförordningen art. 5–6.

¹²⁹ Dublinförordningen, art 8.1–8.2.

¹³⁰ EU-domstolens dom den 6 juni 2013, C-648/11, *The Queen* på begäran av MA m.fl. mot Secretary of State for the Home Department, tillgänglig på <http://curia.europa.eu>. Hämtad den 25 februari 2014.

stod klart att de redan sökt asyl i en annan medlemsstat.¹³¹ Den nationella domstolen ställde frågan om artikel 6.2 skulle tolkas så att det är den stat där den underårige först ansökte eller den stat där ansökan senast inkommit som ska vara ansvarig.¹³² EU-domstolen anförde att lydelsen i artikeln ska tolkas utifrån den kontext samt målsättning som den förekommer i. Mot bakgrund av att det i andra bestämmelser i förordningen uttryckligen anges att – den medlemsstat som först erhöll en ansökan om skydd ska vara ansvarig – kunde domstolen dra slutsatsen att om det är vad som avses i artikeln, skulle det klart framgå. Bestämmelsens syfte, att särskilt skydda ensamkommande barn, samt ändamålet att tillförsäkra asylsökande rätt till prövning utan att dra ut på tiden, pekade enligt domstolen på att den medlemsstat där barnet befinner sig, ska ta ansvar för att pröva ansökningen. Principen om barnets bästa i artikel 24 i EU:s stadga ansågs också tala i samma riktning.¹³³ Domstolen markerade även att det är en förutsättning att ansökan inte prövats i den första staten.¹³⁴

I den nuvarande Dublinförordningen har de principer som utvecklats i praxis bekräftats. Således har barnets bästa införts i artikel 6 för att tydliggöra att principen ska beaktas vid samtliga beslut som fattas enligt förordningen. Principen kommer numera även till uttryck i artikel 8.4 (dåvarande artikel 6.2). För att inte kränka principen om barnets bästa står det därmed klart att den medlemsstat som ett ensamkommande barn befinner sig i, har en skyldighet att pröva en ansökan i de situationer då den unge ansökt i mer än en stat, men då ansökan inte har prövats i något annat land.¹³⁵

2.4.8 Internt flyktalternativ

Enligt en universellt etablerad princip finns inte något behov av att stanna i ett mottagarland för sökande som har en reell möjlighet att erhålla skydd inom sitt hemland.¹³⁶ Bedömningen av ett internt flyktalternativ aktualiseras endast när skyddsskäl existerar enligt grunderna i 4 kap. UtlL och aldrig vid prövningen

¹³¹ C-648/11, p. 15, 20, 24.

¹³² C-648/11, p. 42.

¹³³ C-648/11, p. 50–58.

¹³⁴ C-648/11, p. 63–64.

¹³⁵ C-648/11, p. 60–61.

¹³⁶ Wikrén och Sandesjö, Utlänningslagen (1 sept. 2013, *Zeteo*), kommentaren till 4 kap. 1 § under rubriken Andra relevanta begrepp inom asylrätten m.m.

av uppehållstillstånd på grund av synnerligen ömmande omständigheter enligt 5 kap. 6 § UtL.¹³⁷ Den inre flykten måste vara ett realistiskt alternativ genom att han eller hon har möjlighet att leva och röra sig fritt i något annat område av ursprungslandet.¹³⁸ I bedömningen ligger således aspekter om huruvida landet har faktiska resurser för att skydda sina medborgare, samt om skyddet i det enskilda fallet kan komma sökanden till del, med hänsyn till kön, ålder, hälsa och möjlighet att återvända till det utvalda området med familj.¹³⁹ Av detta skäl ska principen om barnets bästa även genomsyra beslut om intern flykt.¹⁴⁰ Enligt såväl internationella som nationella källor står det klart att det inte går att kräva av en underårig person att han eller hon söker flykt internt utan sällskap av någon vuxen.¹⁴¹

2.4.9 Verkställighetshinder

Enligt folkrätten är det ingen mänsklig rättighet att få komma in samt söka uppehållstillstånd i ett annat land.¹⁴² När en utlänning väl är på plats i Sverige finns det emellertid en rätt att inte behöva skickas tillbaka till en stat som riskerar att utsätta honom eller henne för obehag som förföljelse, tortyr, kränkande behandling eller till och med dödsstraff. Det går inte att komma runt den enskilda rättigheten genom att återsända individen till ett annat land som därefter kräver att individen åker tillbaka till området där faror hotar. Detta är en internationellt reglerad princip och kallas för rätten till *non-refoulement*.¹⁴³ Uttryck för principen i svensk rätt finns utöver i grunderna för skydd även i 12 kap. 1–3 §§ UtL, som hinder för att verkställa beslut om avvisning och

¹³⁷ MIG 2007:9; MIG 2007:33 II.

¹³⁸ Skyddsgrundsdirektivet, art. 8; prop. 1996/97:25, s. 101; MIG 2007:9; flyktinghandboken, p. 91.

¹³⁹ Skyddsgrundsdirektivet, art. 8; MIG 2008:20; MIG 2009:4; MIG 2010:10; UNHCR:s Guidelines on international protection: "Internal Flight or Relocation Alternative" within the Context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, p. 6–7, 25 (kallad riktlinjer vid internt flyktalternativ), tillgänglig på <http://www.unhcr.se>. Hämtad den 4 februari 2014.

¹⁴⁰ Riktlinjer vid asylsökande barn, p. 53.

¹⁴¹ Kammarrätten i Stockholm (Migrationsöverdomstolen), beslut den 13 oktober 2011 i mål nr UM 6147-11; riktlinjer vid asylsökande barn, p. 56.

¹⁴² Noll, G.: "Internationell flyktingrätt". I: *Folkrätten i ett nötskal* (red. Ulf Linderfalk), Lund 2012, s. 185–186.

¹⁴³ Flyktingkonventionen, art. 33; Europeiska konventionen d. 4 nov. 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen), art. 3; FN:s tortyrkonvention från år 1984, art. 3.

utvisning. Det är nämligen inte ovanligt att viktiga omständigheter i ursprungslandet uppmärksammas eller att nya förhållanden inträffar först efter att beslut om uppehållstillstånd har tagits. I situationer där förföljelse hotar kan vissa undantag mot återsändandeförbudet göras om till exempel utlänningen utgör en fara för Sveriges säkerhet.¹⁴⁴ När det är fråga om underåriga ställs inte samma krav på farorna som härjar i ursprungslandet för att verkställigheten ska stoppas och omprövas.¹⁴⁵ Ett särskilt verkställighetshinder har införts för ensamkommande barn i 12 kap. 3 a § UtL. Enligt stadgandet kan avvisning eller utvisning endast genomföras om det finns någon släkting, myndighet, barnhem eller liknande som är redo att ansvara för barnet vid ett återvändande.¹⁴⁶

2.5 Sammanfattande reflektioner

Utredningen ger ett klart uttryck för att tillämpningen av den materiella rätten ska präglas av ett barnperspektiv – ett filter som bestämmelserna i UtL ska läsas igenom – när underåriga ansöker om uppehållstillstånd i Sverige. Filtret består av internationellt etablerade principer vilka är fastslagna i barnkonventionen, där principen om barnets bästa i artikel 3 är det mest framträdande elementet. Principen får sitt innehåll genom övriga artiklar i konventionen, bland annat artikel 12 om underårigas rätt att få göra sig hörda. Sålunda ska den underåriges egen uppfattning om sin situation och framtid ge klarhet i vad som är bäst för honom eller henne i det särskilda fallet. Det räcker därför inte att formellt endast sitta ner och lyssna på barnet utan förutsättningen är att hans eller hennes uttalanden också följs i den utsträckning som åldern och mognaden tillåter.

I vilken omfattning som en barnvänlig tolkning genomsyrar grunderna i 4 kap. UtL och bestämmelsen om humanitära skäl i 5 kap. 6 § UtL, varierar. För det *första* ska det så kallade filtret generellt påverka tolkningen av samtliga grunder, vilket framförallt inverkar på hur kvalificerad den underåriges situation behöver vara för att asylskäl ska vara förhanden. För det *andra* har

¹⁴⁴ 12 kap. 2 § 2 och 3 st. UtL.

¹⁴⁵ Prop. 2004/05:170, s. 226.

¹⁴⁶ Prop. 2011/12:60, s. 45, 95.

särskilda förhållanden som explicit riktar sig mot barn – som värvning av personer under 18 år för militära ändamål – uppmärksammats i migrationsrätten. Underåriga som delar samma öde kan dessutom utgöra en egen samhällsgrupp och därmed en egen grund för förföljelse i flyktingbestämmelsen 4 kap. 1 § UtL. Lagstiftaren har för det tredje sökt markera barnperspektivet genom att i vissa fall uttryckligen i lagtexten lyfta fram barn som en särskild kategori sökande, till exempel i 5 kap. 6 § UtL. Detta befäster barns utsatthet i länder där krig och förföljelse härjar och bekräftar behovet av ett barnperspektiv, vilket därmed förstärker rättssäkerheten när asyl och humanitära skäl prövas.

Även vid frågorna om Sveriges skyldighet att pröva en ansökan enligt Dublinförordningen, principen om intern flykt samt reglerna om hinder för verkställighet, ska det barnvänliga filtret känneteckna bedömningen. Förutsättningen för en överföring enligt förordningen till en annan medlemsstat är att barnets föräldrar eller andra personer i barnets närhet befinner sig i staten lagligt, och att det bedöms vara bäst för sökanden att vara tillsammans med sina anhöriga. Enligt EU-domstolen måste principen om barnets bästa emellertid vägas mot andra intressen. Har ett barn ansökt om uppehållstillstånd i mer än en medlemsstat ska det land där individen befinner sig pröva ansökan, om asyl inte har fattats i någon annan stat. Det spelar således ingen roll om ett barn mår dåligt av att ryckas upp från sin tillvaro och skickas utomlands, om asylgrunderna har varit föremål för prövning någon annanstans. Principen om ett effektivt prövningssystem inom EU väger ur det avseendet följaktligen tyngre än barnets bästa vid tillämpningen av Dublinförordningen. Det är dessutom inte möjligt att skicka tillbaka ett barn till ursprungslandet utan att någon kan ta emot honom eller henne enligt 12 kap. 3 a § UtL eller att kräva att den underårige flyr till ett annat område i ursprungslandet utan vuxet sällskap.

Åldern – över eller under 18 år – får följaktligen på ett eller annat sätt betydelse för rätten att få stanna i Sverige. Dock återstår frågan vilken rättslig ställning ensamkommande unga har i processen, alltså vilken hänsyn som tas till barn och deras situation när de söker bevisa sin ålder. Framställningen övergår nu till den processuella undersökningen.

3 Ensamkommande unga i en processrättslig kontext

3.1 Inledning

I föregående avsnitt utreds ensamkommande ungas rättsliga ställning i förhållande till den materiella regleringen när uppehållstillstånd söks på grund av behov av skydd. När det är fråga om att bedöma om rättsregler som reglerar rätten till uppehållstillstånd ska aktualiseras, krävs en struktur vid tillämpningen. Ändamålet med processuella regler och principer är just att tillhandahålla en struktur för hur parterna samt det beslutande organet ska förfara i processen.¹⁴⁷ Uppsatsens första del övergår därför till en undersökning av processuella bestämmelser och principer samt ensamkommande ungas relation till dessa.

För att underlätta förståelsen för framställningen kommer inledningsvis i avsnitt 3.2, några utvalda bevisteoretiska begrepp och principer att presenteras. Efter detta följer i avsnitt 3.3 en redogörelse av hur ansvaret för en tillfredsställande utredning ska fördelas, mellan det allmänna och barnet. Det går inte att beskriva utredningsansvaret i migrationsprocessen isolerat från förvaltningsprocessuella principer och regler. Av den orsaken inleds avsnittet med en förvaltningsprocessrättslig utgångspunkt (3.3.1) och därefter presenteras omständigheter som är karaktäristiska för migrationsprocessrätten (3.3.2). I asylrätten ska under vissa förutsättningar uppgifter från en enskild som inte kan bevisas, tillämpas till fördel för honom eller henne, vilket hanteras i avsnitt 3.4.

Även vilket genomslag metoderna för att bedöma ålder får i bevisprövningen har betydelse för ensamkommande ungas rättsliga ställning i processrätten. Av pedagogiska skäl kommer dock metoderna att placeras i ett bevisrättsligt

¹⁴⁷ Mattsson 2002, s. 163; Fridström, I., Sandell, U. och Utne, I.: *Migrationsprocessen*, Stockholm 2007, s. VI.

sammanhang först i kapitel fyra, efter att tillvägagångssätten i Sverige och Storbritannien har beskrivits och undersökts.

3.2 Några bevisrättsliga begrepp och principer

När bevisningen i målet prövas ska förfarandet utmärkas av principen om fri bevisprövning. Principen är allmänt reglerad i 35 kap. 1 § rättegångsbalken och innebär följande: bindande regler eller principer får varken bestämma vilken typ av bevisning som ska värderas eller hur, i det enskilda fallet. Således ska såväl bevisföringen som bevisvärderingen vara fri.¹⁴⁸ Principen är även etablerad inom förvaltningsprocessen.¹⁴⁹ Med bevismedel avses både muntlig och skriftlig bevisning.¹⁵⁰ Bevisningen har ändamålet att styrka att de rättsfakta – alltså de faktiska förhållandena som har direkt betydelse för att en rättsföljd ska inträda – är förhanden. Ett eller flera rättsfakta motsvarar rekvisit i bestämmelsen som har relevans i målet. Rättsfakta konstruerar ett bevistema och det är temat som parten med bevisbördan har att bevisa.¹⁵¹ Konstruktionen i 4 kap. 1 § UtIL kommer fortsättningsvis att användas för att exemplifiera den bevisteoretiska framställningen, men principen är densamma för samtliga grunder.

I flyktingbestämmelsen utgör rekvisiten *välgrundad fruktan för förföljelse* tillsammans ett bevistema och respektive rekvisit kan delas upp i mindre delteman. Varje mindre del måste vara visat för att hela bevistemat ska uppnå beviskravet och utlänningen därmed fullgöra bevisbördan.¹⁵² Hur stark bevisningen ska vara för att bördan ska uppfyllas och rättsföljden därmed aktualiseras, beror på vilket beviskrav som är uppställt i målet.¹⁵³ Ett bevismedel kan innehålla uppgifter som avser att bevisa att en omständighet av

¹⁴⁸ Ekelöf, P. O., Edelstam, H. och Heuman, L.: *Rättegång – Fjärde häftet*, Stockholm 2009, s. 26; SOU 1938:44, s. 377–378.

¹⁴⁹ Wennergren 1995, s. 249.

¹⁵⁰ Ekelöf, Edelstam och Heuman 2009, s. 23.

¹⁵¹ Ekelöf, Edelstam och Heuman 2009, s. 79; Diesen, C.: ”Bevisvärdering i flyktingärenden”. I: *Prövning av migrationsärenden. Bevis 8 (antologi)*, Stockholm 2012, s. 233.

¹⁵² Diesen 2012, s. 236–238.

¹⁵³ Ekelöf, Edelstam och Heuman 2009, s. 81.

direkt betydelse i målet föreligger, så kallade bevisfakta, men kan även förmedla erfarenhetssatser som behövs för att förstå sambandet mellan till exempel bevisfakta och rättsfakta.¹⁵⁴

För att förtydliga redogörelsen ovan ska begreppen placeras in exemplet som följer. Antag att ett ensamkommande barn flyr sitt hemland för att undvika systematisk tortyr som pågått under flera år och väl framme i Sverige ansöker om uppehållstillstånd. Tortyren är en konsekvens av hennes religiösa tillhörighet. Flyktningbestämmelsen i 4 kap. 1 § UtlL blir aktuell i ärendet och sökanden åberopar tortyrbehandlingen som en grund för att välgrundad fruktan för förföljelse föreligger (rättsfakta som tillsammans bildar ett bevistema). För att visa att hon varit föremål för tortyr låter hon sig undersökas av en specialistläkare i tortyrrelaterade skador. I intyget från läkaren (skriftligt bevismedel) framkommer att flera märken samt skador finns på kroppen (bevisfakta) och att de uppvisade skadorna enligt kända medicinska forskning om tortyrskador starkt talar för att sökanden varit utsatt för tortyr i hemlandet (det senare är ett exempel på en erfarenhetssats).

En fri bevisvärdering innebär att det står domaren fritt att avgöra vilken styrka bevisningen har i det enskilda fallet. Det är emellertid inte frågan om att domaren får värdera bevisningen efter eget skön utan ska motivera bedömningen utifrån sakliga och opartiska metoder.¹⁵⁵ Skyldigheten att beakta objektivitet samt likabehandling vid beslut inom den offentliga förvaltningen är grundlagsreglerad, och omfattar såväl domstolar som förvaltningsmyndigheter.¹⁵⁶ Trots att olika tillvägagångssätt används av olika beslutsfattare för att komma fram till ett avgörande i asylärendet – vilket är en direkt följd av den fria bevisprövningen – får utgången inte vara avhängigt av vem det är som fattar beslutet.¹⁵⁷ Den yttersta begränsningen av utredningsplikten är allt som inte ingår inom processramen, saken. Mot bakgrund av att Migrationsöverdomstolen har konkretiserat ramen som frågan om rätten till uppehållstillstånd är Migrationsverket och domstolarna endast

¹⁵⁴ Diesen 2012, s. 228; Ekelöf, Edelstam och Heuman 2009, s. 18–19.

¹⁵⁵ Fitger, P. m.fl., Rättegångsbalken (1 okt. 2013, *Zeteo*), kommentaren till 35 kap. 1 § under rubriken Allmänt om bevisvärdering; SOU 1938:44, s. 377–378.

¹⁵⁶ 1 kap. 9 § RF.

¹⁵⁷ Mattsson 2002, s. 301.

bundna av sökandens yrkande. Det kan därför finnas grunder som inte anförts i målet men som det finns anledning att utreda.¹⁵⁸

3.3 Det allmännas utredningsansvar och den unges ansvar för underlaget

3.3.1 Förvaltningsprocessrättslig utgångspunkt

Ur ett förvaltningsprocessrättsligt perspektiv har migrationsrätten vissa säregenskaper. Dessa speglar förhållandet mellan Migrationsverkets samt migrationsdomstolarnas utredningsansvar och den sökandes bevisbörda – alltså skyldighet att själv stå för bevisningen i ärendet. För att erhålla en tillfredsställande förståelse för migrationsmålens karaktär samt förhållandet mellan utredningsplikten och bevisbördan, ska en allmän förvaltningsprocessrättslig utgångspunkt presenteras.

Processuella regler vid förfarandet hos förvaltningsdomstolar stadgas i förvaltningsprocesslagen (1971:291), FPL. I förvaltningslagen (1986:223), FL, regleras hanteringen av ärenden hos förvaltningsmyndigheter.¹⁵⁹ Lagarna ska inte tillämpas om avvikande bestämmelser finns i lag eller förordning.¹⁶⁰ Förvaltningsdomstolarna har enligt 8 § första stycket FPL ett ansvar för att ett mål blir utrett i den utsträckning som dess beskaffenhet kräver. På så sätt regleras en fördelning av ansvaret för utredningen mellan domstol och parter. I andra stycket anges metoderna för hur en tillfredsställande utredning – genom att förmå parterna att tillföra bevisning eller genom att rätten själv företar utredning – ska uppfyllas. I det tredje stycket föreskrivs slutligen att inget onödigt får föras in i målet. Med anledning av att förvaltningsrätten består av en mängd olika målvarianter som i sin tur innehåller individuella

¹⁵⁸ MIG 2007:31. Se även Lagerqvist Veloz Roca, A.: ”Beslutsunderlaget i migrationsärenden; Det allmännas utredningsansvar och sökandens uppgiftsskyldighet”. I: *Prövning av migrationsärenden. Bevis 8 (antologi)*, Stockholm 2012, s. 171; Diesen 2012, s. 237.

¹⁵⁹ Strömberg, H. och Lundell, B.: *Allmän förvaltningsrätt*, Malmö 2011, s. 22–23.

¹⁶⁰ 3 § FL; 2 § FPL.

omständigheter har det varit nödvändigt med en generellt utformad reglering av utredningsansvaret.¹⁶¹

Domstolens utredningsansvar är en del av officialprincipen.¹⁶² Denna dominerade ursprungligen förvaltningsförfarandet i domstol.¹⁶³ Utvecklingen har emellertid gått från att en klagande står utan motpart i domstolsförfarandet till en tvåpartshandläggning, vilket har minskat officialprincipens inflytande. Förvaltningsprocessen är således kontradiktorisk genom att parterna förhandlar med varandra och på så sätt driver fram utredningen i målet. Detta är ett uttryck för förhandlingsprincipen, vilken enligt doktrin – mer eller mindre – tillsammans med officialprincipen ska samverka i rättsskipningen. Domstolens utredningsansvar för att kunna avgöra målet tar följaktligen, enligt allmänna förvaltningsrättsliga principer, sin utgångspunkt i att det är parterna som har det primära ansvaret för att underlaget är tillfredsställande högt.¹⁶⁴

Nivån på utredningen ska vara tillräcklig för att rätten ska kunna garantera ett materiellt korrekt avgörande och avser inte att garantera att den enskildes talan bifalles.¹⁶⁵ Ulrik von Essen konkretiserar denna tröskel genom att ställa upp begreppet ”fullgod”¹⁶⁶ som ett vägledande riktmärke för när en tillfredsställande utredning uppnås i det enskilda fallet. Märk väl att det inte är fråga om att varje omständighet ska vara fullkomligt utredd.¹⁶⁷ Ansvaret för bristande utredning, som visserligen anses tillfredsställande men inte fullständig, går istället över på parterna genom reglerna om bevisbörda och beviskrav.¹⁶⁸ När tröskeln uppnås beror på det i lagtexten uppställda rekvisitet *målets beskaffenhet*, och innebär en bedömning av karaktären av processen samt partsrelationen i fallet. Hur omfattande rättens utredningsplikt är för att vara fullgod beror således på faktorer som: är det ett allmänt eller enskilt

¹⁶¹ von Essen, U.: ”Förvaltningsdomstols utredningsansvar”. I: *Förvaltningsrättslig Tidskrift* 1/2012, s. 30.

¹⁶² Ekelöf, P. O. och Edelstam, H.: *Rättegång – första häftet*, Stockholm 2002, s. 69.

¹⁶³ Prop. 1971:30 Del 2, s. 526.

¹⁶⁴ Ekelöf och Edelstam 2002, s. 70; von Essen FT 1/2012, s. 31.

¹⁶⁵ Ds 2010:17, s. 143.

¹⁶⁶ von Essen FT 1/2012, s. 32.

¹⁶⁷ von Essen FT 1/2012, s. 32.

¹⁶⁸ von Essen FT 1/2012, s. 35; Petré, G.: ”Om förvaltningsdomstols utredningsplikt”. I: *Förvaltningsrättslig Tidskrift* 2–4/1977, s. 156; RÅ83 2:10. I rättsfallet var utredningen tillfredsställande för att avgöra målet men inte fullkomlig, vilket myndigheten fick stå för genom principen om bevisbörda.

intresse som gör sig starkast gällande; är det ett gynnande eller betungande beslut för den enskilde; vilken part har bevisbördan; och hur ser förhållandet ut mellan parterna? Tidigare ansågs ett starkt allmänt intresse innebära en långtgående utredningsskyldighet. Utvecklingen har emellertid visat sig gå mot att mål av betydelse för enskilda innebär en större utredningsplikt för domstolen. Att den enskilde parten har bördan för bevisningen av ett visst förhållande är också en omständighet som förstärker rättens utredningsansvar. Den offentliga parten kan också komma att processledas för att rätten ska uppnå kravet på ett materiellt riktigt beslut. Har den enskilda parten ett väsentligt underläge jämfört med myndigheten på grund av sjukdom, bristande kunskaper i svenska, ringa ålder eller liknande, kan det också innebära en mer långtgående utredningsskyldighet för att uppnå ett tillräckligt tillfredsställande underlag.¹⁶⁹

Någon motsvarande bestämmelse som 8 § FPL saknas i FL. Myndigheternas utredningsplikt – vid förfarandet i första instans – får istället härledas från allmänna förvaltningsrättsliga principer.¹⁷⁰ I doktrin påpekas att det är av vikt att beslutsorganen i samtliga instanser söker sträva efter att i varje individuellt mål praktisera de normer som ställs upp i 8 § FPL. Hans Ragnemalm uttrycker att myndigheterna därför bör tillämpa paragrafen analogiskt, något som förstärks av principen om att huvudansvaret för utredningsunderlaget ska ligga på första instans.¹⁷¹ Processen karaktäriseras emellertid inte av kontradiktion, vilket torde utsträcka utredningsskyldigheten något.¹⁷²

3.3.2 Karaktäristiskt för migrationsprocessen

Sedan år 2006 präglas instansordningen av en tvåpartsprocess när avvísning, utvisning och avslag av en ansökan om uppehållstillstånd överklagas, genom att migrationsdomstolarna samt Migrationsöverdomstolen införts som andra respektive tredje instans. I domstolsförfarandet intar verket – som beslutat i

¹⁶⁹ von Essen FT 1/2012, s. 36–42, 45–46.

¹⁷⁰ Strömberg och Lundell 2011, s. 107; Ragnemalm, H.: *Förvaltningsprocessrättens grunder*, Stockholm 2012, s. 82–83.

¹⁷¹ Petré FT 2–4/1977, s. 162–163; Ragnemalm 2012, s. 83.

¹⁷² Jfr von Essen FT 1/2012, s. 31.

ärendet – rollen som den enskildes motpart.¹⁷³ När processen präglas av kontradiktion är det som bekant parterna som har det primära ansvaret för faktaunderlaget. Detta diskuterades i motiven redan i samband med genomförandet av tvåpartsprocessen.¹⁷⁴ Före år 2006 överklagades Migrationsverkets beslut till Utlänningsnämnden och i vissa enstaka fall till regeringen.¹⁷⁵ Nämndens prövning var – precis som processen vid verket är – ett enpartsförfarande. I förarbetena kritiseras att handläggningen begränsade den sökandes delaktighet i beslutet samt präglades av bristande transparens. Det huvudsakliga skälet till den nya instansordningen är att beslutsunderlaget tillgodoses på ett bättre sätt när parterna ställs mot varandra.¹⁷⁶ Annika Lagerqvist Veloz Roca understryker trots det att instansombildningen inte bör leda till att ett allt för tungt utredningsansvar åläggs individen genom den primära utredningsskyldigheten. Detta eftersom behovet av hjälp och stöd av den mottagande staten kan vara livsavgörande för den enskilde. Därutöver är det inte ovanligt att Migrationsverket har bättre möjligheter att få fram fakta till utredningen.¹⁷⁷ Det ska inte förglömmas att utgångspunkten i förvaltningsrätten samt förvaltningsprocessrätten är att handläggningen är skriftlig.¹⁷⁸ Migrationsverket måste dock vid prövningen av asylärenden höra parten innan ett avvisningsbeslut kan fattas. För domstolarnas del är kravet på muntliga inslag inte lika strikt, utan behöver endast aktualiseras om det kan anses vara till nytta för processen. En enskild sökande kan även kräva att muntlig förhandling hålls om det inte är överflödigt samt inte särskilda skäl talar emot.¹⁷⁹

En ansökan om uppehållstillstånd kan karaktäriseras som att den sökande ansöker om en förmån hos Migrationsverket och i fullföljdssituationer även hos domstolarna, vilket torde peka i riktning mot mindre aktivitet från det allmänna. Emellertid hanteras ett starkt enskilt intresse i asylmål, vilket istället

¹⁷³ 14 kap. 3 § och 16 kap. 6, 9 §§ UtIL; se även prop. 2004/05:170, s. 105, 107, 262.

¹⁷⁴ Prop. 2004/05:170, s. 85.

¹⁷⁵ Wikrén och Sandesjö, Utlänningslagen (1 sept. 2013, *Zeteo*), kommentaren till 14 kap. 3 § under rubriken En återblick på tidigare förhållanden och rättsutvecklingen beträffande fullföljdsrätten.

¹⁷⁶ Prop. 2004/05:170, s. 105.

¹⁷⁷ Lagerqvist Veloz Roca 2012, s. 158.

¹⁷⁸ SOU 2006:6, s. 199; 16 kap. 5 § UtIL.

¹⁷⁹ 13 kap. 1 § och 16 kap. 5 § UtIL.

talar för att myndighetens och domstolarnas utredningsansvar är vidsträckt.¹⁸⁰ Enligt förarbetena är det få måltyper som tillför myndigheter lika omfattande utredningsansvar som i asylärenden. Det är viktigt att Migrationsverket söker reda ut otydligheter och även sådana som kan vara av vikt för beslutet.¹⁸¹ Migrationsöverdomstolen har i några prejudicerande fall hanterat frågan om omfattningen av verkets samt domstolarnas utredningsansvar. I MIG 2006:1 inleder överdomstolen med att slå fast att det är den enskilde som har bevisbördan i ansökningsärenden och att nivån på bevisningen ska vara sannolik. I avgörandet understryks dock att individen har en besvärlig bevisrättslig situation då det sällan är möjligt för en person på flykt att få fram tillfredsställande bevisning. Överdomstolen uttalar att den omständighet att bevisningen är knapphändig och att det rör sig om ett gynnande beslut som dessutom präglas av kontradiktion i andra instans, inte utesluter att det kan uppstå situationer då domstolen behöver vidta utredningsåtgärder. Även förhållandet att beslutet kan få dramatiska konsekvenser för individens framtid talar i samma riktning.¹⁸² Avgörandet grundas på internationella principer om inhämtande av fakta, som uppställs i flyktinghandboken. Där rekommenderas att det är den enskilde som har det primära ansvaret genom att åläggas en bevisbörda. I handboken understryks att den som ska fatta beslut har att träda in och dela utredningsansvaret med individen på grund av den bevisrättsliga situationen.¹⁸³ Dessutom anges att det i normalfallet räcker med en intervju med den sökande men fler kan bli nödvändiga om någon del av berättelsen är otydlig eller inkonsekvent.¹⁸⁴

Att individen ska få komma till tals samt ha möjlighet att bemöta allt inkommet material i ärendet, är två viktiga beståndsdelar av både verkets och domstolarnas utredningsplikt.¹⁸⁵ Underårigas rätt att få sin röst hörd regleras särskilt i 1 kap. 11 § UtL. Lagstiftaren har genom en särskild reglering sökt markera vikten av att barnkonventionens artikel 12 respekteras. Så länge det inte är olämpligt ska barnet höras inför samtliga beslut. Vilket värde uppgifterna har beror på den underåriges ålder och mognad. Syftet är således

¹⁸⁰ von Essen FT 1/2012, s. 38.

¹⁸¹ Prop. 2004/05:170, s. 155.

¹⁸² MIG 2006:1.

¹⁸³ Flyktinghandboken, p. 195–196.

¹⁸⁴ Flyktinghandboken, p. 199.

¹⁸⁵ 13 kap. 1–4 §§ och 16 kap. 5 § UtL; 16–17 §§ FL; 10, 18 §§ FPL.

att klargöra vad barnet vill framhålla i anslutning till sin ansökan. Utredningen ska därmed vara en grund för att tillförsäkra vad som är bäst för barnet.¹⁸⁶ Ett muntligt förfarande tillgodoser bättre än ett skriftligt att beslutsunderlaget är fullgott i och med att barnets ståndpunkt får ett större genomslag, vilket även förstärker rättssäkerheten.¹⁸⁷ När en underårig får komma till tals är det av betydelse att beslutsfattaren besitter särskild kunskap kring ensamkommande barns beteende, psykiska samt fysiska förhållanden.¹⁸⁸

I MIG 2006:7 var utredningsplikten återigen föremål för överdomstolens hantering. Faktaunderlaget ansågs bristfälligt i såväl första som andra instans. I målet hade ny utredning tillförts i båda instanserna men utan att delges den sökande, som dessutom saknade ombud. Det fanns därmed inte någon reell möjlighet för individen att bemöta materialet. Någon åtgärd från verkets eller domstolens sida för att eliminera oklarheterna gjordes aldrig. Målet återförvisades till första instans. I domskälen understryker överdomstolen att det är hos Migrationsverket som fokus ska ligga på att all tillgänglig fakta träder fram. På så sätt skapas rätt förutsättningar för handläggningen hos myndigheten, och vid en eventuell prövning i övriga instanser. Med anledning av det starka enskilda intresset i asylärenden kan inte Migrationsverket nöja sig med att endast anmoda parten att inkomma med mer bevisning för att skapa klarhet. Den ska även själv agera för att råda bot på otydligheter av betydelse för utredningen.¹⁸⁹

Vid en ansökan om uppehållstillstånd har sökanden rätt att i rättsprocessen bli behjälpt av ett offentligt biträde.¹⁹⁰ Tillgången till ett biträde har i förarbetena förklarats öka rättssäkerheten med hänsyn till att en tredjelandsmedborgare ofta saknar tillräckligt god kunskap om det svenska rättssystemet för att ensamt ha en realistisk chans i processen. Ju tidigare biträdet engageras i ärendet desto mer effektiviseras även handläggningen.¹⁹¹ Enligt allmänna förvaltningsprocessrättsliga principer anses ett biträde vara en faktor som kan minska omfattningen av det allmännas utredningsplikt. Christian Diesen är

¹⁸⁶ Prop. 1996/97:25, s. 262; prop. 2004/05:170, s. 269; flyktinghandboken, p. 214–215.

¹⁸⁷ SOU 2006:6, s. 200–201.

¹⁸⁸ Prop. 1996/97:25, s. 263; riktlinjer för ensamkommande barn, p. 5.12.

¹⁸⁹ MIG 2006:7.

¹⁹⁰ 18 kap. 1 § UtIL; 9 § FL; 48–49 §§ FPL.

¹⁹¹ Prop. 1988/89:86, s. 135.

emellertid av uppfattningen att det förhållandet inte har någon påverkan på myndighetens eller domstolarnas ansvar i asylmål. Inställningen grundar sig på att utlänningen intar ett underläge ur bland annat språklig samt kulturell synpunkt.¹⁹²

3.4 Tvivelsmålets fördel

3.4.1 Förutsättningar för dess tillämpning

Människor på flykt har av olika anledningar knappa möjligheter att bära med sig handlingar. Förhållandet uppmärksammas av UNHCR genom att i handboken framföra att av det skälet bör ”... beviskravet inte tillämpas allt för strikt.”¹⁹³ Med anledning av bevisläget har trovärdigheten i sökandens egen berättelse stor betydelse i bevisprövningen. Trovärdighetsbedömningen framkallas dels i bevisregeln tvivelsmålets fördel och dels när den muntliga utsagan är föremål för bevisvärdering, vilket utvecklas i avsnitt 4.3.3.¹⁹⁴

Med hänsyn till att bevisbördan är tung att bära för asylsökande har en särskild princip utvecklats.¹⁹⁵ När tvivel råder om en lämnad uppgift kan den tillämpas till individens förmån. Det finns emellertid enligt handboken några förutsättningar som bör uppfyllas innan principen kan aktualiseras. Den enskilde ska göra allt han eller hon kan för att all åtkomlig bevisning tillförs utredningen. Dessutom ska berättelsen vara allmänt trovärdig genom att vara sammanhängande, rimlig, inte innehålla redogörelser som står i motsättning till notorisk fakta samt i huvudsak ha samma innehåll under processens gång.¹⁹⁶ I artikel 4.5 i skyddsgrundsdirektivet finns också ett uttryck för en lättnadsregel, som dock har formulerats på ett något annorlunda sätt än den i flyktinghandboken. Enligt direktivet krävs inte att ett påstående från en

¹⁹² Diesen 2012, s. 208.

¹⁹³ Flyktinghandboken, p. 197.

¹⁹⁴ Diesen 2012, s. 226; Sweeney, J.: “Credibility, Proof and Refugee Law”. I: *International Journal of Refugee Law* 2009, vol. 21, issue 4 s. 700, tillgänglig på <http://ijrl.oxfordjournals.org>. Hämtad den 3 mars 2014.

¹⁹⁵ Principen kallas på engelska *the benefit of the doubt*. Notera att principen inte kan aktualiseras vid prövningen av humanitära skäl enligt 5 kap. 6 § UtL.

¹⁹⁶ Flyktinghandboken, p. 203–204. Se även Wikrén och Sandesjö, Utlänningslagen (1 sept. 2013, *Zeteo*), kommentaren till 4 kap. 1 § under rubriken Bevisbörda, beviskrav, bevislätnad m.m.; MIG 2006:1; 2007:12; 2007:37.

sökande styrks med bevisning om vissa förutsättningar är uppfyllda. Utlänningen ska göra allt för att tillgänglig bevisning tillförs utredningen. Brister bevisningen i något avseende ska sökanden därutöver ha goda skäl till varför så är fallet. Har ansökan inkommit i ett sent skede ska förklaringar anges. Även kraven på allmän trovärdighet, logisk och rimlig utsaga ställs upp som villkor för lättnadsregelns aktualiserande i direktivet. Trovärdighetskravet är emellertid inte lika centralt som i flyktinghandboken.¹⁹⁷

3.4.2 Skede för dess tillämpning

Meningarna är delade om när tvivelsmålets fördel ska tillämpas i asylprövningen. Migrationsöverdomstolen har i MIG 2007:12 slagit fast att vid bevisvärderingen har beslutsfattaren att bedöma om ett bevisstema är visat i två steg. Primärt ska den tillförda bevisningen uppnå kravet sannolikt på egen hand. Om bevisningen inte når upp till beviskravet utgör lättnadsregeln en sekundär möjlighet för sökanden att uppfylla sin bevisbörda. Enligt överdomstolen är följaktligen principen en *bevislättnadsregel* som aktualiseras vid bevisvärderingen. Detta under förutsättning att sökanden gjort vad han eller hon kan för att bevisa sin utsaga och varit trovärdig.¹⁹⁸ Stöd för domstolens uppfattning kan hämtas i flyktinghandboken. Där anges att det är den som ansöker som ska visa att samtliga uppgifter av vikt i målet är förhanden, men att vid tvivel om någon uppgift kan den under vissa förutsättningar tolkas till individens fördel.¹⁹⁹

Diesen riktar skarp kritik mot Migrationsöverdomstolens uttalande och menar att principen om tvivelsmålets fördel istället bör realiseras vid frågan av om det allmänna fullgjort sin utredningsplikt.²⁰⁰ Enligt Diesen har det beslutsfattande organet ett ansvar för att en tillfredsställande utredning föreligger i ärendet.²⁰¹ Emellertid ska inte ansvaret för bevisningen i målet – utöver nivån fullgod – koncentreras till parten med bevisbördan utan en *utredningsbörda* ska fördelas mellan sökanden och motparten. Med anledning av att det saknas en till

¹⁹⁷ Jfr flyktinghandboken, p. 195–196, 204.

¹⁹⁸ MIG 2007:12.

¹⁹⁹ Flyktinghandboken, p. 196, 203.

²⁰⁰ Diesen 2012, s. 207–209, 225–226.

²⁰¹ Jfr med officialprincipen ovan, avsnitt 3.3.1.

individens motstående part i första instans, har verket en skyldighet för ett fullgott beslutsunderlag och är tillsammans med den enskilde ansvarig för övrig bevisning. I andra instans är det domstolen, i enlighet med officialprincipen, som är ansvarig för en tillräcklig utredning och istället delar sökanden och Migrationsverket (här i egenskap av motpart) på utredningsbördan.²⁰² Observera att bevisbördan ligger kvar på sökanden. Frågan om den är uppfylld eller inte blir föremål för bevisvärdering. Skillnaden är enligt Diesen att bevisbördan inte blir lika tung.²⁰³

För den enskilde har utredningsbördan karaktären av en underrättelseplikt. Det räcker därmed att individen redogör för sina erfarenheter i hemlandet och annat som kan vara av vikt i prövningen samt inkommer med åtkomlig bevisning. Om sökanden uppfyllt sitt ansvar förflyttas utredningsbördan till verket. Föreligger brist i utredningen angående någon del av sökandes påståenden ska det inte tynga sökanden. Kan myndigheten inte läka bristen genom att tillbakavisa den enskildes uppgifter, presumeras istället att dessa är riktiga. Det senare jämföras med principen om att tvivelsmål ska tillämpas till individens förmån.²⁰⁴ Även enligt Diesens teori ställs det krav på att sökandens redogörelse är trovärdig, logiskt och rimlig för att principen ska slå till.²⁰⁵ Emellertid påkallas ett försiktigt förhållningssätt till kravet på en trovärdig berättelse. Att låta en personlig bedömning – alltså hur ärlig beslutsfattaren upplever individen – vara huvudkriterium för principens aktualiserande hotar enligt Diesen rättssäkerheten.²⁰⁶ Därutöver anses utredningsbördan mer anpassad till en process där första instans saknar en motpart och därmed inte präglas av kontradiktion samt där ena parten, Migrationsverket, har ett resursövertag när det kommer till anskaffning av utredning.²⁰⁷

Även Gregor Noll förespråkar en delad utredningsbörda mellan sökanden och det allmänna. Noll stödjer sig på regleringen i skyddsgrundsdirektivets artikel 4.1 som stadgar att sökanden har ett ansvar för bevisningen samt att det allmänna tillsammans med utlänningen ska bedöma grunder som har direkt

²⁰² Diesen 2012, s. 203–206.

²⁰³ Diesen 2012, s. 208.

²⁰⁴ Diesen 2012, s. 207–208.

²⁰⁵ Diesen 2012, s. 226.

²⁰⁶ Diesen 2012, s. 276–278.

²⁰⁷ Diesen 2012, s. 207.

betydelse för ärendet. Precis som enligt Diesens teori är den enskildes del av bördan begränsad till en skyldighet att underrätta beslutsfattaren om betydelsefulla uppgifter och lägga fram samtliga handlingar som vederbörande har tillgång till.²⁰⁸ Om individen har uppfyllt sitt ansvar går bördan över på myndigheten.²⁰⁹ Utlänningens utredningsbördas begränsas av lättnadsregeln i artikel 4.5 skyddsgrundsdirektivet.²¹⁰

Flyktinghandboken öppnar upp för en delad utredningsplikt i punkt 196 genom att där rekommendera att ansvaret för att reda ut all bevisning av betydelse i ärendet fördelas mellan utlänningen och beslutsfattaren.

3.5 Sammanfattande reflektioner

Vid vilken punkt som Migrationsverkets och migrationsdomstolarnas ansvar för utredningen slutar och den enskildes skyldighet – genom bevisbördan – börjar, beror på var gränsen för en tillfredsställande utredning går. Nivån uttrycks i 8 § FPL. Samtliga förvaltningsprocessrättsliga faktorer som förstärker myndigheters ansvar är aktuella vid ansökningar om asyl och humanitära skäl. Det råder således ingen tvekan om att det allmännas plikt för att underlaget är tillräckligt för att kunna fatta ett materiellt korrekt beslut, är långtgående. Omständigheten att utlänningar intar ett avsevärt sämre läge i förhållande till Migrationsverket och domstolarna, ur språklig, kulturell och bevisrättslig synpunkt, är en återkommande anledning till att det krävs mer för att utredningen ska anses tillfredsställande. Såväl i praxis som i doktrin finns ett uttryck för att en kontradiktorisk process inte bör belasta asylsökande med någon särskild skyldighet för beslutsunderlaget. Detta trots att förhandlingssituationen innebär att parterna får det primära ansvaret, genom att driva fram utredning i målet. Inte heller omständigheten att ansökan om uppehållstillstånd är ett anspråk på ett gynnande beslut lägger något extra ansvar på den enskilde. Den vidsträckta utredningsplikten gäller både för Migrationsverket och domstolarna. Verket är dessutom första instans och

²⁰⁸ Sökanden ansvarar minst för uppgifterna i artikel 4.2 i skyddsgrundsdirektivet.

²⁰⁹ Myndigheten ansvarar minst för uppgifterna i artikel 4.3 i skyddsgrundsdirektivet.

²¹⁰ Noll, G.: "Evidentiary assessment and the EU qualification directive". I: *UNHCR, New issues in refugee research* 2005, working paper no. 117, s. 4–5, 12–13, tillgänglig på <http://www.unhcr.org>. Hämtad den 5 maj 2014.

processen präglas inte av kontradiktion, vilket ytterligare befäster myndighetens ansvar.

Principen om tvivelsmålets fördel har ändamålet att minska trycket på enskildas skyldighet för bevisningen i asylprövningen. Uppgifter behöver således inte visas under förutsättning att vissa villkor är uppfyllda. I rättstillämpningen är tvivelsmålets fördel en bevislätnadsregel som aktualiseras när värdering av eventuell bevisning har gjorts, men där omständigheter (teman) inte uppnått kravet på sannolikhet. Principen har därmed ingen betydelse för det allmännas utredningsansvar utan påverkar endast sökandens bevisrättsliga situation genom att sänka det krav som ställs när omständigheter ska anses styrkta. Min bedömning är att inte bara tröskeln för det allmännas utredningsansvar enligt 8 § FPL varierar, utan i asylrätten skiftar även nivån – beviskravet – för när den enskilde har uppfyllt sin skyldighet – bevisbördan.

Såväl i praxis som i flyktinghandbokens punkt 196 finns ett visst uttryck för att fördelningen av ansvaret för beslutsunderlaget bör formuleras i likhet med Diesens och Nolls utredningsbördor. Skyldigheten utöver ett tillfredsställande beslutsunderlag ska fördelas mellan parterna. Både Diesen och Noll påför den enskilde en ytterst lindrig börda, en underrättelseplikt. Det är detta som kan jämföras med att han eller hon ges tvivelsmålets förmån. Vid en tillämpning enligt teorin är det således tydligt att ett större ansvar tilldelas det allmänna, genom att utredningsbördan därefter övergår på verket i egenskap av beslutsfattare eller motpart.

Ett visst uttryck finns för att ålder kan påverka förhållandet mellan aktörernas utredningsplikt. Krav ställs på kommunikering och muntlighet vid handläggningen hos Migrationsverket, vilket stärker barns rättsliga ställning. Underårigas rätt att få sin röst hörd är dessutom särskilt reglerad 1 kap. 11 § UtIL. Redogörelsen ovan är gemensam för samtliga omständigheter som behöver bevisas och läggas till grund i beslutsunderlaget vid prövningen av asylskäl. När åldern är oviss finns det dock särskilda bestämmelser och principer som präglar åldersbedömningen i både utredningsskedet och i

bevisprövningen. Framställningen övergår därmed till metoderna för att bedöma ålder.

4 Ensamkommande unga och åldersbedömningen

4.1 Inledning

Hittills har endast uppsatsens första del hanterats, alltså ensamkommande ungas rättsliga ställning i den materiella och processuella rätten vid ansökan om uppehållstillstånd på grund av behov av skydd. Ålderns betydelse för tillämpningen av regler och principer har varit i fokus i både kapitel två och tre. Nu övergår framställningen till att undersöka den andra delen av uppsatsen, nämligen tillvägagångssätten för att bedöma ålder i Sverige och Storbritannien. Uppgiften är nu att utreda vilka metoder Migrationsverket har att tillgå när en sökandes påstådda ålder betvivlas och hur motsvarande förfarande ser ut i Storbritannien, avsnitt 4.2.

EU:s medlemsstater intar antingen ett barnläkarrelaterat eller ett röntgeninspirerat förhållningssätt till att bedöma ålder. Storbritannien är ett bra exempel på en stat som representerar ett barnläkarperspektiv. Vid första anblick framstår även Sverige som en klar anhängare. Den praktiska tillämpningen visar dock att det inte är så enkelt. Frågan är var Sverige befinner sig i förhållande till Storbritannien och den europeiska åldersbedömningskartan och därför presenteras en europeisk utblick innan tillämpningen i de enskilda staterna beskrivs (4.2.1).

Kunskap om åldern är nödvändigt för att skyddsbehoven ska kunna prövas under rätt förutsättningar samt under korrekt hantering av Dublinförordningen, principen om intern flyktmöjlighet, verkställighetshinder och bevisrättsliga regler.²¹¹ Med anledning av att åldern är avgörande för en sökandes anspråk på skydd, är utredningen av ensamkommande ungas rättsliga ställning i processrätten tillfredsställande först när metoderna för att bedöma ålder också

²¹¹ MIG 2011:11; Migrationsverket: Rättsligt ställningstagande angående åldersbedömning, den 5 juli 2012, RCI 19/2012, s. 2–3, tillgänglig på <http://lifos.migrationsverket.se>. Hämtad den 20 mars 2014.

placeras i ett bevisrättsligt sammanhang. Vilket genomslag metoderna ska ha i det enskilda fallet blir nämligen en fråga om bevisvärdering. Därför återkommer uppsatsen till en processrättslig undersökning i avsnitt 4.3.

4.2 Metoderna för att bedöma ålder

4.2.1 Två läger i Europa

För att bedöma ålder tillämpar EU:s medlemsstater i varierande utsträckning icke-medicinska, medicinska samt kombinerade metoder. I de senare förenas de två tidigare metoderna. De medicinska tillvägagångssätten – röntgen och läkarundersökning – delar upp medlemsstaterna i två läger. I vissa stater dominerar ett *barnläkarperspektiv*, vilket innebär att en helhetsbedömning görs av den enskildes egen berättelse om varför han eller hon har en viss ålder samt en bedömning av längd, vikt, sexuell mognad et cetera. Länderna intar ett försiktigt förhållningssätt till röntgen genom att metoden endast tillåts vara ett komplement till övrig utredning eller exkluderas helt. I andra stater härskar istället ett *röntgeninspirerat perspektiv* och vid tveksamheter kring en individs ålder görs en bedömning enbart utifrån röntgenbilder.²¹²

Syftet med icke-medicinska metoder är att utredaren ska bilda sig en uppfattning om den sökandes ålder, genom att i princip endast utvärdera det som är eller enkelt kan bli tillgängligt i ärendet. Det kan avse skriftlig dokumentation, bedömning av den enskildes fysik, utseende samt berättelse om bakgrund och situation.²¹³

Användningen av medicinska metoder har vuxit fram mot bakgrund av att medlemsstaterna sökt finna ett standardiserat samt vetenskapligt förfarande att

²¹² Delbos, L.: "The reception and care of unaccompanied minors in eight countries of the European Union. Comparative study and perspectives of harmonization". I: *France terre d'asile* 2010, s. 30, tillgänglig på <http://tdh-childprotection.org>. Hämtad den 13 mars 2014; Roscam Abbing, H., D. C.: "Age determination of unaccompanied asylum seeking minors in the European Union: a health law perspective". I: *European Journal of Health Law* 2011, vol. 18 s. 15–17, tillgänglig på <http://eds.b.ebscohost.com>. Hämtad den 13 mars 2014.

²¹³ Aynsley-Green, A. m.fl.: "Medical, statistical, ethical and human rights considerations in the assessment of age in children and young people subject to immigration control". I: *British Medical Bulletin* 2012, vol. 102, issue 1 s. 27, tillgänglig på <http://bmb.oxfordjournals.org>. Hämtad den 13 mars 2014.

tillgå. Ett medicinskt tillvägagångssätt är kroppslig läkarundersökning. Sökandes längd, vikt och könsutveckling mäts och granskas för att sedan jämföras med tabeller konstruerade efter statistiska uppgifter om andra barn och ungdomar. Förfarandet upprepas under en tidsperiod för att se om personen befinner sig i en växande fas. Tabellerna är ursprungligen skapade för att kontrollera att individer, vars åldrar är kända, håller sig inom så kallade normala utvecklingsvärden.²¹⁴ Kritik riktas mot det faktum att läkarundersökningarna genomförs utan ett medicinskt syfte samt att undersökningar av könsorgan utgör ett kränkande moment för den enskilde.²¹⁵

En annan medicinsk metod är röntgen av hand, handled, nyckelben eller tänder. För att befästa en individs ålder i samband med ansökan om uppehållstillstånd jämförs i många länder den sökandes benstruktur i hand och handled med etablerade röntgenstudier av skelettets utveckling under barn- och ungdomsperioden.²¹⁶ William W. Greulich och S. Idell Pyle har utvecklat samt sammanställt röntgenutredning i ett omfattande amerikanskt verk 1959, vilken i modern tid har fungerat som en jämförelsenorm vid bedömning av ålder. Ändamålet med arbetet var att presentera en mer tillförlitlig information om barn och ungdomars utveckling, än vad endast mätning av längd och vikt erbjuder.²¹⁷ Underlaget i den vetenskapliga utredningen bygger på röntgenbilder av vita unga amerikaner utan fysiska eller psykiska åkommor, tillhörande välbärgade familjer med akademiska bakgrunder.²¹⁸ Omfattande kritik har riktats mot metoden. Utredningsunderlaget är begränsat ur såväl etniska som sociala aspekter.²¹⁹ Dessutom har underlaget aldrig varit avsett att utgöra en mall för att bedöma ålder, utan endast för att avläsa om en individ utvecklas normalt.²²⁰ Vissa hormonellt förknippade sjukdomar kan påverka utvecklingen av skelettet. Även näringsbrist, trauma och stress kan inverka på

²¹⁴ Aynsley-Green m.fl. 2012, s. 27–30; Schmeling, A m.fl.: “Age estimation of unaccompanied minors: Part I. General considerations”. I: *Forensic Science International* 2006, vol. 159, supplement s. S62, tillgänglig på <http://www.sciencedirect.com>. Hämtad den 15 mars 2014.

²¹⁵ Aynsley-Green m.fl. 2012, s. 24.

²¹⁶ Aynsley-Green m.fl. 2012, s. 31; Hjern, Brendler-Lindqvist och Norredam 2012, s. 5.

²¹⁷ Greulich, W. och Pyle, S.: *Radiographic atlas of skeletal development of the hand and wrist*, Stanford 1959, s. I.

²¹⁸ Greulich och Pyle 1959, s. xii.

²¹⁹ Schmeling m.fl. 2006, s. S63.

²²⁰ Aynsley-Green m.fl. 2012, s. 31.

skelettets mognad. På senare tid har försök gjorts för att förbättra tidigare röntgenstudier men dessvärre utan nämnvärda resultat.²²¹

I en del stater genomförs också röntgen av tänder för att kontrollera mognaden hos sökande. I huvudsak undersöks visdomständernas placering då dessa utvecklas senare än övriga tänder, och ofta inom den period som är intressant vid åldersbedömningen. Emellertid är även tandröntgen förenad med osäkerhet då visdomständernas process är högst individuell. I en del fall växer tänderna aldrig fram och i andra fall är de framme redan vid 15 års ålder.²²² Röntgenrelaterade tillvägagångssätt bedöms generellt ha en felmarginal på plus eller minus två till fyra år. Det är därmed mest kritiskt att söka utreda åldern på en individ som befinner sig i övre tonåren.²²³ Metoderna anses även kontroversiella ur ett etiskt hänseende. När medlemsstaterna utsätter sökande för strålning krävs att de förväntade fördelarna för individerna väger tyngre än nackdelarna som en röntgenundersökning innebär för hälsan.²²⁴

Mot bakgrund av ovan saknas det en vetenskaplig metod som ensamt kan utläsa en individs exakta ålder.²²⁵ Det är i den kontexten som metodiken i de kombinerade metoderna har utvecklats. Exakt vilka moment som ingår i förfarandet varierar mellan medlemsstater som tillämpar en helhetsbetonad åldersbedömning. Variationerna gäller i synnerhet vilket genomslag röntgenrelaterade metoder har.²²⁶ Det är dock gemensamt för länderna att inspiration har hämtats från både icke-medicinskt och medicinskt inriktade metoder, för att erhålla ett vidare och mer tillförlitligt underlag. Med en helhetsbedömning av den enskildes livshistoria, sociala och kulturella bakgrund, längd, vikt, könsutveckling, psykiska mognad samt genom en kroppslig inspektion ska en mer pålitlig utvärdering av sökandes ålder söka

²²¹ Aynsley-Green m.fl. 2012, s. 33; Benson, J. och Williams, J.: "Age determination in refugee children". I: *Australian Family Physician* 2008, vol. 37, no. 10 s. 821.

²²² Aynsley-Green m.fl. 2012, s. 34; Hjern, Brendler-Lindqvist och Norredam 2012, s. 5.

²²³ Hjern, Brendler-Lindqvist och Norredam 2012, s. 5.

²²⁴ Rådets direktiv 2013/59/Euratom av den 5 december 2013 om fastställande av grundläggande säkerhetsnormer för skydd mot de faror som uppstår till följd av exponering för joniserande strålning, och om upphävande av direktiven 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom och 2003/122/Euratom, art. 5.a.

²²⁵ Aynsley-Green m.fl. 2012, s. 38; Hjern, Brendler-Lindqvist och Norredam 2012, s. 7.

²²⁶ Det räcker att jämföra åldersbedömningen i Sverige och Storbritannien för att upptäcka att så är fallet (se mer nedan).

uppnås.²²⁷ Kritik har riktats mot den kombinerade inriktningen på grund av att förfarandet bör genomföras av läkare specialiserade på underåriga och inte – som ofta är fallet – av utredare på migrationsmyndigheter.²²⁸

4.2.2 Sverige

4.2.2.1 Inledning

I ljuset av den europeiska utblicken ovan övergår framställningen till de svenska metoderna, vilka presenteras i avsnitt 4.2.2.2–4.2.2.3. Barnläkarföreningen har upprättat ett förslag på förändring av den medicinska åldersbedömningen, något som utvecklas i 4.2.2.4. Ålder är tillsammans med namn och vanligen medborgarskap delar av en större fråga, nämligen sökandes identitet.²²⁹ I vilket skede i processen som prövningen av identiteten aktualiseras, vari åldersbedömningen ingår, redogörs i 4.2.2.5.

4.2.2.2 Från skriftlig bevisning till medicinsk undersökning

När åldern – under eller över 18 år – är oviss inleds åldersbedömningen med att i första hand utvärdera skriftlig bevisning och i andra hand muntlig. Detta är uttryck för icke-medicinska metoder. Med skriftlig bevisning avses identitetshandlingar som pass, körkort, medlemskort och liknande.²³⁰ Den sökande har en plikt att visa upp handlingar som han eller hon har tillgång till, och på så sätt göra sitt yttersta för att god bevisning föreligger i ärendet.²³¹ Talar inte den skriftliga bevisningen för att den påstådda åldern är riktig, eller saknas bevismedlen helt, fortsätter utredningen med att utvärdera den enskildes berättelse om sin livshistoria och därmed hans eller hennes förklaring till varför åldern är korrekt. Det är enligt Migrationsverkets riktlinjer lämpligt om utredaren i samband härmed söker erhålla upplysningar om bland annat betydelsefulla händelser i ursprungslandet, familjeförhållanden, eventuell

²²⁷ Aynsley-Green m.fl. 2012, s. 36–37.

²²⁸ Aynsley-Green m.fl. 2012, s. 36; Hjern, Brendler-Lindqvist och Norredam 2012, s. 6.

²²⁹ MIG 2011:11.

²³⁰ Migrationsverket 2012, s. 5–6.

²³¹ Flyktinghandboken, p. 195; MIG 2007:15.

utbildning och tidigare sysselsättning.²³² Därmed kan pusselbitar erhållas som tillsammans kan ge en bild av om den påstådda åldern är sannolik eller inte. Utsagan värderas tillsammans med den skriftliga bevisningen samt även med upplysningar från myndigheter, den gode mannen och utbildningsinstitutioner som har träffat den sökande.²³³ Riktlinjerna ger uttryck för att den enskildes muntliga utsaga har karaktären av ett bevismedel precis som identitetshandlingar eller annan bevisning. Enligt överdomstolen utgör dock inte den enskildes berättelse ett bevismedel, något som utvecklas mer i 4.2.2.5.²³⁴

Råder det fortfarande ovisshet kring den enskildes ålder kan en medicinsk utredning användas.²³⁵ Migrationsverket har ett ansvar enligt 8 kap. 10 g § Utlänningsförordningen (2006:97), UtIF, för att redan i ett tidigt skede av prövningen underrätta den enskilde om att en medicinsk undersökning är möjlig för att utröna ålder. Medicinska metoder ska emellertid inte betraktas som ett obligatoriskt moment. Istället ska Migrationsverket endast förklara sig villigt att genomföra metoderna om den enskilde själv anser att det är nödvändigt för att uppnå beviskravet.²³⁶ De medicinskt inriktade metoderna ska således enbart tillämpas på frivilligbasis, något som även är förenligt med artikel 17.5.b i asylprocedurdirektivet. För svensk rätts vidkommande är frivilligheten även en förutsättning för att inte förfarandet ska strida mot regeringsformen. Grundlagen stadgar att ett tvingande kroppsligt ingrepp endast får förekomma om lagstöd finns.²³⁷ Migrationsöverdomstolen har klargjort att de medicinska tillvägagångssätten är exempel på kroppsliga ingrepp i regeringsformens mening.²³⁸

Enligt artikel 17.5 i asylprocedurdirektivet krävs utöver ett godkännande från den sökande, att myndigheten informerar om hur undersökningen går till, vilka följder den kan få för bedömningen samt att en vägran inte ensamt kan utgöra

²³² Migrationsverket 2012, s. 6, 8.

²³³ Migrationsverket 2012, s. 6.

²³⁴ MIG 2007:12.

²³⁵ Migrationsverket 2012, s. 8.

²³⁶ Prop. 2009/10:31, s. 199; Kammarrätten i Stockholm (Migrationsöverdomstolen), beslut den 12 september 2011 i målnr UM 3793-11; MIG 2014:1; Migrationsverket 2012, s. 9.

²³⁷ 2 kap. 6 § 1 st. och 25 § 3 p. RF.

²³⁸ Migrationsöverdomstolen målnr UM 3793-11.

grund för avslag på ansökan.²³⁹ I artikel 17.6 stadgas att en bedömning ska genomföras med hänsyn till vad som är bäst för det ensamkommande barnet. Vad principen om barnets bästa innebär i förhållande till utredning av ålder – och därmed vilka metoder som anses mest lämpliga – anges inte i direktivet. Därutöver har EU i en resolution uttalat att när trovärdig bevisning saknas eller en åberopad ålder i övrigt betvivlas, kan staterna genomföra en saklig åldersbedömning.²⁴⁰

Ett omarbetat asylprocedurdirektiv ska börja tillämpas år 2015 och innebär några förtydliganden.²⁴¹ Medicinska metoder ska enligt direktivets artikel 25.5 endast användas när andra faktorer, som annan bevisning och den enskildes egen utsaga, medför att ovisshet råder om åldern. Kan inte läkarundersökningen eliminera tvivlet kring den påstådda åldern *ska* vederbörande anses vara under 18 år.²⁴²

EU tillhandahåller inte några tvingande regler för hur en lämplig åldersbedömning ska gå till i Sverige. Emellertid har EU-organ, FN samt andra organisationer med intresse för barns rättigheter skapat dokument med soft law-karaktär, vilka uppställer principer för förfarandet.²⁴³ Såväl fysiska som psykiska faktorer bör påverka åldersbedömningen utan att några metoder riskerar att kränka den enskildes integritet och värdighet. Metoder utöver intervjuer samt tillhandahållande av skriftlig bevisning bör endast tillämpas i undantagsfall, och i ljuset av principen om att den minst ingripande åtgärden används först. Förfarandet ska dessutom genomföras med kunskaper om individens etniska och kulturella tillhörighet samt på ett vetenskapligt och barnvänligt sätt. Kvarstår det en möjlighet att den enskilde är underårig, trots

²³⁹ Asylprocedurdirektivet, art. 17.5.a–c.

²⁴⁰ Rådets resolution av den 26 juni 1997 om underåriga medborgare i tredjeland utan medföljande vuxen, EUT C 221, 19.7.1997, s. 23, art. 4.3.b.

²⁴¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/32/EU av den 26 juni 2013 om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd (omarbetning), (kallad asylprocedurdirektivet (från och med 2015)).

²⁴² Asylprocedurdirektivet (från och med 2015), art. 53, 25.5.

²⁴³ General Comment No. 6; riktlinjer vid ensamkommande barn; Separated Children in Europe Programme, Statement of Good Practice, Rädda barnen, 2009 (kallad SCEP), tillgänglig på <http://www.refworld.org>. Hämtad den 16 mars 2014.

att osäkra faktorer fortfarande präglar bedömningen, ska han eller hon slutligen tilldelas tvivelsmålets fördel.²⁴⁴

4.2.2.3 Mer om de medicinska metoderna

Socialstyrelsen har tillsammans med Migrationsverket arbetat fram principer angående tillämpningen av medicinska metoder för att utröna åldern på en individ som bedöms vara drygt 16–18 år och eventuellt något äldre.²⁴⁵ I riktlinjerna markeras att bedömningen av hur gammal en sökande är ska genomsyras av principen om barnets bästa samt präglas av objektivitet, vetenskap och rättssäkerhet.²⁴⁶ Det är av betydelse att utredare som har att hantera åldersfrågan är väl medvetna om de brister som medicinska metoder är förenade med, så att inte underåriga går miste om det skydd de faktiskt har rätt till.²⁴⁷ Även Migrationsverket har skapat centrala principer, vilka i huvudsak är konstruerade utifrån Socialstyrelsens riktlinjer.²⁴⁸ För att öka tillförlitligheten av underlaget i ärendet ska utredningen från ansvariga barn- och röntgenläkare först värderas för sig och därefter med övrig muntlig och skriftlig bevisning, som en helhet. Dessutom är undersökningen endast ett av flera andra bevismedel.²⁴⁹

När det är fråga om röntgenrelaterade metoder bör fordras att resultatet är förenat med 95 procents medicinsk sannolikhet för att utlänningen är äldre än 18 år.²⁵⁰ Socialstyrelsen fastslår, i likhet med myndigheter och vetenskapsmän runt om i Europa, att det saknas en medicinsk metod som kan ange en exakt ålder. Det gäller i synnerhet om individen befinner sig nära åldersgränsen. Trots den skepsis som medicinska förfaranden är förenade med är en barnläkarundersökning samt röntgen enligt myndigheten de mest tjänliga metoderna att tillgå.²⁵¹ Den medicinska bedömningen bör inledas med en pediatrik undersökning, och en analys av röntgenbilder endast utgöra ett

²⁴⁴ General Comment No. 6, p. 31.A; riktlinjer vid ensamkommande barn, p. 5.11; SCEP, p. D5.1.

²⁴⁵ Socialstyrelsen: Medicinsk ålderbedömning för barn i övre tonåren, den 26 juni 2012, dnr 31156/2011, tillgänglig på <http://www.socialstyrelsen.se>. Hämtad den 4 april 2014.

²⁴⁶ Socialstyrelsen 2012, s. 2.

²⁴⁷ Socialstyrelsen 2012, s. 2.

²⁴⁸ Migrationsverket 2012.

²⁴⁹ Migrationsverket 2012, s. 9.

²⁵⁰ Socialstyrelsen 2012, s. 3.

²⁵¹ Socialstyrelsen 2012, s. 2.

komplement därtill. Kvarstår tvivel om den påstådda åldern efter en medicinsk utredning ska värderingen av all bevisning präglas av principen om tvivelsmålets fördel.²⁵² Även UNHCR uttrycker i sina riktlinjer att principen om bevislätnadsregeln bör tillerkännas ett ensamkommande barn vars ålder är osäker. Dessutom anförs att förmånerna som tillkommer personer under 18 år i så stor utsträckning som möjligt bör följas av individens mognad samt utsatthet och inte av en definitiv åldersgräns.²⁵³

Trots Socialstyrelsens rekommendationer används i huvudsak enbart röntgen av tänder eller handled för att bedöma ålder med medicinska medel.²⁵⁴ Anledningen är att Migrationsverket saknar ett etablerat system för att kunna erbjuda sökande en barnläkarundersökning.²⁵⁵ Märk väl att det inte finns något som hindrar den enskilde från att själv genomföra och lägga fram en pediatrik undersökning i utredningen.

4.2.2.4 Ytterligare ett steg i riktning mot ett barnläkarförfarande

Anders Hjern, professor i pediatrik epidemiologi vid Stockholms Universitet, har för Barnläkarföreningens räkning och i samarbete med Socialstyrelsen konstruerat nya instruktioner för genomförandet av medicinsk åldersbedömning.²⁵⁶ I instruktionerna betonas att en barnläkarundersökning ska vara en primär medicinsk metod. Röntgen av skelett och tänder ska istället utgöra ett sekundärt förfarande och endast genomföras när behov av mer utredning finns. De röntgenrelaterade metoderna ska dessutom inte aktualiseras när det är säkert att den enskilde inte är äldre än den åberopade åldern.²⁵⁷ I den pediatrika undersökningen ska läkaren utreda den enskildes livshistoria, längd, vikt samt i övrigt genomföra en kroppslig granskning för att avgöra könsmognad och möjlig ohälsa. Sjukdom, missbildning och näringsbrist kan

²⁵² Migrationsverket 2012, s. 9; Socialstyrelsen 2012, s. 3.

²⁵³ Riktlinjer för ensamkommande barn, p. 5.11.c.

²⁵⁴ Se bl.a. MIG 2006:1; Migrationsöverdomstolen målnr UM 3793-11; MIG 2014:1.

²⁵⁵ Migrationsverket: Rapportering av statistik angående åldersbedömningar ensamkommande barn under 2013, den 26 september 2013, dnr 1.3.4-2013-35540, s. 2.

²⁵⁶ Svenska Barnläkarföreningen: Medicinskt åldersbedömning av barn i övre tonåren – instruktioner för barnläkarundersökning september 2013, tillgänglig på <http://www.blf.net>. Hämtad den 30 mars 2014.

²⁵⁷ Svenska Barnläkarföreningen 2013, s. 3; telefonsamtal med Anders Hjern, den 17 mars 2014.

nämligen leda till en rubbad tillväxt, och det är därför viktigt att den utredande barnläkaren genom individens egen berättelse om tillgången till föda, dricksvatten, medicin, vård samt genom undersökningen i övrigt, söker reda ut omständigheterna i hemlandet. Det är emellertid inte ovanligt att barn som av någon anledning drabbats av en hämmad tillväxt kommer i kapp i takt med puberteten.²⁵⁸

Till skillnad från Socialstyrelsens rekommendationer innehåller instruktionerna en detaljerad beskrivning av vilka faktorer som ska ingå i den medicinska undersökningen och dessutom en kort redogörelse för vad som är viktigt att tänka på vid respektive faktor. Eftersom det saknas en metod som med visshet kan användas för att bedöma en exakt ålder, samt då röntgenmetoder är förenade med felmarginaler, betonas att det är mest lämpligt att den medicinska ålderbedömningen består av en helhet av flera omständigheter.²⁵⁹

En viktig skillnad mellan Socialstyrelsens ställningstagande och Barnläkarförningens instruktioner är vad den utredande läkaren ska ta reda på med den medicinska bedömningen. Enligt det tidigare dokumentet ska det göras sannolikt att den sökande *är underårig* och inte vuxen medan läkaren enligt det senare dokumentet ska ta ställning till om den *uppgivna åldern* är sannolik.²⁶⁰

4.2.2.5 Åldern i processen

En åldersutredning sker i normalfallet i anslutning till att frågan om rätten till uppehållstillstånd prövas. Bedömningen ingår endast som en del av beslutet om den enskilde ska få stanna i Sverige eller inte. Är det tydligt att den åberopade åldern är felaktig mot bakgrund av att individens utseende och uppträdande på ett övertygande sätt talar för att han eller hon inte är så ung som påstås, kan åldern kritiseras direkt. Förutsättningen för att den hävdade ålder ska kunna ifrågasättas i ett så tidigt skede är att en god man eller ett biträde har utsetts. Utredaren gör då endast en notering i akten och något formellt beslut fattas

²⁵⁸ Svenska Barnläkarförningen 2013, s. 3–5.

²⁵⁹ Svenska Barnläkarförningen 2013, s. 3–4, 6–7.

²⁶⁰ Anders Hjern uttrycker det som en subtil skillnad men mycket betydelsefull i praktiken, telefonsamtal med Anders Hjern, den 17 mars 2014.

inte.²⁶¹ I svensk rätt saknas en möjlighet att överklaga åldern separat. Vill den sökande angripa den genomförda utredningen förutsätter det att beslutet i skyddsfrågan innebär att vederbörande ska avvisas, utvisas eller att ansökan av någon anledning ska avslås.²⁶²

Som bekant är åldern en del av identiteten, vilken är viktig för om skyddsskäl föreligger.²⁶³ Gemensamt för Migrationsverket samt migrationsdomstolarna är enligt överdomstolen i MIG 2007:12, att behovet av att få stanna i Sverige i regel prövas i två steg. Till att börja med ska utlänningens hemland samt identitet göras sannolik. När det första steget är klart övergår bevisprövningen till skyddsbehovet. Identitetsfrågan, alltså vem är det som söker, är följaktligen en självständig omständighet som prövas först. Vid skyddsprövningen kontrolleras att de påstådda skälen för uppehållstillstånd korresponderar med rekvisiten i de materiella reglerna samt att sökandes redogörelse för sina skyddsskäl är sannolik. Beviskravet uppnås, i första hand, genom att den enskildes berättelse är sannolik med hänsyn till den i målet tillförda skriftliga bevisningen. I andra hand, genom att principen om tvivelsmålets fördel inträder på grund av att utlänningens berättelse är trovärdig. Uppgifterna i den enskildes berättelse utvärderas alltså enligt överdomstolen endast vid en eventuell tillämpning av tvivelsmålets fördel, om den skriftliga bevisningen inte är tillräcklig för att beviskravet ska uppnås på egen hand. Migrationsöverdomstolen understryker att skriftlig bevisning, till skillnad från en utsaga, utgör bevismedel.²⁶⁴ Vid prövningen av identitetsfrågan uttalar även Migrationsverket i sina riktlinjer att den skriftliga bevisningen utgör den primära beviskällan men ger dock utsagan ett visst utrymme som ett komplement.²⁶⁵ Detta stöds också av Migrationsöverdomstolens senaste avgörande MIG 2014:1. I doktrin riktas skarp kritik mot Migrationsöverdomstolens sätt att hantera den muntliga utsagan då den borde vara ett bevismedel i samma utsträckning som den skriftliga är, och i likhet med hur den är i andra måltyper.²⁶⁶

²⁶¹ Migrationsverket 2012, s. 2, 7.

²⁶² 14 kap. 3 § UtL.

²⁶³ MIG 2011:11.

²⁶⁴ MIG 2007:12; MIG 2007:9.

²⁶⁵ Migrationsverket 2012, s. 5–6.

²⁶⁶ Diesen 2012, s. 279.

I Migrationsverkets riktlinjer betonas att myndighetens utredningsskyldighet sträcker sig längre när ansökan om skydd rör en underårig. Emellertid utvecklas inte vad myndigheten menar med en utvidgad utredningsplikt.²⁶⁷

4.2.3 Storbritannien

Liksom i Sverige karaktäriseras individer under 18 år som barn i Storbritannien.²⁶⁸ Åldersutredningen hanteras dels av UK Border Agency och dels av den lokala myndigheten för sociala frågor.²⁶⁹ Den tidigare gör bedömningen för att klarlägga om asylprövningen ska präglas av en barn- eller vuxenanpassad process. Den senare för att utreda om myndigheten ansvarar för den enskilde samt vilka behov han eller hon i så fall har av olika sociala förmåner.²⁷⁰ I ett inledande skede prövas åldern av UK Border Agency. En sökande som inte på ett övertygande sätt ser ut som och betar sig som en vuxen ska behandlas som en underårig, genom att tilldelas tvivelsmålets förmån. Frågan om barnets ålder är emellertid inte slutligt avgjord förrän mer trovärdig bevisning inkommer och när den lokala myndigheten för sociala frågor gjort en egen bedömning.²⁷¹ Den lokala myndighetens beslut ska meddelas till UK Border Agency som har i uppgift att avgöra om den preliminära bedömningen ska stå fast eller ändras i enlighet med myndighetens resultat.²⁷²

Det finns inte något lagstadgat förfarande i Storbritannien för bedömningen av en utlännings ålder. Istället har brittisk domstol utvecklat riktlinjer samt konkretiserat principer som ska respekteras av lokala myndigheter för att bedömningen ska anses riktigt avgjord.²⁷³ Den enskildes utseende och beteende är två viktiga faktorer i utredningen. Prövningen får emellertid inte ensamt

²⁶⁷ Migrationsverket 2012, s. 4–5.

²⁶⁸ Borders, Citizenship and Immigration Act 2009 c.11 Pt 4 s. 55 (6), tillgänglig på <http://international.westlaw.com>. Hämtad den 27 april.

²⁶⁹ UK Border Agency agerar under Borders, Citizenship and Immigration Act 2009 och den lokala myndigheten under Children Act 1989, tillgänglig på <http://international.westlaw.com>. Hämtad den 27 april.

²⁷⁰ UK Border Agency: Asylum Process Guidance on Assessing Age, p. 2.1, 5, tillgänglig på <https://www.gov.uk>. Hämtad den 17 mars 2014.

²⁷¹ UK Border Agency: Asylum Process Guidance on Assessing Age, p. 2.1.

²⁷² UK Border Agency: Asylum Process Guidance on Assessing Age, p. 3.

²⁷³ The Queen on the application of B v. London Borough of Merton [2003] EWHC 1689 (Admin), High Court of Justice Queen's Bench Division Administrative Court, 14 juli 2003, tillgänglig på <http://international.westlaw.com>. Hämtad den 20 mars 2014.

grundas på omständigheterna om det inte är tydligt att vederbörande är under eller över 18 år. Åldern ska avgöras i ljuset av individens familjeförhållanden, livshistoria, kulturella samt etniska tillhörighet och utbildning. Även sökandens sysselsättning de närmsta åren innan flykten har betydelse för utredningen. En undersökning gjord av barnläkare med erfarenhet på området bedöms vara det mest pålitliga medicinska förfarandet. Emellertid ska ett resultat från en barnläkarutredning hanteras försiktigt då det saknas en vetenskaplig metod som ensamt med säkerhet kan bestämma ålder. Det är därutöver nödvändigt att sökandens berättelse är trovärdig och i synnerhet om bevisningen i övrigt gör den påstådda åldern tvivelaktig. Myndigheten ska alltid göra en egen utredning och får inte nöja sig med att enbart hänvisa till den preliminära åldersbedömningen som har genomförts av UK Border Agency.²⁷⁴

The Royal College of Paediatrics and Child Health – ett institut som haft betydelse för den brittiska utvecklingen av att utreda ålder – konkretiserar den medicinska bedömningen som ett helhetsbetonat förfarande. I denna ingår sökandes livshistoria, fysik, psykisk hälsa, könsutveckling och beteende.²⁷⁵

Frågan om röntgen av skelett och tänder ska användas i Storbritannien har under lång tid diskuterats av olika aktörer. Kritiken har i huvudsak riktats mot de etiska aspekterna och de otillförlitliga resultaten som metoderna är förenade med.²⁷⁶ Regeringen har sedan år 2009 intagit ståndpunkten att röntgen inte ska förekomma i samband med att ålder bestäms på barn som immigrerat till Storbritannien.²⁷⁷ Inofficiellt har dock röntgenundersökningar inträffat, på bland annat initiativ från offentliga biträden till sökande, men det är ovanligt.²⁷⁸ År 2013 träffades praktiker inom UK Border Agency, jurister inom domstolsväsendet samt forskare på inrådan av advokater verksamma i The Upper Tribunal²⁷⁹, för att diskutera medicinska metoder.²⁸⁰ Mellan grupperna

²⁷⁴ B v. London Borough of Merton [2003] EWHC 1689.

²⁷⁵ The Royal College of Paediatrics and Child Health: *X-rays and Asylum Seeking Children, Policy Statement*, The Royal College of Paediatrics and Child Health, London 2007, tillgänglig på <http://www.rcpch.ac.uk>. Hämtad den 22 mars 2014.

²⁷⁶ Aynsley-Green m.fl. 2012, s. 25; Mailkontakt med Sir Al Aynsley-Green, den 4 april 2014.

²⁷⁷ House of Lords Debates, Amendment 117, Borders, Citizenship and Immigration Bill [HL], vol. 708, col. 1137–1156, tillgänglig på <http://www.parliament.uk>. Hämtad den 27 april 2014.

²⁷⁸ Mailkontakt med Sir Al Aynsley-Green, den 4 april 2014.

²⁷⁹ The Upper Tribunal Immigration and Asylum Chamber: den högsta domstolen som hanterar besvär i migrationsärenden.

²⁸⁰ Mailkontakt med Sir Al Aynsley-Green, den 4 april 2014.

nåddes konsensus om att röntgenstrålning inte har någon plats i åldersfrågan. Ändamålet med sammanträdet var emellertid endast att skapa en dialog mellan samhällsorganen och inte att skriva ner överenskommelsen i ett officiellt dokument. Huruvida den gemensamma inställningen kommer att preciseras i något rättsligt ställningstagande får tiden utvisa.²⁸¹

I och med att det är två fristående myndigheter som gör en åldersbedömning, har det inträffat att en sökande ansetts underårig av ena myndigheten men inte av den andra.²⁸² UK Border Agency ska emellertid låta den lokala myndighetens bedömning styra sin egen utredning så länge det inte finns någon klar bevisning som talar för motsatsen.²⁸³ Studier visar inte desto mindre att kommunikationen mellan myndigheterna har varit bristfällig.²⁸⁴

4.3 Metoderna i bevisprövningen

4.3.1 En fråga om bevisvärdering

Identiteten – åldern – är en självständig omständighet som behöver bevisas innan frågan om skyddsbehov blir aktuell.²⁸⁵ När styrkan av bevisningen, som avser att visa utlänningens ålder, ska uppskattas görs en bevisvärdering. Bevismedlen värderas först för sig och därefter tillsammans, för att bedöma om identiteten gjorts sannolik.²⁸⁶ Att utreda ålder är således en fråga om bevisvärdering. I åldersbedömningen kan som bekant, såväl skriftlig som muntlig bevisning samt medicinsk undersökning genomförd av sakkunnig läkare, komma i fråga. Bevismedlen presenteras i samma följd nedan. Vid prövning av asyl och humanitära skäl får en sökandes trovärdighet betydelse när bevislätnadsregeln aktualiseras och när utsagan ska utvärderas som en del av bevisvärderingen. Det är därför intressant att undersöka hur kriterierna för

²⁸¹ Mailkontakt med Sir Al Aynsley-Green, den 4 april 2014.

²⁸² Crawley, H.: *When is a child not a child? Asylum, age disputes and the process of age assessment*, ILPA 2007, s. 16, tillgänglig på <http://www.ilpa.org.uk>. Hämtad den 22 mars 2014; Brownless, L. och Yazdani, Z., OCC report: The fact of age, Children's Commissioner 2012, s. 10, tillgänglig på <http://www.childrenscommissioner.gov.uk>. Hämtad den 15 april 2014.

²⁸³ UK Border Agency: *Asylum Process Guidance on Assessing Age*, p. 5.2.

²⁸⁴ Crawley 2007, s. 74–76.

²⁸⁵ MIG 2007:12.

²⁸⁶ Diesen 2012, s. 245.

en trovärdig berättelse förhåller sig till ensamkommande unga och deras situation, vilket utvecklas i 4.3.3.2. Migrationsöverdomstolen har nyligen avgjort ett mål där såväl frågan om utredningsansvaret som bevisvärderingen i förhållande till medicinska metoder konkretiseras, vilket presenteras i 4.3.5.

4.3.2 Icke-medicinska metoder – skriftlig bevisning

Det är ovanligt att den sökande har med sig medborgarskapsbevis, identitetskort, militärtjänstgöringsbok, pass, körkort eller liknande som kan bekräfta hans eller hennes ålder. När utlänningen kan tillföra ett dokument till utredningen är värdet beroende av handlingens äkthet.²⁸⁷ Verket och domstolarna har i uppgift att vara behjälpliga i arbetet med att utvärdera äktheten som den enskilde har för avsikt att styrka sin ålder med, genom att låta svenska ambassader analysera bevismedlen.²⁸⁸ Faktorer av betydelse för vilken nivå bevisvärderingen får är om handlingen har en enkel karaktär, är i original eller endast en kopia, innehåller ett fotografi samt om den utfärdats av en behörig myndighet.²⁸⁹ Det är även av vikt att beslutsfattaren kan granska vad som legat till grund för utfärdandet av ett dokument, för att det inte ska tillskrivas ett lågt bevisvärde.²⁹⁰ Handlingar som är föremål för sekretess i förhållande till privatpersoner eller som ställts till förfogande av människosmugglare kan också påverka bevisvärdet negativt.²⁹¹

Utgångspunkten är att villkoren som ställs inte får vara avhängiga vilket land som dokumentet skapats i. Dock får lägre krav ställas på hur avancerade handlingarna är om de har konstruerats i ett land i tredje världen. Handlingar som har ett lågt bevisvärde och ensamt inte kan användas för att åldern ska anses sannolik kan eventuellt tillsammans med övrig bevisning ligga till grund för att temat ska uppnå beviskravet.²⁹²

²⁸⁷ MIG 2007:33.

²⁸⁸ MIG 2007:12.

²⁸⁹ MIG 2010:17; Se Kammarrätten i Stockholm (Migrationsöverdomstolen), dom den 2 oktober 2007 i mål nr UM 1119-06, där kopior av två födelsebevis fick låga bevisvärden.

²⁹⁰ MIG 2014:1.

²⁹¹ MIG 2007:12.

²⁹² MIG 2010:17.

4.3.3 Icke-medicinska metoder – muntlig bevisning

4.3.3.1 Trovärdighet och tillförlitlighet

Med hänsyn till att det är ovanligt att tillfredsställande legitimationshandlingar eller liknande tillförs utredningen får den enskildes utsaga betydelse i bevisvärderingen. När sökandens berättelse ska värderas blir i synnerhet två begrepp aktuella, nämligen trovärdighet samt tillförlitlighet.²⁹³ Det tidigare begreppet har genomgående varit föremål för behandling i uppsatsen. Även det senare begreppet är av vikt i bevisprövningen – åtminstone i teorin. Om en utsaga anses trovärdig innebär det att den som iakttar utlänningen får uppfattningen av att konsensus råder mellan berättelsen och de verkliga händelserna. Bedömningen bygger således på beslutsfattarens personliga iakttagelseförmåga och är oberoende av om den enskildes uppgifter är riktiga eller inte. När istället graden av tillförlitlighet ska avgöras undersöks om utlänningens uppgifter stöds av annan bevisning. Värderingen intar därmed ett sakligt förhållningssätt till den enskildes berättelse. Med anledning av att bevis kan vara svåra att erhålla har trovärdigheten fått ett stort utrymme i bevisprövningen.²⁹⁴ Dessutom används det subjektiva begreppet genomgående i EU- och folkrätten, trots att kriterierna för en trovärdig utsaga i till exempel flyktinghandboken ger uttryck för att vara en tillförlitlighetsprövning.²⁹⁵

Logiska, långa, tydliga och detaljrika utsagor som i huvudsak är oförändrade under processen talar vid en bevisvärdering för att uppgifterna är tillförlitliga.²⁹⁶ Således ställs i princip samma krav som vid bedömningen av om principen om tvivelsmålets fördel är tillämplig.²⁹⁷ Med anledning av att trovärdigheten är det huvudsakliga underlaget i värderingen av utsagan samt en viktig beståndsdel för att bevislätnadsregeln ska aktualiseras, får en individ som har lätt för att uttrycka sig en fördel i bevisprövningen.²⁹⁸ Bedömningen försvåras av att myndigheterna behöver ta hjälp av tolkar för att kommunicera

²⁹³ Diesen 2012, s. 245.

²⁹⁴ Diesen 2012, s. 245.

²⁹⁵ Flyktinghandboken, p. 195, 196, 204.

²⁹⁶ Ekelöf, Edelstam och Heuman 2009, s. 174–176.

²⁹⁷ Se ovan avsnitt 3.4.1.

²⁹⁸ Diesen 2012, s. 247, 250.

med sökande. Förutsättningen är således att en tolk översätter den enskildes berättelser så korrekt som möjligt, för att inte missförstånd ska uppkomma.²⁹⁹ När utlänningens berättelse innehåller lögn får dessa inte ensamt ligga till grund för att avslå ansökan. Konsekvensen blir istället att uppgifterna får ett lågt bevisvärde samt att förtroendet för sökanden därmed blir lägre i den delen.³⁰⁰

En berättelse tangerar ofta flera omständigheter som åberopas av den enskilde. Detta medför att uppgifter som avser att bevisa de olika delteman som föreligger i ärendet ska styckas av och värderas i förhållande till respektive tema. Med anledning av detta uttrycker Diesen att det inte är fråga om att bedöma en sökandes generella trovärdighet utan om att värdera de relevanta uppgifterna i berättelsen separat.³⁰¹ I MIG 2011:6 ansökte ett par gemensamt om asyl i Sverige då de på grund av sitt utomäktenskapliga förhållande riskerade förföljelse i Irak. I målet ifrågasattes parets trovärdighet med hänsyn till att deras utsagor innehöll olika beskrivningar av händelseförloppet i en påstådd skjutning i hemlandet. Överdomstolen ansåg att våldsdådet var en avskild händelse och redogörelserna påverkade således inte utsagornas trovärdighet i övriga delar.³⁰²

4.3.3.2 Ensamkommande ungas trovärdighet

Generellt gäller för samtliga barn som varit med om ett trauma i livet att det på ett eller annat sätt påverkar deras möjligheter att återberätta sina erfarenheter.³⁰³ Exempel på traumatiska händelser i ett barns liv är sexuella, fysiska samt psykiska övergrepp, krigsupplevelser och bevittnande av mord på anhöriga.³⁰⁴ Följden av ett trauma kan vara att barnets redogörelse är otydlig, inkonsekvent eller i övrigt bristande i delar som har betydelse för prövningen.

²⁹⁹ Diesen 2012, s. 261.

³⁰⁰ Diesen 2012, s. 250; flyktinghandboken, p. 199; MIG 2007:12.

³⁰¹ Diesen 2012, s. 250.

³⁰² MIG 2011:6.

³⁰³ Spinhoven, P., Bean T. och Eurelings-Bontekoe, L.: "Inconsistencies in the self-report of traumatic experiences by unaccompanied refugee minors". I: *Journal of Traumatic Stress* 2006, vol. 19, issue 5 s. 664, tillgänglig på <http://onlinelibrary.wiley.com>. Hämtad den 22 april 2014.

³⁰⁴ Spinhoven, Bean och Eurelings-Bontekoe 2006, s. 668, tabell 1.

Inte minst gäller det för ensamkommande barn.³⁰⁵ Brian Gorlick³⁰⁶ menar därför att när en underårig är föremål för en trovärdighetsbedömning är det viktigt att beslutsfattaren tar hänsyn till hans eller hennes mognad och förstånd. Därutöver bör det allmänna söka utreda bakgrunden till de åberopade omständigheterna, för att få en bild av vad som har hänt barnet och som kan påverka dess möjligheter att redogöra för viktiga förhållanden.³⁰⁷

En grundläggande komponent i bedömningen av trovärdigheten är om barnet håller sig till samma berättelse under hela asylprocessen. Statistiska studier av barn och ungdomar visar att möjligheterna att återberätta trauman över tid bland annat beror på berättarens ålder. Ju yngre sökanden är desto sämre är han eller hon på att hålla sig till ursprungshistorien.³⁰⁸ Emellertid kan inte paralleller dras mellan omfattande trauman och svårigheter att hålla sig till samma berättelse. Enligt amerikansk forskning är underåriga som har utsatts för övergrepp av sexuell karaktär allmänt bättre på att vara konsekventa, än barn som har råkat ut för fysiska övergrepp.³⁰⁹ En holländsk studie visar också att underåriga som uppmäter låga värden av ångest, depression och posttraumatisk stress har svårare för att komma ihåg sina upplevelser över tid, än de med höga värden.³¹⁰ Anledningen till det kan vara att individerna lättare förhåller sig till händelserna och därför väljer – när tiden är mogen – att inte låta sig besväras längre. Även förbättrade språkkunskaper och intellektuell mognad kan påverka hur underåriga väljer att återberätta sina erfarenheter senare i processen.³¹¹ Handläggare och beslutsfattare som vid flera tillfällen ger samma frågeställning till ett barn för att tydliggöra någon del av utsagan, kan räkna med att svaret kommer att skilja sig från första gången som det gavs. När en fråga återkommer kan det nämligen sända ut signaler om att de ursprungliga

³⁰⁵ Gorlick, B.: "Common burdens and standards: legal elements in assessing claims to refugee status". I: *UNHCR, New issues in refugee research* 2002, working paper no. 68, s. 7, tillgänglig på <http://www.unhcr.org>. Hämtad den 5 maj 2014.

³⁰⁶ Chef över Office of Staff Legal Assistance och Office of Administration of Justice på Förenta Nationerna.

³⁰⁷ Gorlick 2002, s. 7.

³⁰⁸ Spinhoven, Bean och Eurelings-Bontekoe 2006, s. 663, 669–670, 672; Ghetti, S. m.fl.: "Consistency in children's reports of sexual and physical abuse". I: *Child Abuse & Neglect* 2002, vol. 29, issue 9 s. 977, 990, tillgänglig på <http://www.sciencedirect.com>. Hämtad den 5 maj 2014.

³⁰⁹ Ghetti m.fl. 2002, s. 990–991.

³¹⁰ Spinhoven, Bean och Eurelings-Bontekoe 2006, s. 663, 671.

³¹¹ Spinhoven, Bean och Eurelings-Bontekoe 2006, s. 671.

uppgifterna inte var korrekta. Barnet justerar i så fall sin redogörelse för att behaga frågeställaren.³¹²

Notera att inte varje ändring påverkar trovärdigheten i det enskilda fallet. Migrationsöverdomstolen uttrycker att utsagan i det stora hela ska vara konstant.³¹³ Följaktligen öppnar rätten upp för viss ändring, något som också resoneras kring i doktrin. Det är enligt Diesen endast ändringar som står i strid med tidigare lämnade uppgifter som kan påverka trovärdigheten negativt.³¹⁴ Enligt Simona Ghetti³¹⁵ behöver inte nytillkomna uppgifter från den sökande motsäga tidigare uppgifter. Samtliga upplysningar kan vara korrekta i förhållande till vad som verkligen inträffat, men i senare redogörelser har mer specifik information lagts till.³¹⁶ Philip Spinhoven³¹⁷ ifrågasätter villkoret om en konsekvent berättelse. Att uppgifterna varierar övertid är inte detsamma som att utsagan inte är riktig i förhållande till hur det objektivt ligger till.³¹⁸

Därutöver är det viktigt att påpeka att systematiska övergrepp försvårar möjligheterna att återge en detaljerad beskrivning.³¹⁹ Istället blir uppgifterna generella då händelserna tenderar att flyta ihop.³²⁰ Faktorer som att gärningarna utförts upprepade gånger av en person eller grupp under samma tid och plats förstärker risken för en odetaljerad utsaga.³²¹

Något som också kan påverka hur trovärdiga ensamkommande unga upplevs vara, är hur de bemöts av tjänstemän som handlägger och beslutar i ärendena. Enligt brittiska studier präglas arbetsklimatet på den lokala myndigheten för sociala frågor i Storbritannien av en så kallad *culture of disbelief*.³²² Redan vid det första mötet har tjänstemännen en förutfattad mening om att barnen ljugar

³¹² Granhag, P. A.: *Vittnespsykologi*, Lund 2001, s. 126–127.

³¹³ MIG 2011:6.

³¹⁴ Diesen 2012, s. 251.

³¹⁵ Professor i psykologi vid University of California.

³¹⁶ Ghetti m.fl. 2002, s. 978–979.

³¹⁷ Professor i klinisk psykologi vid Leiden universitetet.

³¹⁸ Spinhoven, Bean och Eurelings-Bontekoe 2006, s. 664.

³¹⁹ Granhag 2001, s. 124–125.

³²⁰ Leander, L. och Christianson, S. Å.: ”Barns vittnesmål”. I: *Handbok i rättspsykologi* (red. Sven Å. Christianson), Malmö 2012, s. 294.

³²¹ Granhag 2001, s. 125.

³²² Crawley 2007; Se även Gower, S.: “How old are you? Ethical dilemmas in working with age-disputed young asylum seekers”. I: *Practice: Social Work in Action* 2011, vol. 23, issue 5, tillgänglig på <http://www.tandfonline.com>. Hämtad den 2 maj 2014.

om sin ålder. Anledningarna till inställningen kan vara att chefer har gett instruktioner om att en hård hållning måste upprätthållas mot immigrationen eller att det har inträffat att klart vuxna utlänningar har påstått sig vara barn.³²³

4.3.4 Medicinska metoder

Om bevisunderlaget är bristfälligt kan en medicinsk åldersbedömning genomföras i syfte att vara den enskilde behjälplig ur bevishänseende.³²⁴ Startskottet för en medicinsk bedömning är när en sakkunnig – till exempel barn- eller röntgenläkare – utses. En sakkunnigs kunskaper utgör en erfarenhetssats för det allmänna att grunda sitt beslut på. Dessutom förses underlaget i vissa fall med bevisfakta.³²⁵ Information från barnläkare om sökandens längd och vikt är exempel på det. Läkare har i uppgift att redogöra för förhållandet mellan resultatet av en medicinsk undersökning och åldern som underlaget talar för. Notera att en sakkunnig vid en medicinsk granskning gör en egen bevisvärdering i och med att fakta av direkt betydelse för utredningen (bevisfakta) samt särskild expertis (erfarenhetssats) utgör underlag för en av läkaren fattad slutsats.³²⁶ Värderingen bygger emellertid på medicinska principer om hur trolig den uppmätta åldern är och inte på juridiska värden. Mot bakgrund av detta är det enligt doktrin nödvändigt att beslutsfattaren alltid genomför egna bevisvärderingar av informationen från medicinska åldersbedömningar.³²⁷ Det innebär att resultatet från en röntgenundersökning eller en pediatrik granskning blir föremål för två värderingar innan den får sitt slutliga värde som utredningsunderlag.³²⁸

4.3.5 MIG 2014:1

Migrationsöverdomstolen har nyligen publicerat MIG 2014:1, där förhållandet mellan det allmännas utredningsplikt och den enskildes egen skyldighet – i

³²³ Crawley 2007, s. 26–28.

³²⁴ Asylprocedurdirektivet, art. 17.5.

³²⁵ Ekelöf, Edelstam och Heuman 2009, s. 281–282.

³²⁶ Ekelöf, Edelstam och Heuman 2009, s. 284.

³²⁷ Diesen 2012, s. 252–253.

³²⁸ Jfr Ekelöf, Edelstam och Heuman 2009, s. 284.

relation till åldersbedömningen – beskrivs. Överdomstolen söker även konkretisera bevisvärderingen av medicinska åldersbedömningar.

A ansökte år 2012 om uppehållstillstånd med motiveringen att han riskerade att utsättas för omfattande kränkningar av talibaner vid ett återvändande till Afghanistan. A krävde att verkets prövning skulle hanteras i en barnvänlig riktning då han vid tiden för ansökningen endast var 16 år. Med hänsyn till att verket ansåg att det fanns anledning att betvivla den påstådda åldern då bevisningen var bristfällig, erbjöds A en tandröntgen. Enligt undersökningen var A åtminstone 19 år men det fanns 16 procents medicinsk sannolikhet för att han inte hunnit fylla 18 år, och 2,5 procents möjlighet att han var yngre än 17 år. Migrationsverket bedömde att han varken hade lyckats göra sin ålder eller sitt skyddsbehov sannolikt och avslag därmed ansökan.

A kritiserade myndighetens bedömning av åldern och överklagade beslutet till migrationsdomstolen. Sökanden yrkade även muntlig förhandling då han möjligen skulle tillföra muntlig bevisning i målet. Domstolen avslag överklagandet i sin helhet. Målet fortsatte upp till Migrationsöverdomstolen där A vidhöll sin inställning om sin ålder samt att en muntlig förhandling behövdes för att han skulle få komma till tals. A anförde till stöd för sin talan att röntgenbedömningar är behäftade med osäkerhet och därför har ett lågt bevisvärde. Verket yttrade för sin del att det inte går att ignorera att röntgenutredningar faktiskt har ett bevisvärde och att resultatet av tandutredningen i målet, tillsammans med avsaknaden av andra bevismedel, innebar att A inte lyckades visa att han var under 18 år.

I överdomstolens motivering redogör rätten för nationella regler, EU-bestämmelser, folkrättsliga riktlinjer samt Socialstyrelsens rekommendationer som har betydelse för utredningsansvaret och medicinska åldersbedömningar. Samtliga hänvisningar har redan hanterats i uppsatsen och därför anvisas till avsnitten ovan. Några omständigheter ska emellertid lyftas fram särskilt. I målet markeras att Migrationsverket inte har något ansvar för att föreslå eller genomföra medicinska åldersbedömningar. I synnerhet finns det ingen plikt att genomföra läkarutredningar i den ordning som förespråkas av Socialstyrelsen. Inte minst beror det på att ett sådant förfarande kräver tillgång till kvalificerade

läkare. Myndigheten har dock en skyldighet enligt 8 kap. 10 g § UtIF att informera sökanden om att en medicinsk åldersutredning *kan* utföras om sökanden inte lyckas uppfylla beviskravet, med andra bevismedel. Med hänvisning till Socialstyrelsen framhåller Migrationsöverdomstolen att bevisvärdet blir högre med antalet element som ingår i en åldersbedömning.

Med hänsyn till att migrationsförfarandet bygger på skriftliga handlingar är det enligt överdomstolen tydligt att en muntlig förhandling inte är nödvändig i alla lägen för att myndigheterna ska anses ha gjort sitt yttersta för att tillföra utredning i ärendet. Muntliga uppgifter är utfyllnad till övrig bevisning och räcker vanligen inte för att göra en omständighet sannolik. Muntlighet i domstol ska därmed aktualiseras när sökanden vill tillföra något som kan ha betydelse för bedömningen (som expertkunskaper), eller när beslutsfattaren söker klargöra vissa otydliga uppgifter. Utfallet av tandröntgen i målet innebar en knapp medicinsk sannolikhet för att A skulle vara under 18 år. Då det inte förelåg några tillfredsställande skriftliga handlingar i utredningen, medförde det att A inte gjort sin åberopade ålder sannolik. Överdomstolen avlog överklagandet i sin helhet.³²⁹

4.4 Sammanfattande reflektioner

Den huvudsakliga skillnaden mellan icke-medicinska och medicinska metoder, som på ett eller annat sätt präglar åldersbedömningarna i Europa, är graden av hur ingripande förfarandena är för individen. Ett icke-medicinskt tillvägagångssätt går som bekant ut på att beslutsfattaren skapar sig en uppfattning om åldern mot bakgrund av det som är tillgängligt i ärendet. Samtliga medicinska metoder innebär att en eller flera kroppsliga granskningar genomförs och kan följaktligen upplevas kränkande. De olika metoderna kan också förenas i samma förfarande och då tillämpas en kombinerad metod.

Med anledning av att medicinska undersökningar inte ingår som en del av den svenska, och oreglerade, åldersbedömningen är utgångspunkten icke-medicinska metoder. Migrationsöverdomstolen har i MIG 2007:12 uttryckt att

³²⁹ MIG 2014:1.

skriftlig bevisning är det huvudsakliga utredningsmaterialet när identiteten – åldern – provas. Enligt överdomstolen är den enskildes egen berättelse om sina erfarenheter och synpunkter inte ett bevismedel utan en utgångspunkt som eventuella identitetshandlingar ska provas mot. Istället blir utsagan föremål för utvärdering först vid en bedömning av om principen om tvivelsmålets fördel ska aktualiseras. I Migrationsverkets riktlinjer öppnas upp för att utsagan utvärderas som ett bevismedel, om tillfredsställande skriftlig bevisning saknas. Riktlinjerna är emellertid inte någon rättskälla. I MIG 2014:1 uttrycker dock Migrationsöverdomstolen att den muntliga bevisningen kan fylla ut den skriftliga i målet.

Slutligen kan en medicinsk undersökning erbjudas om ovisshet kvarstår då övrig bevisning inte gjort åldern sannolik, varken genom bevisvärdering eller bevislätnadsregeln. Att metoden används som en sista utväg är förenligt med lydelsen i artikel 25.5 i asylprocedurdirektivet (från och med 2015), och internationell soft law. Förutsättningen är dessutom att det sker under frivilliga och informerade former, enligt asylprocedurdirektivet artikel 17.5 och 8 kap. 10 g § Utf. Vid valet av medicinska undersökningar ska barnets bästa respekteras enligt såväl internationell som nationell rätt. Resultatet av en medicinsk utredning ska i bevisvärderingen först värderas för sig och därefter tillsammans med övrig bevisning, om det finns någon. Bedöms inte åldern sannolik i det här skedet, hanteras sökanden som en vuxen. Som bekant kan emellertid beviskravet sänkas i asylrätten. Enligt Migrationsöverdomstolen i MIG 2014:1, Migrationsverket och UNHCR kan därmed resultatet från barn- och röntgenläkare, tillsammans med bevisningen i övrigt, vid tvivel tolkas till sökandens fördel, även i det här skedet.

Jag är kritisk till Migrationsöverdomstolens sätt att strukturera bevisningen i MIG 2007:12. Precis som har framkommit i doktrin borde den muntliga utsagan utgöra ett traditionellt bevismedel och värderas tillsammans med övrig bevisning. I avgörandet struktureras även i vilken ordning som bevisningen ska värderas. Överdomstolen bestämmer således inte bara *vilka* typer av belägg som får karaktäriseras som bevisning, utan bestämmer dessutom *när* de får aktualiseras. Detta trots att den svenska processrätten präglas av principen om fri bevisprövning där såväl bevisföringen som bevisvärderingen ska vara *fri* –

inte bestämd. Domen kan även ifrågasättas utifrån ett barnrättsperspektiv. Som bekant är bevisläget besvärligt för underåriga på flykt, då identitetshandlingar är sällsynta. Trots det har barnen, enligt grundläggande förvaltningsprocessuella principer, bevisbördan för att åldern är sannolik. Genom att förminska betydelsen av den muntliga utsagan reduceras utlänningars i allmänhet, och ensamkommande ungas i synnerhet, möjligheter att bidra med bevis till beslutsunderlaget och att nå framgång med sin ansökan. Min uppfattning är att Migrationsöverdomstolens avgörande MIG 2007:12 präglas av en *culture of disbelief*. Detta bekräftas i viss mån i MIG 2014:1 där överdomstolen uttrycker att det knappast är möjligt att göra åldern sannolik med ord. Att den unges egen berättelse lämpligen inte är beslutande, utesluter enligt mig inte att den borde vara central i bevisprövningen, för att han eller hon ska få en realistisk möjlighet att nå framgång.

Både i Socialstyrelsens rekommendationer och i Barnläkarföreningens instruktioner förespråkas en pediatrik undersökning som det standardiserade medicinska förfarandet. Trots det används röntgenundersökningar. Migrationsverket förklarar det med att det saknas en organisation för att remittera kvalificerade barnläkare. Den praktiska tillämpningen av åldersbedömningar placerar således Sverige i en kombinerad metodik och med ett röntgeninspirerat förhållningssätt till medicinska utredningar. Socialstyrelsen har inte antagit Barnläkarföreningens instruktioner och det är därmed för tidigt att dra några slutsatser om huruvida förslaget kommer att få någon påverkan i Migrationsverkets verksamhet, och i så fall i vilken utsträckning. Det är emellertid tydligt att Barnläkarföreningen – med professor Anders Hjern i spetsen – söker få den medicinska åldersbedömningen i Sverige att gå mot ett barnläkarbetonat helhetsperspektiv, inte helt olikt det brittiska systemet.

I Storbritannien är det två myndigheter som är aktiverade i åldersbedömningen, som precis som den svenska är oreglerad. Emellertid har brittisk domstol ställt upp faktorer som är nödvändiga för myndigheterna att ta hänsyn till för att åldersbedömningen ska anses korrekt genomförd. Omständigheter som att bedöma ålder mot bakgrund av sökandens familjesituation, livshistoria, etniska och kulturella tillhörighet och utvärdering av om sökanden har en trovärdig

utsaga ingår således i myndigheternas utredningsansvar. Därutöver preciserar domstolen att en pediatrik undersökning är en lämplig medicinsk metod, men som dock ska tillämpas försiktigt. Inställningen hos regering, vetenskapsmän och jurister är att röntgenundersökningar är exkluderade från åldersbedömningarna. Utgångspunkten i Storbritannien är således ett helhetsbetonat förfarande med ett barnläkarrelaterat förhållningssätt till medicinska metoder.

Att åldersbedöma är det samma som att bevisvärdera. Ett pålitligt dokument där åldern framkommer är det viktigaste bevismedlet i prövningen, vilket framkommer i både MIG 2007:12 och MIG 2014:1. Den muntliga bevisningen är inte lika enkel att placera. Det är emellertid tydligt att den aktualiseras i ett sekundärt skede. Oavsett om den karaktäriseras som ett bevismedel eller som en del av bevislätnadsregeln, är det en fråga om trovärdighet. Detta måste placeras in i ett barnperspektiv. Ensamkommande ungas förhållande och tillstånd påverkar nämligen deras möjligheter att ge ett trovärdigt intryck.

5 Analys

5.1 Inledning

Frågeställningarna som presenteras inledningsvis har i varierande utsträckning besvarats i de sammanfattande reflektionerna i slutet av varje kapitel. Här följer en analys på ett något mer fördjupande plan. Kapitlet har strukturerats utifrån respektive fråga.

5.2 Första frågan

- Vilken betydelse har åldern vid prövningen av uppehållstillstånd på grund av skyddsgrunderna, Dublinförordningen, principen om intern flyktmöjlighet och verkställighetshinder?

Frågan ger upphov till att utöver framställningen i avsnitt 2.5 utveckla följande. Enligt flyktinghandbokens punkt 214 ska det subjektiva rekvisitet fruktan i 4 kap. 1 och 2 a §§ UtIL tillämpas utifrån den underåriges intellektuella utveckling och mognad. Bedömningsgrunden ska således vara styrande för hur påtaglig barnets fruktan är. Ur det avseendet skapas en högre tröskel för att erhålla uppehållstillstånd när barn ansöker än när vuxna gör detsamma. Precis som Guy S. Goodwin Gill och Jane McAdam anser jag att det visar att en barnvänlig tolkning inte har anammats full ut. Även det mest omogna barnet kan ha en fruktan som är välgrundad. Autenticiteten i barns upplevelser och känslor ska inte ifrågasättas särskilt bara för att de är barn. Istället är det upp till beslutsfattaren att utreda om rädslan och ångesten har fog, genom att undersöka objektiva faktorer i eventuella rapporter eller liknande. För att barnrättsperspektivet ska få ett fullt genomslag i 4 kap. 1 och 2 a §§ UtIL, borde följaktligen underårigas intellektuella utveckling och mognadsnivå sakna betydelse för tillämpningen av bestämmelserna. Goodwin Gills och McAdams kritik är befogad men snäv. Att utveckling och mognad enligt folkrätten utgör riktlinjer för i vilken omfattning som en beslutsfattare ska respektera barnets uppgifter om sin fruktan, speglar endast barnkonventionens reglering.

Innebörden av principen om barnets bästa i artikel 3 härleds från de övriga bestämmelserna i konventionen. Vad som är bäst för ett barn i det enskilda fallet är beroende av vad den underårige själv uttrycker. Ett barns rätt att göra sig hörd och få sina åsikter respekterade begränsas emellertid i konventionens artikel 12. Artikelns kriterium om ålder och mognad inskränker den praktiska tillämpningen av principen om barnets bästa. Istället är det således konstruktionen i barnkonventionen – ursprungskällan för barns rättigheter – som borde ifrågasättas.

5.3 Andra frågan

- Hur förhåller sig Migrationsverkets samt migrationsdomstolarnas utredningsansvar till det ensamkommande barnets eget ansvar för beslutsunderlaget, när åldern ifrågasätts?

Asylärenden präglas av ett starkt enskilt intresse. Det finns inget utrymme för myndigheterna att göra felbedömningar då konsekvenserna kan bli förödande. Är det dessutom ensamkommande unga som ansöker om skydd blir förhållandet särskilt påtagligt. Det är därför ur rättssäkerhetssynpunkt av vikt att det allmänna har ett vidsträckt ansvar för att underlaget är tillräckligt för att kunna fatta ett materiellt riktigt beslut. Även om det inte går att konkretisera någon definitiv gräns för när myndigheternas ansvar är uppfyllt, är det tydligt att nivån är hög.

Det är den enskilde som har bevisbördan för att den påstådda åldern är sannolik. Vid prövningen är det i princip endast sökanden själv som har möjlighet att tillföra skriftlig bevisning till utredningen, som pass. I Migrationsverkets utredningsskyldighet ingår att sökanden hörs innan beslut fattas. För domstolarnas del finns enbart en plikt att höra individen muntligen om det bedöms tillföra målet något, vilket även Migrationsöverdomstolen konkretiserar i MIG 2014:1. Avgörandet är emellertid mer intressant med hänsyn till medicinsk åldersbedömning och relationen mellan sökanden och det allmännas utredningsansvar. Överdomstolen slår fast att Migrationsverket, enligt 8 kap. 10 g § UtfF, är skyldigt att förklara för en sökande att en medicinsk åldersbedömning kan genomföras med samtycke samt vilka följder

undersökningen är förenad med. Det är dock inte nödvändigt för myndigheten att varje gång ovisshet råder, genomföra medicinska metoder. I synnerhet finns det ingenting som säger att verket behöver följa Socialstyrelsens rekommendationer. Har enbart en röntgen av tand eller skelett gjorts kan inte en utlänning kräva att en barnläkarundersökning också realiserar. Således bekräftar överdomstolen att medicinska metoder inte automatiskt ingår i den svenska åldersbedömningen. Dessutom understryks att medicinska undersökningar inte under några omständigheter är nödvändiga för att det allmänna ska uppnå ett tillfredsställande underlag i ärendet. Istället är det upp till individen att påtala för verket att han eller hon vill genomföra en medicinsk åldersbedömning och i vissa fall till och med att verkställa den själv. Detta trots att Migrationsverket har överlägsna möjligheter att initiera medicinska utredningar och att barnet dessutom blir beroende av att biträdet agerar i frågan.

Att barn och ungdomar tillerkänns rätt ålder – åtminstone ”rätt” sida om 18 år – är nödvändigt för att underåriga ska få erhålla sociala och juridiska förmåner. Det är även av vikt att underåriga betraktas och behandlas som just barn eller ungdomar av sin omgivning, vilket en felaktigt hög ålder eliminerar. Om ett barn förnekas sin ålder förnekas han eller hon också sina grundläggande rättigheter. Ett vidsträckt utredningsansvar i mål av förevarande slag är en rättssäkerhetsgaranti som syftar till att trygga olika mänskliga värden. Det är enligt min mening därmed grundläggande att beslut i åldersfrågan grundas på ett så säkert underlag som möjligt, för att vara förenligt med principen om barnets bästa i barnkonventionen artikel 3. Trots att medicinska metoder är förenade med osäkerhet uttrycker bland annat Socialstyrelsen att de medicinska förfarandena, vid avsaknad av ett trovärdigt födelsebevis, är de mest tjänliga metoderna att tillgå. Jag är emellertid kritisk till röntgenrelaterade metoder, vilket utvecklas i nästa fråga. Följande resonemang bygger således på att ett barnläkarinspirerat förfarande införs.

Ett behov av en läkarundersökning förstärks av att bevissituationen är ytterst besvärlig för utlänningar, inte bara med hänsyn till skriftlig bevisning utan även muntlig. Migrationsöverdomstolen betraktar inte en muntlig utsaga som ett bevismedel i traditionell mening, utan den fungerar istället som ett

komplement till övrig bevisning. Överdomstolen uttalar dessutom i MIG 2014:1 att det är sällsynt att en sökande gör åldern sannolik genom enbart sina påståenden. Detta försvagar ensamkommande ungas situation med anledning av att den muntliga utsagan kan vara det enda tillgängliga beviset som barn kan bidra med. Underåriga har således bevisbördan för att åldern är sannolik, samtidigt som att identitetshandlingar inte alltid är tillgängliga eller så tillmets de ett lågt bevisvärde och att den muntliga utsagan inte är ett bevismedel. Genom att dessutom under alla omständigheter exkludera medicinska metoder (barnläkarundersökning) från myndighetens ansvar för underlaget, försvagar överdomstolen sålunda ensamkommande ungas rättsliga ställning ytterligare. Om Migrationsverket under vissa förutsättningar inte har någon skyldighet att genomföra läkarundersökningar är risken enligt min bedömning stor att beslut i åldersfrågan fattas på subjektiva känslor som ”utlänningen ser ut att vara äldre”. Detta är inte förenligt med rättssäkerhetsfaktorer som förutsebarhet, objektivitet eller principen om barnets bästa. Det förhållandet är enligt mig mer olämpligt än den omständigheten att en barnläkarutredning inte kan precisera en exakt ålder. Metoden ska *aldrig* hanteras som det uteslutande bevismedlet utan måste värderas tillsammans med *både* skriftlig och muntlig bevisning. Det är således inte läkaren som ska fatta det slutliga beslutet utan beslutsfattaren på myndigheten, utifrån en samlad bedömning av *all* utredning i ärendet (något som jag återkommer till nedan). Det är därför anmärkningsvärt att Migrationsöverdomstolen i MIG 2014 lät resultaten från röntgenutredningen bestämma utgången i målet, oberoende av den övriga bevisningen.

Med anledning av ovan bör Migrationsverket utveckla en organisation för remittering till barnläkare. Det är även nödvändigt att sätta i system att en medicinsk bedömning *ska* initieras när underlaget är bristfälligt, sökandens ålder är oviss och det går inte att utesluta att han eller hon är ett barn samt om vederbörande själv vill. Myndigheten får därmed en skyldighet att under vissa omständigheter stötta den enskilde med bevisning. Även en konsekvent tillämpning av medicinska undersökningar uppnås. Det är otillfredsställande att ensamkommande ungas rättsliga ställning i processen är avhängigt av var i Sverige de ansöker eller vilken handläggare de får.

Anledningen till varför en pediatrik undersökning bör vara det enda medicinska förfarandet i Sverige utvecklas nedan.

5.4 Tredje frågan

- Hur förhåller sig det svenska tillvägagångssättet för att bedöma ålder till metoderna i Storbritannien och vilken inverkan skulle det brittiska förfarandet få för åldersbedömningen i Sverige, ur bevisprövningshänseende?

Både den svenska och brittiska åldersutredningen präglas av olika faktorer som tillsammans ska läggas till grund för en helhetsbedömning, i synnerhet om medicinska undersökningar aktualiseras. Med anledning av att barnläkare genomför medicinska utredningar i Storbritannien ingår dock betydligt fler beståndsdelar i den brittiska åldersbedömningen än i den svenska. Precis som enligt Barnläkarföreningens förslag ska den enskildes egen berättelse, fysik, psyke, könsutveckling, beteende et cetera ligga till grund för ett av läkaren fattat beslut i Storbritannien. Enligt Socialstyrelsen har därmed pediatrika undersökningar ett högre bevisvärde än röntgenrelaterade, vilket även bekräftas i MIG 2014:1 genom att Migrationsöverdomstolen hänvisar till rekommendationerna. Underlaget i barnläkarundersökningar bygger inte på referensgrupper som motsvarar barn som är föremål för åldersutredning. Mot bakgrund av att barnläkare grundar sina medicinska utvärderingar i ljuset av den enskildes uppgifter om sin etniska och sociala bakgrund får dock aspekterna ett visst genomslag, vilket även ökar metodens tillförlitlighet. Kritik riktas mot röntgenmetoderna då motsvarande hänsyn saknas när bilder av skelett eller tänder utvärderas. Underlaget i en röntgenundersökning bygger dessutom på en föråldrad utredning med referensgrupper tillhörande samhällets övre skikt, bland annat Greulich och Pyles Atlas, något som påverkar bevisvärdet negativt. Unga som flyr från till exempel Somalia eller Syrien har ingenting gemensamt med de amerikanska barnen och ungdomarna vars skelett ligger till grund i Greulich och Pyles Atlas. Frågan är om röntgenmetoder fortfarande kan karaktäriseras som vetenskapliga. Därutöver utsätts enskilda för strålning i samband med att röntgenbilder tas, vilket är särskilt ingripande.

Medicinska åldersbedömningar ska enligt asylprocedurdirektivet artikel 17.6 utföras utifrån vad som är bäst för det enskilda barnet. Med hänsyn till att barnläkarundersökningar inbegriper flera faktorer och därmed anses ha ett högre bevisvärde och dessutom är mindre ingripande är de, enligt min mening, bättre och säkrare för barn. Att utsagan dessutom får genomslag i läkarens bedömning talar för att det även i det särskilda fallet är bättre för barnet att vara föremål för en barnläkarutredning än en röntgenrelaterad. Även rättssäkerhetsaspekter aktualiseras i samband med att de medicinska metoderna jämförs. Åldersfrågan är ur flera hänseenden en central prövning och med anledning av att de tillgängliga tillvägagångssätten inte är någon exakt vetenskap är det därmed viktigt att beslut grundas på så många omständigheter som möjligt. Barnläkarförningens förslag, utarbetad av Anders Hjern, är således en lämpligare metod i bevisprövningen än den nuvarande röntgeninspirerade metoden, ur ett barnrättsperspektiv. Jag väljer emellertid att gå ett steg längre. Med anledning av problemen med röntgenundersökningar bör Sverige följa det brittiska exemplet och exkludera röntgentagning av skelett och tänder från åldersbedömningen.³³⁰

Notera att ensamkommande ungas rättsliga ställning i bevisprövningen inte automatiskt förstärks av att Migrationsverket genomför en organisation som präglas av pediatrika undersökningar, så länge det inte finns någon skyldighet för myndigheten att under vissa förutsättningar också genomföra desamma. Detta måste skiljas från det förhållandet att en barnläkarutredning är ett mer rättssäkert tillvägagångssätt när väl medicinska metoder aktualiseras.

5.5 Fjärde frågan

- Vilken betydelse har en trovärdig utsaga i bevisprövningen och hur påverkar det ensamkommande ungas framgång i processen?

Trovärdighet och tillförlitlighet är återkommande när enskildas berättelser är föremål för utvärdering, antingen i bevisvärderingen eller när bevislätnadsregeln aktualiseras. Trovärdigheten har dock fått en större

³³⁰ Jfr Noll, G.: Svåra problem med åldersbedömning. *InfoTorg Juridik*, publicerad den 19 maj 2014, tillgänglig på <https://www5-infotorg-se>. Hämtad den 25 maj 2014.

betydelse i asylrätten då begreppet internationellt har en vid innebörd och inbegriper även faktorer som är karaktäristiska för kraven på en tillförlitlig utsaga. Precis som påpekats tidigare är dessutom bevisläget ansträngt, vilket förminskar tillförlitlighetsbegreppets genomslag.

Oavsett om en underårig har råkat ut för händelser som varit direkt riktade mot honom eller henne, som övergrepp av olika slag, eller levt i ett land där fara hotat i allmänhet, utsätts barnet för traumatiska upplevelser. Följden är bland annat att det får verkningar på hur sökanden vill eller kan uttrycka sig i ett framtida möte med myndigheter. I trovärdighetsbedömningen ställs krav på att berättelsen är logisk, har samma innehåll över tid, är rimlig och även bygger på detaljer.

Ensamkommande ungas möjligheter att hålla sig till samma berättelse beror enligt studier främst på hur gammal sökanden är. Yngre barn ändrar oftare sin ursprungsberättelse vid senare tillfällen än äldre barn gör. Detta torde därför inte vara ett särskilt stort problem för barn i övre tonåren, som vanligen är föremål för åldersutredning. Mer intressant är dock forskningen som visar att det inte beror på hur ingripande eller kränkande upplevelserna varit. Återkommande övergrepp eller traumatiska händelser minskar även mängden detaljer i utsagan. Principen om tvivelsmålets fördel innehåller således element som kan verka hindrande vid bedömningen av om lättnadsregeln ska aktualiseras. Mot bakgrund av detta är det enligt min mening nödvändigt att beslutsfattare tar hänsyn till barns intellektuella utveckling, i enlighet med Brian Gorlicks resonemang. Märk väl att omständigheten har till syfte att öka förståelsen för barnet, vilket stärker utsagans position i bevisprövningen. Avsikten är således att ur ett barnperspektiv tolka barnets utsaga i en generös och positiv anda, och inte att ifrågasätta barnets pålitlighet och reducera anledningen för beslutsfattare att tillfullo respektera den underårige. Både barnkonventionens artikel 12 och tolkningen av rekvisitet fruktan i 4 kap. 1 och 2 a §§ UtL enligt flyktinghandboken är exempel på det senare. Fenomenet *culture of disbelief* som har uppmärksammats hos brittiska myndigheter är troligtvis inte unikt för Storbritannien. Jag påkallar därför en evidensbaserad utredning av de svenska förhållandena, motsvarande Heaven Crawleys

undersökning, för att på så sätt möjligen inte eliminera förutfattade meningar men åtminstone medvetandegöra att de finns.

Låt oss nu avslutningsvis blicka mot artikel 25.5 i det nya asylprocedurdirektivet (från och med 2015). Enligt artikeln ska medlemsstaterna efter en genomförd medicinsk metod se en sökande som ett barn om tvivel återstår. Mot bakgrund av ordalydelsen i artikeln gör jag bedömningen att kriterierna som traditionellt karaktäriserar lättnadsregeln inte ställs upp efter att en medicinsk undersökning genomförts. Jag tar mig friheten att beskriva det som att en ”*lättnadsregel de luxe*” avses. Beståndsdelarna i bevislättnadsregeln som således kan verka hämmande för barn ur rättspsykologisk synpunkt krävs inte enligt artikel 25.5. Den som har följt med i mitt resonemang inser nu följande: efter implementeringen av det nya direktivet kommer en konsekvent användning av pediatrika undersökningar att bli särskilt betydelsefull, då medicinska metoder är förenade med en särskilt generös regel. Det ska bli intressant att se hur den svenska lagstiftaren väljer att tolka direktivet i den delen.

Käll- och litteraturlista

Källor

Sverige

Statens offentliga utredningar

SOU 1938:44 Processlagberedningens förslag till rättegångsbalk

SOU 1997:116 Barnets Bästa i främsta rummet. FN:s konvention om barnets rättigheter förverkligas i Sverige

SOU 2006:6 Skyddsgrundsdirektivet och svensk rätt. En anpassning av svensk lagstiftning till EG-direktiv 2004/83EG angående flyktingar och andra skyddsbehövande

Departementspromemorior

Ds 2010:17 En mer ändamålsenlig förvaltningsprocess

Ds 2011:14 Synnerligen ömmande omständigheter och verkställighetshinder – en kartläggning av tillämpningen

Propositioner

Prop. 1971:30 Del 2 med förslag till lag om allmänna förvaltningsdomstolar, m.m.

Prop. 1996/97:25 Svensk migrationspolitik i globalt perspektiv

Prop. 1988/89:86 med förslag till utlänningslag m.m.

Prop. 1989/90:107 om godkännande av FN-konventionen om barnets rättigheter

Prop. 2004/05:170 Ny instans- och processordning i utlännings- och medborgarskapsärenden

Prop. 2005/06:6 Flyktingskap och förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning

Prop. 2009/10:31 Genomförande av skyddsgrundsdirektivet och asylprocedurdirektivet

Prop. 2009/10:232 Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige

Prop. 2011/12:60 Genomförande av återvändandedirektivet

Lagar och förordningar

Förvaltningsprocesslag (1971:291)

Regeringsformen (1974:152)

Förvaltningslag (1986:223)

Lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl.

Lagen (1994:1500) med anledning av Sveriges anslutning till Europeiska unionen

Utlänningslagen (2005:716)

Lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl.

Skollagen (2010:800)

Utlänningsförordningen (2006:97)

Skolförordningen (2011:185)

Socialstyrelsens och Migrationsverkets rekommendationer och andra skrifter

Socialstyrelsen: Medicinsk ålderbedömning för barn i övre tonåren, den 26 juni 2012, dnr 31156/2011, tillgänglig på <http://www.socialstyrelsen.se>. Hämtad den 4 april 2014

Migrationsverket: Rättsligt ställningstagande angående åldersbedömning, den 5 juli 2012, RCI 19/2012, tillgänglig på <http://lifos.migrationsverket.se>. Hämtad den 20 mars 2014

Migrationsverket: Rapportering av statistik angående åldersbedömningar ensamkommande barn under 2013, den 26 september 2013, dnr 1.3.4-2013-35540

Storbritannien

Lagtext, myndighetsrekommendationer och andra källor

Borders, Citizenship and Immigration Act 2009 c.11 Pt 4 s. 55 (6), tillgänglig på <http://international.westlaw.com>. Hämtad den 27 april

Children Act 1989, tillgänglig på <http://international.westlaw.com>. Hämtad den 27 april

UK Border Agency: Asylum Process Guidance on Assessing Age, tillgänglig på <https://www.gov.uk>. Hämtad den 17 mars 2014

House of Lords Debates, Amendment 117, Borders, Citizenship and Immigration Bill [HL], vol. 708, col. 1137–1156, tillgänglig på <http://www.parliament.uk>. Hämtad den 27 april 2014

The Royal College of Paediatrics and Child Health: *X-rays and Asylum Seeking Children, Policy Statement*, The Royal College of Paediatrics and Child Health, London 2007, tillgänglig på <http://www.rcpch.ac.uk>. Hämtad den 22 mars 2014

EU-rättsliga instrument

Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna den 7 december 2000, anpassad den 12 december 2007

Rådets förordning (EG) nr 2725/2000 av den 11 december 2000 om inrättande av Eurodac för jämförelse av fingeravtryck för en effektiv tillämpning av Dublinkonventionen, EUT L 316, 15.12.2000, s. 1

Rådets förordning (EG) nr 343/2003 av den 18 februari 2003 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som har ansvaret för att pröva en asylansökan som en medborgare i tredjeland har gett in i någon medlemsstat, EUT L 50, 25.2.2003, s. 1 (ersatts av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 604/2013)

Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 604/2013 av den 26 juni 2013 om kriterier och mekanismer för att avgöra vilken medlemsstat som är ansvarig för att pröva en ansökan om internationellt skydd som en tredjelandsmedborgare eller en statslös person har lämnat in i någon

medlemsstat (omarbetning), EUT L 180, 29.6.2013, s. 31, (kallad Dublinförordningen)

Rådets direktiv 2005/85/EG av den 1 december 2005 om miniminormer för medlemsstaternas förfaranden för beviljande eller återkallande av flyktingstatus, EUT L 326, 13.12.2005, s. 13, (kallad asylprocedurdirektivet)

Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/95/EU av den 13 december 2011 om normer för när tredjelandsmedborgare eller statslösa personer ska anses berättigade till internationellt skydd, för en enhetlig status för flyktingar eller personer som uppfyller kraven för att betecknas som subsidiärt skyddsbehövande, och för innehållet i det beviljade skyddet (omarbetning), EUT L 337, 20.12.2011, s. 9, (kallad skyddsgrundsdirektivet)

Europaparlamentets och rådets direktiv 2013/32/EU av den 26 juni 2013 om gemensamma förfaranden för att bevilja och återkalla internationellt skydd (omarbetning), EUT L 180, 29.6.2013, (kallad asylprocedurdirektivet (från och med 2015))

Rådets direktiv 2013/59/Euratom av den 5 december 2013 om fastställande av grundläggande säkerhetsnormer för skydd mot de faror som uppstår till följd av exponering för joniserande strålning, och om upphävande av direktiven 89/618/Euratom, 90/641/Euratom, 96/29/Euratom och 2003/122/Euratom, EUT L 13, 17.1.2014, s. 1

Rådets resolution av den 26 juni 1997 om underåriga medborgare i tredjeland utan medföljande vuxen, EUT C 221, 19.7.1997

Internationella instrument

Europeiska konventionen d. 4 nov. 1950 om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen)

FN:s tortyrkonvention från år 1984

FN:s konvention om barnets rättigheter. Antagen av FN:s generalförsamling den 20 november 1989 (kallad barnkonventionen)

1951 års konvention om flyktingars rättsliga ställning med tillhörande 1967 års New York-protokoll om flyktingars rättsliga ställning. Protokollet tar bort den

begränsning i tid och rum som ingår i artikel 1.A.2 i 1951 års konvention (dokumenten går under samlingsnamnet flyktingkonventionen)

UNHCR:s handbok om förfarandet och kriterierna vid fastställande av flyktingars rättsliga ställning från 1977 enligt 1951 års konvention och 1967 års protokoll angående flyktingars rättsliga ställning (kallad flyktinghandboken), tillgänglig på <http://www.refworld.org>. Hämtad den 25 januari 2014

UNHCR:s Guidelines on international protection: Child Asylum Claims under Articles 1(A)2 and 1(F) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees (kallad riktlinjer vid asylsökande barn), tillgänglig på <http://www.unhcr.se>. Hämtad den 4 februari 2014

UNHCR:s Guidelines on Policies and Procedures in Dealing with Unaccompanied Children Seeking Asylum (kallad riktlinjer vid ensamkommande barn), tillgänglig på <http://www.unhcr.se>. Hämtad den 4 februari 2014

UNHCR:s Guidelines on international protection: "Internal Flight or Relocation Alternative" within the Context of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the Status of Refugees, (kallad riktlinjer vid internt flyktalternativ), tillgänglig på <http://www.unhcr.se>. Hämtad den 4 februari 2014

Barnrättskommittén, General Comment No. 6 on the treatment of unaccompanied and separated children outside their country of origin, 2005, (kallad General Comment No. 6)

Litteratur

Böcker

Diesen, Christian: "Bevisvärdering i flyktingärenden". I: *Prövning av migrationsärenden. Bevis 8 (antologi)*, andra upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2012, s. 197–285

Ekelöf, Per Olof och Edelstam, Henrik: *Rättegång – första häftet*, åttonde upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2002

- Ekelöf, Per Olof, Edelstam, Henrik och Heuman, Lars: *Rättegång – Fjärde häftet*, sjunde upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2009
- Fitger, Peter m.fl., *Rättegångsbalken*, version till oktober 2013, Norstedts Juridik AB (*Zeteo*)
- Fridström, Ingela, Sandell, Ulrika och Utne, Ingrid: *Migrationsprocessen*, Thomson Fakta AB, Stockholm 2007, s. VI
- Goodwin-Gill, Guy S. och McAdam, Jane: *The refugee in international law*, tredje upplagan, Oxford 2007, s. 130
- Granhag, Pär Anders: *Vittnespsykologi*, Studentlitteratur, Lund 2001
- Greulich, William W. och Pyle, S. Idell: *Radiographic atlas of skeletal development of the hand and wrist*, andra upplagan, Stanford 1959
- Gräns, Minna: ”Användningen av andra vetenskaper”. I: *Juridisk metodlära (red. Mauro Zamboni)*, Studentlitteratur, Lund 2013, s. 421–427
- Handbok om barnkonventionen (red. Kristina Holm)*, UNICEF, Stockholm 2008
- Kleineman, Jan: ”Rättsdogmatisk metod”. I: *Juridisk metodlära (red. Mauro Zamboni)*, Studentlitteratur, Lund 2013, s. 21–45
- Lagerqvist Veloz Roca, Annika: ”Beslutsunderlaget i migrationsärenden; Det allmännas utredningsansvar och sökandens uppgiftsskyldighet”. I: *Prövning av migrationsärenden. Bevis 8 (antologi)*, andra upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2012, s. 157–194
- Leander, Lina och Christianson, Sven Å.: ”Barns vittnesmål”. I: *Handbok i rättspsykologi (red. Sven Å. Christianson)*, Liber AB, Malmö 2012, s. 291–309
- Mattsson, Titti: *Barnet och rättsprocessen*, Juristförlaget i Lund, Lund 2002
- Noll, Gregor: ”Internationell flyktingrätt”. I: *Folkrätten i ett nötskal (red. Ulf Linderfalk)*, andra upplagan, Studentlitteratur AB, Lund 2012, s. 181–188
- Peczenik, Aleksander: *Juridikens teori och metod. En introduktion till allmän rättslära*, Fritzes Förlag AB, Stockholm 1995
- Ragnemalm, Hans: *Förvaltningsprocessrättens grunder*, nionde upplagan, Jure Förlag AB Stockholm 2012

von Schéele, Eva, och Strandberg, Ingemar: *Ensamkommande barns rätt*, andra upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2013

Schiratzki, Johanna: *Barnets bästa i ett mångkulturellt Sverige – en rättsvetenskaplig undersökning*, andra upplagan, Iustus Förlag AB, Uppsala 2005

Strömberg, Håkan och Lundell, Bengt: *Allmän förvaltningsrätt*, 25:e upplagan, Liber AB, Malmö 2011

Vahlne Westerhäll, Lotta: ”Statlig och kommunal styrning av social trygghet. Försörjningsbehov som en rättssäkerhetsfråga”. I: *Rättssäkerhetsfrågor inom socialrätten* (red. Lotta Vahlne Westerhäll), Norstedts Juridik AB, Stockholm 2002, 22–47

Wennergren, Bertil: *Förvaltningsprocess*, tredje upplagan, Fritzes Förlag AB, Stockholm 1995

Wikrén, Gerhard och Sandesjö, Håkan, *Utlänningslagen*, version den 1 september 2013, Norstedts Juridik AB (*Zeteo*)

Wilton Wahren, Alexandra: ”Introduktion till migrationsrätten”. I: *Prövning av migrationsärenden. Bevis 8 (antologi)*, andra upplagan, Norstedts Juridik AB, Stockholm 2012, s. 19–102

Artiklar

Aynsley-Green, Al m.fl.: “Medical, statistical, ethical and human rights considerations in the assessment of age in children and young people subject to immigration control”. I: *British Medical Bulletin* 2012, vol. 102, issue 1 s. 17–42, tillgänglig på <http://bmb.oxfordjournals.org>. Hämtad den 13 mars 2014

Benson, Jill och Williams, Jan: “Age determination in refugee children”. I: *Australian Family Physician* 2008, vol. 37, no. 10 s. 821–824

von Essen, Ulrik: ”Förvaltningsdomstols utredningsansvar”. I: *Förvaltningsrättslig Tidskrift* 1/2012, s. 29–62

Ghetti, Simona m.fl.: “Consistency in children’s reports of sexual and physical abuse”. I: *Child Abuse & Neglect* 2002, vol. 29, issue 9 s. 977–995, tillgänglig på <http://www.sciencedirect.com>. Hämtad den 5 maj 2014

Gower, Sophie: "How old are you? Ethical dilemmas in working with age-disputed young asylum seekers". I: *Practice: Social Work in Action* 2011, vol. 23, issue 5, s. 325–339, tillgänglig på <http://www.tandfonline.com>. Hämtad den 2 maj 2014

Hjern, Anders, Brendler-Lindqvist, Maria och Norredam, Marie: "Age assessment of young asylum seekers". I: *Acta Pædiatrica* 2012, vol. 101 s. 4–7

Noll, Gregor: Svåra problem med åldersbedömning. *InfoTorg Juridik*, publicerad den 19 maj 2014, tillgänglig på <https://www5-infotorg-se>. Hämtad den 25 maj 2014

Peczenik, Aleksander: "Juridikens allmänna läror". I: *Svensk Juristtidning* 2005, s. 249–272

Petrén, Gustaf: "Om förvaltningsdomstols utredningsplikt". I: *Förvaltningsrättslig Tidskrift* 2–4/1977, s. 154–166

Roscam Abbing, Henriette D. C: "Age determination of unaccompanied asylum seeking minors in the European Union: a health law perspective". I: *European Journal of Health Law* 2011, vol. 18 s. 11–25, tillgänglig på <http://eds.b.ebscohost.com>. Hämtad den 13 mars 2014

Schmeling, A m.fl.: "Age estimation of unaccompanied minors: Part I. General considerations". I: *Forensic Science International* 2006, vol. 159, supplement s. S61–S64, tillgänglig på <http://www.sciencedirect.com>. Hämtad den 15 mars 2014

Spinhoven, Philip, Bean Tammy och Eurelings-Bontekoe, Liesbeth: "Inconsistencies in the self-report of traumatic experiences by unaccompanied refugee minors". I: *Journal of Traumatic Stress* 2006, vol. 19, issue 5 s. 663–673, tillgänglig på <http://onlinelibrary.wiley.com>. Hämtad den 22 april 2014

Sweeney, James: "Credibility, Proof and Refugee Law". I: *International Journal of Refugee Law* 2009, vol. 21, issue 4 s. 700–726, tillgänglig på <http://ijrl.oxfordjournals.org>. Hämtad den 3 mars 2014

Zila, Josef: "Om rättssäkerhet". I: *Svensk Juristtidning* 1990, s. 284–305

Övrigt

Brownless, Laura och Yazdani, Zubier, *OCC report: The fact of age, Children's Commissioner* 2012, tillgänglig på <http://www.childrenscommissioner.gov.uk>. Hämtad den 15 april 2014

Crawley, Heaven: *When is a child not a child? Asylum, age disputes and the process of age assessment*, ILPA 2007, tillgänglig på <http://www.ilpa.org.uk>. Hämtad den 22 mars 2014

Delbos, Laurent: *The reception and care of unaccompanied minors in eight countries of the European Union. Comparative study and perspectives of harmonization*, France terre d'asile 2010, tillgänglig på <http://tdh-childprotection.org>. Hämtad den 13 mars 2014

Gorlick, Brian: "Common burdens and standards: legal elements in assessing claims to refugee status". I: *UNHCR, New issues in refugee research* 2002, working paper no. 68, tillgänglig på <http://www.unhcr.org>. Hämtad den 5 maj 2014

Lund/Uppsala Migration Law Network. Information finns tillgängligt på <http://migrationlawnetwork.org>. Hämtad den 5 maj 2014

Mailkontakt med professorn Sir Al Aynsley-Green. Mail skickat den 31 mars 2014 till al@ainsley-green.com. *RE: Age assessment in The UK*, den 4 april 2014

Migrationsverkets statistik för 2013: Inkomna ansökningar om asyl, 2013, tillgänglig på <http://www.migrationsverket.se>. Hämtad den 5 maj 2014

Noll, Gregor: "Evidentiary assessment and the EU qualification directive". I: *UNHCR, New issues in refugee research* 2005, working paper no. 117, tillgänglig på <http://www.unhcr.org>. Hämtad den 5 maj 2014

Separated Children in Europe Programme, Statement of Good Practice, *Rädda barnen*, 2009 (kallad SCEP), tillgänglig på <http://www.refworld.org>. Hämtad den 16 mars 2014

Svenska Barnläkarföreningen: Medicinskt åldersbedömning av barn i övre tonåren – instruktioner för barnläkarundersökning september 2013, tillgänglig på <http://www.blf.net>. Hämtad den 30 mars 2014

Telefonsamtal med barnläkaren och professorn Anders Hjern den 17 mars 2014

Sökmotorer (som angetts i notsystemet):

Children's Legal Centre: <http://www.childrenslegalcentre.com>

Vägledande avgöranden: <http://www.rattsinfosok.dom.se/lagrummet/index.jsp>

InfoTorg Juridik: <https://www5-infotorg-se>

Rättsfallsförteckning

Sverige

Migrationsöverdomstolen

MIG 2006:1

MIG 2006:7

MIG 2007:9

MIG 2007:12

MIG 2007:15

MIG 2007:16

MIG 2007:31

MIG 2007:33 I-II

MIG 2007:37

MIG 2008:20

MIG 2009:4

MIG 2009:8

MIG 2009:9

MIG 2009:27

MIG 2010:10

MIG 2010:17

MIG 2011:6

MIG 2011:11

MIG 2014:1

Kammarrätten i Stockholm (Migrationsöverdomstolen), dom den 2 oktober 2007 i målnr UM 1119-06

Kammarrätten i Stockholm (Migrationsöverdomstolen), beslut den 12 september 2011 i målnr UM 3793-11

Kammarrätten i Stockholm (Migrationsöverdomstolen), beslut den 13 oktober 2011 i målnr UM 6147-11

Högsta förvaltningsdomstolen

RÅ83 2:10

Storbritannien

The Queen on the application of B v. London Borough of Merton [2003] EWHC 1689 (Admin), High Court of Justice Queen's Bench Division Administrative Court, 14 juli 2003, tillgänglig på <http://international.westlaw.com>. Hämtad den 20 mars 2014

EU-domstolen

EU-domstolens dom den 6 juni 2013, C-648/11, The Queen på begäran av MA m.fl. mot Secretary of State for the Home Department, tillgänglig på <http://curia.europa.eu>. Hämtad den 25 februari 2014